

Yitirilmiş cennete doğru

Çağ ve Nesil

M. Fethullah Gülen

3

YİTİRİLMİŞ CENNETE DOĞRU

(ÇAĞ VE NESİL 3)

M. Fethullah Gülen

NİL YAYINLARI

ISBN
978-975-315-018-7

Yayın Numarası
130

Çağlayan A. Ş.
TS EN ISO 9001:2000
Ser No: 300-01
Sarnıç Yolu Üzeri No: 7 Gaziemir / İZMİR
Tel: (0232) 274 22 15
Mayıs 2011

Genel Dağıtım
Gökkuşağı Pazarlama ve Dağıtım
Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31
Tek-Er İş Merkezi Mahmutbey/İSTANBUL
Tel: (0212) 410 50 60 Faks: (0212) 445 84 64

Nil Yayınları
Bulgurlu Mahallesi Bağcılar Caddesi No:1
Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 522 11 44 Faks: (0216) 522 11 78
www.nil.com.tr

Takdim

Eğer bugünün insanını tarif etmek gerekseydi, zannediyoruz "İnsanlığını unutmuş, behimî arzularının esiri hâline gelmiş, maddenin yükü altında perişan ve ne yapacağını şaşırmış zavallı bir varlık, avare bir mahlûk" demek uygun olacaktı. Çağımızın teknolojisi insanı işte böyle zavallı bir hale getirdi. Dünyamız medeniyetin rağmına modernleşiyor. Ve her modernleşme hamlesi, medeniyetten küçümsenemeyecek bir parçayı koparıp atıyor. İşin acı tarafı da yapılanların medeniyet hesabına yapılmasıdır. "Hâlbuki medeniyet başka, modernleşme başkadır. Birincisinde insan, görüşleri, düşünce tarzı, insanî yanlarıyla; ikincisinde ise, bedenî hazları yaşama vasıta ve imkânlarıyla değişip yenilenmektedir."

İnsanlık tarihi, günümüzde görülen birbirine zıt kutupların bir arada bulunmasına, önceki devirlerin hiçbirinde bu kadar çok şahit olmamıştır. *"Bir tarafta egonun karanlık labirentlerinde yol bilmez, iz bilmez şaşkın ruhlar; diğer yanda, her an sonsuzla yüz yüze ve bitmeyen bir yolculuğa karar vermiş, daha doğrusu iç dünyasında miraca azmetmiş aydınlık gönüller…"* Diğer bir tarafta da, *"yıldız avlamak için yelken açtığı göklerin derinliklerinden, zıpkının ucunda bir ateş böceği ile geriye dönen"*, başladığını bitirememiş kem tâli'liler...

Evet, bütün bunlar *"Dünkü ihmal, dünkü gaflet ve dünkü umursamazlığın acı birer meyvesi olarak karşımıza çıktı. Yarınlar da acı-tatlı her türlü semeresiyle bugünün bağrında gelişip hazırlanmaktadır..."*

Elbette ki *"Asırlardan beri her yanıyla rahnedar olmuş ferdî ve içtimaî bünyenin, bir hamlede tamir edilip canlandırılmasına, eski dinamizmine kavuşturulup cihanla hesaplaşır hale getirilmesine imkân yoktur. Ne var ki, ona ait parçaları birer birer ihya ederek "bütün"e eski fonksiyonunu kazandırmak da pekâlâ her zaman mümkün olabilir. Bunun gibi, yapacağımız her şeyi aheste aheste ve kendi tabiî seyri içinde ele alacak olursak, bu bizlerde bir şeyler yaptığımız inancını uyaracak ve azmimizi kamçılayacaktır. Derken, bir gün önümüzdeki korkunç mesafeleri aşıp, yolun sonuna vardığımızı hayret ve hayranlıkla seyredeceğiz."* Şu kadar ki, *"Yapılacak işlerde ona yetecek enerjide denge prensibi, değişmeyen ilâhî bir kanundur ve bu kanunun istisnası yoktur. Ara sıra fevkalâdeden zuhur eden inayetler, Hakk'ın fevkalâdeden lütufları cümlesindendir ve kat'iyen*

mükellefin davranışlarına esas değillerdir. Sebepler dairesi içinde ve irademizin söz konusu olduğu yerde iradeye sırt çevirip, sebepleri kulakardı etmek apaçık bir cebrîlik; varlığı ve bekası çok ince hesaplara bağlı bir kısım önemli işleri avamî projelerle ele almak ise düpedüz bir divaneliktir."

Durum böyle olunca, *"Bugün bizim şuna buna değil: 'Ben milletimin maddî mânevî mutluluğu için Cehennem'in alevleri içinde yanmaya razıyım.' diyenlere... Şahsî menfaat ve bencillikleri bir tarafa iterek Hak ve millet yolunda fâni olanlara... Toplumun ızdırabıyla kıvrım kıvrım kıvranıp, hep inilti kovalayanlara... Elinde ilim meşalesi, her yerde bir çerağ tutuşturup cehalet ve görgüsüzlüklerle mücadele edenlere... Üstün bir inanç ve azimle, dökülüp yolda kalanların imdadına koşanlara.. maruz kaldıkları zorluklar karşısında isyan etmeden, ümitsizliğe düşmeden bir küheylan gibi yoluna devam edenlere.. yaşama arzusunu unutarak yaşatma zevkiyle şahlanan babayiğitlere ihtiyacımız var..!"*

Evet *"Kendini rahata, rehavete kaptırmamış, her an her şeyden ayrılmaya hazır, vereceği mücadelenin doğuracağı sıkıntıları önceden yaşamaya alışmış ve bir asker gibi her an sefer emrini bekleyen bu dinamik ruhlarla mücadele etmeye ve onları silip geçmeye kimsenin gücü yetmeyecektir..."* Zira inancımız odur ki, *"Düşünceleri duru, seciyeleri temiz, vücutları dinç, gözleri keskin, bakışları berrak; yürekleri topyekûn insanlığa karşı insanî hislerle dolup boşalan, kendi millet ve çevrelerine karşı da sevgi, merhamet ve hoşgörüyle bakan bu zirvedeki ruhlarla dünyamız değişecek ve Cennet-âsâ bir hale gelecektir."*

Bu tertemiz nesillerle, insanımız *"Yitirilmiş Cennete Doğru"* adım adım ilerleyecek, dün ve bugün kaybettiklerine kavuşacak, insan olduğunun farkına varacak, hayatın mânâsını anlayacak, yaratılış gayesine ermiş olacaktır.

İşte bu kitap, sizleri bu düşünce atmosferinde dolaştıracaktır.

Nil Yayınları

Söğüt'ün Bağrındaki Diriliş

Dünya kuruldu kurulalı gündüzler geceleri, ışık da karanlığı adım adım takip etmekte; yok olmaları varolmalar, ölmeleri de dirilmeler kovalayıp durmaktadır. Toprağın sinesinde kendini çürümeye salmış bir tohum, sümbül hayatını netice vermekte; kayaların bağrını döl yatağı edinmiş minik çam çekirdeği, şartların müsamahasızlığına rağmen salkım salkım boy atıp gelişmekte ve tıpkı hasmını yenmiş bir gladyatör havası içinde, dalların diliyle gerilip varlığını haykırmaktadır. Nice dev çağlayanlar vardır ki, menbaları küçük birer sızıntı; nice bitip tükenme bilmeyen ışık kaynakları vardır ki, esasları birer zerreden ibarettir. Tomurcuk dudaklarını açıp varlığını haykıracağı, güller, çiçekler yüzümüze gamze çakacakları güne kadar onların varlıklarından haberdar bile olamayız. Oysaki onlar, İsrafil'in Sûr'unu çoktan duymuş ve belli bir tempo ile dirilişe geçmişlerdir bile...

Cihanı üst üste karanlıkların sardığı bir dönemde, âdeta Kehkeşanlardan yıldızlar derip, bununla her gün ayrı bir donanma gecesi teşkil ederek kendi ülke ve kendi insanına hep başka başka bayram şenlikleri yaşatanlar, üstûreleşen koca bir tarihin ilk rüyalarını cılız bir söğüt ağacının dalları altında görmüşlerdi.

Mütevazi bir toprak parçası üzerinde, oldukça basit bir hayat yaşayan bir avuç insanın, hayallere sığmayan bir müthiş patlamayla, denizlerin dev dalgaları gibi birdenbire belirip ortaya çıkmaları, hangi sebeplerle izah edilirse edilsin, kat'iyen inandırıcı olamayacaktır.

Acaba, yağmur yüklü bulutlar gibi ellerinde ışıktan kamçılarla, kıyametler kopararak dört bir yanı tutan bu heyecanlı sineler, akıllara durgunluk veren bu hareket ve bu hızı nereden alıyorlardı? En sağlam manevralarla kitlelere hükmedip, onları arkalarından sürükleyerek, cihan çapında meydana getirmeyi başardıkları bir büyük diriliş ve bir büyük inkılapla, hâdiselerin akışını, tarihin çehresini değiştiren onlardaki bu müthiş güç nereden kaynaklanıyordu? Dostların vefa bilmediği, düşmanların cefadan yılmadığı, handikapların handikapları takip ettiği çalkantılı bir devrede, her türlü imkânsızlığı aşarak kemmiyetin bütün müesseselerine galebe çalmaları, yani "bir sineğin bir kartalı sallayıp yere vurması" nasıl mümkün olmuştu? Rica ederim, olup biten bunca şeye (ganimet) tutkusu, şöhret hissi, kavga hırsı, cihanı istila etme arzusu dememiz mümkün müdür?

Hayır hayır! Bu âteşîn ruhları harekete geçiren, bu çelik iradeleri dünyanın hâkimi kılan sır, ne bunlarda ne de bunlar gibi şeylerde kat'iyen aranmamalıdır. Bence bu sır onların sağlam inançlarında, tarih şuurlarında ve mukaddes ideallerinde aranmalıdır.

Uzun yıllar, sağda-solda bitkin, yorgun ve tutarsız bir hayat yaşadıktan sonra, onu, yepyeni bir güç, taptaze bir kuvvet ve apaydın bir millet olarak cihanın karşısına çıkaran bu inanç ve bu ideal, onun için âdeta ölümsüzlük kevseri olmuştu.

Baharda, erimeye başlayan karın-buzun zayıf noktalarını kollayıp da, oralara diriliş mesajları sunan toprağın, kendini bir mübarek çimlenmeye terk etmesi gibi.. birkaç yüz çadırdan ibaret bu kutlu aşiret de, ona baştan başa bağrını açan yeryüzü meşcereliğinde tıpkı kar çiçekleri gibi her yanı sardı ve dünyanın üç kıtasında cihangirâne bir devlet kurmaya muvaffak oldu.

Artık söz onun, devran onundu; atını en karanlık noktalarına kadar sürecek; her uğradığı yere gönlünün ilhamlarını boşaltacak; mazlum ve mağdurların âhını dindirerek, sivri süngüsü ve keskin kılıcıyla bütün zalim ve müstebitleri zapturapt altına alacak ve dünya devletleri seviyesinde cihan sulh ve muvazenesinin en gür sesi hâline gelecekti.. ve geldi de... Tarihin tespit ettiği en utandırıcı zulümlerden en iğrenç tecavüzlere, en kanlı ihtilallerden en ümit kırıcı çalkantılara kadar, bin bir gailenin kol gezdiği, hezeyan ve çılgınlıklara alkış tutulduğu, yangınların şehrayin sayılıp vahşetlere yahşî çekildiği alabildiğine karanlık bir çağı, ense kökünden yakalayıp derdest ederek zamanın bağrından söküp attı.

Evet o, bütün bunları yaptı. Ve yüksek inanç sistemi, ruhundaki fazilet aşkı, herkesi hayran bırakan güzel seciye, üstün ahlâk, disiplin ruhu, itaat şuuru ve hayatı hakir görme gibi eşsiz meziyetleri sayesinde, dünyanın üç kıtasında yaşayan insanların hemen ekserisinin gönüllerini fethederek arkasına almasını bildi. Böylece, bir kudsinin uğurlu elleriyle temelleri atılan bu yüksek mefkûrevî devlet, arkadan gelen hayırlı mirasçılarla da devam ettirilince, bir cihan hâdisesi hâline geldi. Sonra da parlaklık ve ihtişamından hiçbir şey kaybetmeyerek bir ölçüde bugünlere kadar gelip ulaştı. O, Sezarların, Napolyonların saltanatlarından daha parlak, daha şaşaalı ve daha uzun ömürlü olmuştu; olmalıydı da.. zira bir yanda altın-gümüş, şan-şeref üzerine kurulmuş bir saltanat; diğer yanda, ahlâk, fazilet, inanç üzerine kurulmuş ve insanî ağırlıklı bir hükümranlık..! Şöhret ve servet, hiçbir zaman inanç ve yüksek

ideallere bağlılık kadar insanlık üzerinde tesirli olamamıştır ve olamazdı da. Geçmişteki Fransa, İngiltere cumhuriyet ve hükümetleri gibi, bugünkü süper güçler de dış yüzlerindeki ihtişama rağmen, hiçbir zaman gerçek nizam ve âhengi idrak edememiş, çürük sistemlere dayalı istikbal vaad etmeyen kuvvetlerdir. İskender ve Napolyon'un kandan seylâplarla kurup çevirdikleri imparatorluk değirmenleri, arkada bir sürü inilti, bir sürü lânet bırakarak kurucularıyla beraber yıkılıp gitmesine karşılık, söğüt çevresindeki saf tohumlar üzerinde kanatlanan papatyalar, hâlâ salınıp durmaktadır.

Bir gökkuşağı gibi daima onların düşünce ufkunu tutan ve bir bayrak gibi hep başlarının üzerinde dalgalanıp duran bu yüksek inanç ve "devlet-i ebed müddet" idealinin, onlar üzerinde tesiri o kadar büyük olmuştu ki, daha o ilk kıpırdanış dönemlerinde, altı-yedi yüz senelik muhteşem bir milletin düşünce hareketinin, teşkilat ve idaresinin plan ve programlarının mevcut olduğu hemen sezilebilir. Bir de bu yüksek ideal; sağlam bir dinî duygu, dupduru bir heyecan, her işte sıkı bir disiplin, fevkalâde yiğitlik ve civanmertlik; herkesi memnun edecek ölçüde bir idare, iyi işleyen bir adliye, cesaret ve hak ölçüsüyle gürül gürül bir askerî teşkilatla da bütünleşince çarçabuk dünyanın efendisi oluvermişlerdi.

Aslında bu, tarih felsefesine göre tabiî bir netice idi. Zira, bir tarafta, kin, nefret ve türlü türlü ihtiraslarla, durmadan bir cadı kazanı gibi kaynayan, çevrede çapulculuk yaparak zayıfları ezen millet şeklindeki yığınlar; beri tarafta, insanlık ve mürüvvet adına mazlumların imdadına koşan, dünyayı yeni baştan hak ölçüsüne göre planlayan, camileri, çeşmeleri, sebilleri, hastaneleri, vakıf ve imaretleriyle yüzlerce insanî müesseseyi gergef gibi işleyen incelerden ince ayrı bir dünya... Bu dünya, insanlık çapında, hayata yeni bir mânâ, yeni bir tefsir getirme düşüncesiyle ortaya çıktı ve yeryüzünü saran bütün şirretliklere rağmen, kendine has bu yüksek hayat felsefesini insanlığa kabul ettirmesini bildi.

Dostların vefasızlığına, düşmanların ardı arkası kesilmeyen istilâ ve ifsatlarına uğramasaydı, kim bilir daha neler yapacaktı?!

Keşke, bu mübarek dünya, duygu, düşünce, anlayış ve hayat felsefesiyle hiç değişmeseydi! Keşke, onun yiğitliği, sadeliği ve mertliği bugüne kadar dipdiri kalabilseydi! Keşke o, muhteşem saray ve yüksek kasırların altın yaldızlı kubbeleri altında, baygın ve mahmur dolaşan hasım dünyanın tâli'siz insanlarının durumuna düşmeseydi..!

Ah, o zevke dalıp özden uzaklaşmalar, firuze ve zebercet yaldızlı tavanlar altında çalım satmalar; zümrüt gibi bağ ve bahçelerde, lâle ve zambaklar arasında mest ü mahmur rahata ve rehavete teslim olmalar..!

Eyvah ki, bütün bunların hepsi oldu..! Ne çıkar..! Söğüt'ün gök rengi tomurcuklarının dudaklarında yeni bir günün muştusu var..!

Mukaddes Göç

Göç, yaratıldığı günden bu yana hiç durmak bilmeyen insanoğlu için umumî mânâda; insanlar arasında seçkinlerden seçkin aydınlık ordusu kudsîler için de hususî mânâda ve aynı zamanda medeniyet tarihini de yakından alâkadar eden önemli bir mefhumdur.

Evet, bir tarafta anne karnından çocukluğa, çocukluktan delikanlılık ve olgunluğa, derken yaşlılık ve ölüme uğrayarak upuzun bir sefere çıkmış gariplerden garip insan fertleri; diğer yanda, elindeki meşaleyle çağlara ışık saçan, çeşitli devirlere mührünü basan; açtığı nurlu yolda arkasına düşenleri hep medeniyetin şahikalarında dolaştıran; sinesinde tutuşturduğu kıvılcımlarla kendine gönül verenlerin ruhlarını aydınlatıp onları iman ve ümit kuşağında ölümsüzlüğe hazırlayan; aydınlık düşünceleriyle, karadeliklerin çehrelerinde, Cennet'lere ait ışık ve renk cümbüşü çıkararak karanlıkların ve karamsarlığın hükmettiği aynı noktalarda, ümit meşcerelikleri meydana getiren yüce rehber ve yüksek kametler, hep birer yolcudurlar ve bütün bir hayat boyu göç edip dururlar. İnançları, düşünceleri, davaları uğrunda bitip tükenme bilmeyen bir göç...

Bir hakikatin değişik rükün ve yönlerinden ibaret olan; iman, göç ve cihad üçlüsünün, Kutlu Beyan'da ekseriya peşi peşine zikredilmesi, bu meselenin ne denli ehemmiyet arz ettiğinin en parlak delilidir. İnanma, hicret etme ve inancı uğrunda vereceği mücadeleyi, bu yeni iklimde, yeni muhatap ve yeni şartlara göre durup dinlenmeden devam ettirme.. işte kudsîlerin sabah-akşam başvurageldikleri üç musluklu Hızır çeşmesi! Bu çeşmeden kana kana içenler, inançla gerilecek ve karanlık bucaklara durmadan kıvılcımlar salacaklardır; yollar sarpa sarıp çevreyi terslikler, yanlışlıklar, cahiliye duygu ve tutkuları alınca da mal-menâl, yurt-yuva, evlad ü iyâle bakmadan "bir başka diyar!" deyip yeniden yolculuğa çıkacaklardır.

Dava ne kadar yüksek, düşünce ne kadar yararlı ve orijinal, mesajlar ne kadar parlak da olsa, onu ilk defa duyan ruhların irdemesi, mukabelede bulunup zorluklar çıkarması kaçınılmaz ve bir ölçüde de tabiîdir. Buna göre, kendi toplumunda yeni bir iman, yeni bir aşk ve heyecan uyarmak isteyen herkes, ya mücadelesini orada açık-kapalı devam ettirecek veya hicret edip gönlünün ilhamlarına, takdimiyle vazifeli olduğu mesajlarına başka talip ve başka meşcerelikler araştıracaktır.

Birinci şıkta, o inanç ve düşünceye gönül veren her ferdin, fevkalâde dikkatli, tedbirli ve yenilmişlik adına ne varsa hepsini daha baştan aşması şarttır. Yoksa, ümit edildiği mânâda aydınlatma olamayacağı bir yana, çok defa küçük bir dikkatsizlik, az bir yanlışlık, şartların ağırlaştırılmasına, atmosferin de bütün bütün yaşanmaz hâle gelmesine sebebiyet verebilir... Bir heyetin bütün fertlerinin her zaman bu denli dikkat ve teyakkuz içinde bulunmaları çok zor, hatta imkânsız olduğundan, bu türlü durumlarda aydınlatma ve irşadın ayrı bir iklimde devam ettirilmesi bir bakıma zarurîdir; başka şekilde hareket ve direnmelerin de hiçbir faydası yoktur.

Öteden beri her yeni düşünce, doğduğu muhitte hor karşılanıp, aleyhinde kampanyalar oluşturulmasına karşılık; o düşünce ve onu temsil eden şahısları çocukluk ve gençlikleriyle bilmeyen bir başka muhit, çok defa onlara kucak açmış ve destek olmuştur.

Bu itibarla, her kudsînin kaderinde değişmez şu çizgiler, âdeta bir fasl-ı müşterektir: Önce iman ve aşk, sonra yığınları saran yanlışlık ve inhiraflara karşı mücadele, sonra da gerekirse insanlığın mutluluk ve saadeti uğrunda, yurt-yuva her şeyi feda ederek, başka aşina gönüller aramak üzere yeniden yollara dökülmek...

Hemen her yeni dirilişte bu iki esas ve iki merhale çok önemlidir. Birinci merhale, ferdin şahsiyet kazanması, inançla şahlanıp aşkla gerilmesi, nefis ve benliğini aşarak Hakk'ın âzâd kabul etmez kölesi olma merhalesidir. Bu merhaledeki cihad, bütün buudlarıyla nefsin dümenlerine karşı, benliği yenmeye müteveccih ve insanın kendisini yeniden inşa etmesiyle alâkalıdır. Bu itibarla da cihadların en büyüğü "cihad-ı ekber"dir. İkinci merhale ise, her gönülde bir kor, bir alev hâline gelen inancın aydınlık tufanı, artık çevreye çeşitli dalga boylarında şualar neşretmeye başlar. Çok defa bu safhanın tahakkukuyla beraber hicret de gelip kapıya dayanır.

Aslında, bu devreye kadar geçirilen safhalarda dahi, ruh planında bir hicretten bahsetmek her zaman mümkündür: İnsan, içinde bulunduğu durumdan olması gerekli olan duruma; hareketsizlik ve dağınıklıktan aksiyon ve sisteme; donmuşluk ve bozulmuşluktan kendini yenilemeye, bin bir günahın boğucu atmosferinden ruh ve kalbin hayat derecesine yükselme gibi.. hususların hemen hepsinde bir hicret mânâsı vardır ve bu mânâlarda o, hep hicret edip durmaktadır. Kanaatimizce, ikinci hicretin, fonksiyonunu tam eda edebilmesi de, birinci merhaledeki hicretlerin yapılıp yaşanmasına bağlıdır. Nefsinden

kalbine, cisminden ruhuna, dış şatafatlardan vicdanındaki ihtişama, özünden özüne hicrette başarılı olanlar, öbür hicret ve ötesinde de başarılı olurlar. Bunu tam temsil edemeyenler, çok defa diğer hicret ve ona bağlı olanları da kusursuz temsil edemezler.

Bu mânâda hicret, ilk defa, insanlık semasının ayları, güneşleri sayılan Hz. İbrahim, Hz. Lut, Hz. Musa, Hz. İsa gibi yüce kâmetler tarafından başlatıldı; sonra da bu aydınlık yolun eşsiz rehberi, İnsanlığın İftihar Tablosu, zaman ve mekânın Efendisi bu yoldan yürüyüp gitti. Kapıyı da kıyamete kadar arkadan gelenlere açık bıraktı...

Hak yolunda ve Hakk'ın hatırı için yapılan hicret o kadar kudsîdir ki, mal ve canlarını inandıkları dava ve o davanın eşsiz temsilcisi uğrunda feda eden kutlulardan kutlu bir cemaatin, en çok sevilip takdir edildiği noktada, daha değişik sıfat ve unvanlarla değil de "muhacir" unvanıyla yâd edilmesi ne kadar mânidardır! Hatta bu kudsîler dönemine bir tarih başlangıcı aranırken; Nebi'nin doğumu, peygamberlikle şereflendirilmesi, Medine halkının bu yüce davaya omuz vermesi, Bedir harbi, Mekke fethi gibi... her biri ayrı bir pırlanta olan bunca hâdise içinde, hicretin seçilmesi, üzerinde hassasiyetle durulmaya değer önemli bir mevzudur.

Bir kere, yüksek bir mefkûre uğrunda göç eden her fert, hayatının her lahzasında, göçe sebep teşkil eden yüksek gayenin baskısını vicdanında hissedecek ve hayatını bu yüksek duyguya göre düzenleme mecburiyetini duyacaktır. Ayrıca çocukluk ve gençlik dönemleriyle alâkalı horlayıcı nazarlardan kurtulması, rahat ve endişesiz hareket etmesi de ancak bu mukaddes göçle tahakkuk edebilecektir. Zira, kim olursa olsun, çocukluk ve gençlik dönemini geçirmiş olduğu çevrede, o devreye has, hasımları tarafından bazı yanlarının tenkit edilmesi ihtimaline karşılık; hicretle gerçekleştirilen yeni muhitte, pırıl pırıl hâli, tertemiz düşünceleri, baş döndürücü fedakârlıklarıyla devamlı takdir edilen biri olacaktır. İster bunlar isterse başka faktörler olsun, öteden beri tarihte devir açıp-devir kapayanlar ve büyük bir ölçüde tarihin akışını değiştirenler hep muhacir kavimler olmuştur.

Sosyologların tespitine göre, yeryüzündeki medeniyetlerin hemen hepsi göç eden fert ve cemaatler tarafından kurulmuştur. Toynbee, göçebelerin kurduğu yirmi yedi medeniyetten bahseder ki; bu da hemen hemen çağlar boyu yeryüzünde, göçebe hâkimiyeti demektir. Kendini rahata, rehavete kaptırmamış, her an her şeyden ayrılmaya hazır, vereceği mücadelenin doğuracağı sıkıntıları

önceden yaşamaya alışmış ve bir asker gibi her an sefer emrini bekleyen bu dinamik ruhlarla mücadele etmeye ve onları silip geçmeye kimsenin gücü yetmeyecektir.

İşte ilk kudsîler ve ilk medeniyet muallimleri! Ve işte birkaç aşiretten cihan imparatorlukları kuranlar! Yıldırımlar gibi karanlık çağların bağrına inen bu insanlar, rahatı zahmette; diri kalmayı, ölüm ve ötesindeki her şeyi hakîr görmede; ebed-müddet var olmayı şartlara göre kendilerini yenilemede gördü ve ters-yüz edilmez birer güç hâline geldiler.

Keşke, günümüzün nesillerini, rahattan, rehavetten, hazlarına düşkünlük ve nefsanîlikten kurtararak, ruhlarını yüce duygularla donatıp daha çok ızdırap çeken, daha çok acı ve sızı duyan ideal insanlar hâline getirebilseydik. Belki o zaman, milletçe, küçük hesapların, hasis zevklerin tesirinde kalmayacak ve bir kısım ehemmiyetsiz sıkıntılardan ötürü de hiç mi hiç yer ve yön değiştirmeyecektik...

Zirvedeki Ruhlar

Düşünceleri duru, seciyeleri temiz, vücutları dinç, gözleri keskin, bakışları berrak; yürekleri topyekün insanlığa karşı insanî hislerle dolup boşalan, kendi millet ve çevrelerine karşı da sevgi, merhamet ve hoşgörüyle çarpan zirvedeki ruhlar, dünden bugüne tarihi hâdiselere yön vermiş, tarihin yükünü ense kökünde taşımış bir düzine kudsîlerdir ki; zaman, onlar ve onların sundukları mesajlarla itibarîlikten çıkarak değer kazanır, mekân ve mekânın bağrındaki karadelikler onların aydınlık düşünceleri sayesinde Cennet koridorları hâline gelir.

Tek bir düşünce, tek bir anlayış, tek bir mâbuda inanç etrafında kenetlenerek, varlık ve birliklerinin şuurunda olmaları onların en önde gelen vasıflarındandır ve bu vasıfla hep zirvelerde dolaşır; şereften şerefe, zaferden zafere koşarlar.

Heyecanlanıp harekete geçmelerini gerektiren herhangi bir sebep olmadığı veya kendi iç dünyaları ile meşgul bulundukları dakikalarda, yüzleri yerde, fevkalâde sakin, uyumlu ve melek oldukları hissini uyandıracak kadar yumuşaktırlar. Vazife başında ve düşünceleri hesabına harekete geçtikleri zamanlarda ise, birdenbire çelikleşir, sertlerden daha sert hale gelirler.

Normal ve tabiî halleri içinde, ruhlarındaki şecaat ve yiğitliği sezmek oldukça zordur; yumuşaklardan daha yumuşak, incelerden daha ince ve nazik davranırlar; iş başa düşüp de hizmete çağırıldıklarında ise, birdenbire değişir, bambaşka bir hâl alırlar. Ve hele rehberlerini bulup yollarının da doğruluğuna inanıyorlarsa; işte o zaman, her biri birer ateşpâre kesilerek cihanın dört bir yanını velveleye verirler. Rehber "Dur!" diyeceği âna kadar da durup dinlenme bilmez; stepler aşar, kandan irinden deryalara dalar ve süvarisini bulmuş bir küheylan gibi çatlayıncaya kadar koşarlar.

Şefkatli, azimkâr ve onlarla aynı duyguları, aynı düşünceleri paylaşan bir idarecinin elinde, pas bilmez, kırılmaz birer polat gibidirler; silahı kadar ona yakın ve son soluklarına kadar da onunla beraberdirler. Zimamdarlarına böyle yürekten bağlı olan bu yiğitler, ondan hüsnüniyet ve hamiyet gördükleri sürece de bir lahza vefa ve fedakârlıktan geri kalmazlar.

Yurt ve milletleri için gündüzleri soluk soluğadırlar; geceleri de uyku ve istirahat nedir bilmezler; bütün bir hayat boyu çırpınır durur, hem Hakk'ı hem de halkı hoşnut etmeye çalışırlar.

Herhangi bir sebeple düzenleri bozulup kuvvetleri dağılsa, şevklerini

söndürüp ümitlerini kıracak hâdiseler peşi peşine birbirini takip etse, semalarındaki bütün yıldızlar birer birer dökülüp çevrelerinde karanlıklar kol gezse, zerre kadar sarsılmaz; derhal Yaradan'larına döner, inançla kanatlanır ve muhteşem geçmişleriyle bütünleşerek yepyeni bir şevkle, yeniden dirilir ve yeniden yollara koyulurlar.

Mâbudlarıyla baş başa kaldıklarında her biri incelerden ince birer kalb ve vicdan insanı olan bu yiğitler, er meydanlarında tamamen ayrı bir hâl, ayrı bir hüviyet alırlar; Cahiz'in de ifade ettiği gibi, "Onlardan kaçan kurtulamaz, uçan uçmaya fırsat bulamaz!" Onların dolaştıkları yerlerde tepeler dümdüz, düzlükler de pürüzsüz olur. Hücuma uğramadıkça kimseye hücum etmeyi düşünmez; hücum edince de hasımlarına aman vermezler. Arkasına düştükleri şeyi elde edinceye kadar durma dinlenme bilmez, uyku ve istirahata iltifat etmezler...

Nefretten nefret eder, kötülükleri iyilikle savmaya çalışır; hasımlarına karşı dahi âdiliğe tenezzül etmez, hep mertçe davranırlar. Mağlup edip dize getirdikleri kimseleri, hiçbir şey olmamış gibi karşılar ve onlara centilmenlikten zevk duyarlar.

Her işlerinde akıllı ve basiretlidirler.. zekâ ve ferasetleriyle en halledilmez gibi görünen meseleleri dahi halleder; bedbinlik ve karamsarlık içinde çırpınıp duran sineleri ümit ve azimle şahlandırırlar. Dehâya denk bu üstün fıtratlar, o muhteşem zekâ ve kabiliyetlerini hep millet yararına kullanırlar; kullanırlar da, başkalarına zararlı olmadan fersah fersah uzak bulunurlar.

Ülke ve milletlerini derin bir aşkla sever; bu uğurda maddî-mânevî her türlü füyûzât hislerinden fedakârlıkta bulunur ve bu yolda ölmeyi hayatlarının gayesi bilirler. Milletlerinin başına gelen bir felaket, onları ta can evinden vurur; vurur da, onlara dünya zevk ve lezzeti adına her şeyi unutturur. Bu felaketi atlatacakları güne kadar da, evlerinde obalarında diriliş ninnileri söyleyerek gelecek nesillerde mücadele azim ve ruhunu geliştirip, onlara, esaret altında zilletle yaşamaktansa, izzetle ölmeyi öğreterek; dün ve bugün kaybettikleri şeyleri onlarda kazanmaya çalışırlar.

Onların ruhlarına, inandıkları düşünce istikametinde millete hizmet aşkı o kadar hâkimdir ki; mektepte, kışlada, tarlada saban arkasında, dükkânda alış verişte, memuriyet masası başında, namazgâhta, seccade üzerinde, mecliste, meclis kürsüsünde ve bakanlık koltuğunda hep onu mırıldanır, onunla oturur, onunla kalkarlar.

İçtimaî yanları ve ma'şeri iradeleriyle fevkalâde kuvvetlidirler. Millî her meseleyi, şahsî ve ailevî her türlü menfaatin üzerinde tutar ve bu uğurda cansiperane mücadele verirler.

Her türlü güç ve kuvvete, her çeşit hıyanet ve ihanete karşı, en metin, en sağlam kaleleri de o durulardan duru saf inançları ve o inançtan kaynaklanan yüksek heyecanlarıdır. Bu sağlam sığınakları sayesinde, en aşılmaz görünen şahikaları aşar, en dev engelleri yener, en onulmaz dertlerin üstesinden gelebilirler.

Onların meclislerinde gece ve kıştan söz edilmez; en karanlık durumlarda dahi, onların düşünce dünyalarında, cihanları aydınlatacak ışık kaynakları, karı-buzu yerle bir edecek hararet ve enerji menbaları feveran edip durmaktadır. Onların bu cennet iklimlerinin dışında, yığınlar, ümitsizlik içinde boğulurken, onlar inanç mekiklerini bir başka ümit haliçesinde hareket ettirerek gözlere ve gönüllere ayrı ayrı güzellikler sunar ve ayrı ayrı diriliş yollarını gösterirler.

Millî Ruh Düşüncesi

Bir millet, dünüyle içli-dışlı olduğu, hassasiyetle özünü koruduğu sürece, yarınlarını teminat altına almış ve varlığını en sağlam temeller üzerine oturtmuş sayılır. Geçmişini görmezlikten gelip dününü bütün bütün unuttuğu, ruh kökünden uzaklaşıp özüne yabancılaştığı sürece de, her esen rüzgârla yer değiştiren çer çöp gibi savrulup durur ve kat'iyen istikbal vaad edici olamaz.

Evet bir millet, istikbalinin emanetçileri olan genç kuşaklara, müsbet ilimleri talim ediyor gibi, iniş ve çıkışları, tırmanış ve düşüşleriyle bütün bir geçmişlerini de öğretebiliyor; zirvelerde dolaştıkları devirleri destanlaştırarak onların aşk ve heyecanlarını kamçılayıp onlarda yeni yeni kahramanlık duygu ve düşüncelerini geliştirebiliyor; hasımlarından gördükleri ihanet, gadir ve maddî-mânevî her türlü tahribatı yine onların metafizik gerilimleri hesabına kullanabiliyorsa, geleceği adına müsbetlerden müsbet en mükemmel işi yapmış, en büyük hamlede bulunmuş ve kendi düşünce kuşağına yükseltebildiği her millet ferdine de ölümsüzlük iksirini aşılamış olur.

Milletçe, yepyeni bir *"ba'sü ba'del mevt"* çırpınışı içinde bulunduğumuz şu günlerde, genç nesillere, mefkûrevî geleceğimizin yanında şanlı geçmişimiz; günümüzü idrak kutbunda inanç, düşünce, örf ve âdetlerimiz; modern ilimlerle beraber millî kültürümüz de belletilmelidir ki; o, yaşadığı gün ve içinde bulunduğu şartların gereği olarak yapıp ortaya koyma mecburiyetini duyduğu her yeni terkip, yeni desen ve yeni motifleriyle özüne ve kendi dünyasına karşı yabancılaşmasın; yapıp ortaya koyacağı her yeni eserini millî ruh kanaviçesine göre işleyebilsin ve kendi ruh dünyasından uzaklaşmasın...

Bu itibarladır ki, millet çapında meydana getirilmek istenen her hamle ve harekette, "tarih şuuru" raylarına bağlılığa fevkalâde önem verilmeli ve millî kültür perspektife alınmadan herhangi bir değişikliğe gidilmemelidir. Canlılar âleminde, tür değiştirmeye mâtuf sun'î mutasyonlar, pek çoğu itibarıyla ölümle sonuçlandığı gibi, milletlerin hayatlarındaki özden uzaklaştırıcı değişiklikler de hep o milletlerin ölümleriyle neticelenmiştir.

Bunun içindir ki, millet hayatında yapmayı planladığımız inkılaplar, ne kadar yararlı da olsa, bu uğurda millî ruh kat'iyen feda edilmemeli; aksine, millet modernize edildikçe o daha da hassasiyetle korunmalıdır. Bilhassa bin bir paradoksun kol gezdiği günümüzde, ta beşikten başlayarak, anneler, yavrularına, millî ruhu terennüm eden ninniler söylemeli; nineler masallarını ve

masal kahramanlarını şanlı geçmişimizin destanlarında aramalı; irfan yuvalarımız her vesileyle, şu muhteşem fakat tâli'siz, şevketli fakat gadre uğramış milletimizin alabildiğine parlak ve fevvareler gibi bulutlar arasında kendine yer aradığı dönemleri en heyecanlandırıcı üslûplarla dile getirmeli; edebiyatımız millî ruh ve millî düşünceyi hayatın her ünitesinde, o üniteye has renk ve çizgileriyle bir dantela gibi işlemeli ve bize ait meselelerin en küçüğünü dahi irfan semamızda bir gökkuşağı hâline getirerek nesillerin nazarına arz etmeli; romanlarımız, piyeslerimiz bizim hissiyatımıza tercüman olmalı, bizim türkülerimizi söylemeli; yediğimiz gıda, içtiğimiz su, teneffüs ettiğimiz hava, kokladığımız çiçekler bütünüyle bu ülkeye ait olmalı ve ne suretle olursa olsun, özümüzde değişikliğe sebebiyet verecek hiçbir şeyin millî bünyemize sızmasına fırsat verilmemelidir. Vaizler kürsülerde, hatipler minberlerde, konferansçılar geniş halk kitleleri karşısında bu millet gibi düşünmeli, bu millet gibi heyecanlanmalı, bu millet gibi konuşmalı, bu millet gibi sevinmeli ve bu millet gibi tasalanmalıdırlar. Yoksa, hırsla gerilmiş hasımlarımız, bir taraftan açıktan açığa bize ait her hayrı, her güzel teşebbüsü sinsi sinsi engelleyip, diğer taraftan da, yapacakları en küçük yardımları dahi, millî ruhu ipotek etmeye bağlarken, milletin geleceği adına bir şey yapmamız mümkün olmayacaktır.

Böyle olunca da bize, ruhumuzla bütünleşip kendimiz olma, kendimiz gibi düşünme, kendi ellerimizle işleyip kendi ayaklarımızla yürümekten başka çare kalmıyor.

Aslında, düne kadar, din, vatan, millet ve namusumuzun amansız düşmanı olarak tanıyıp bildiğimiz şu, düşüncelerinde kindar, davranışlarında sahtekâr, eli yüzü kanlı mürâî çehrelerin "ilelebed" bize yardım edeceklerine ihtimal vermek ve hele bu işi devam ettireceklerini inanmak aldanmışlıktan başka bir şey değildir.

Evet, asırlardan beri sönme bilmeyen melun ihtirasların, ölmeyen kinlerin, bilhassa son günlerde, yurdumuzun dört bir yanında ne hain emeller peşinde olduklarını görüp öğrendikten sonra, bize bizden başkasından yarar gelmeyeceğine inanarak millî ruh kuşağında bütünleşmeli ve kendi dirilişimizi kendimiz hazırlamalıyız.

Kim bilir belki de, bugüne kadar bin defa, hırs ve menfaati bayraklaştırarak üzerimize at sürmüş, şu her türlü insanî duygu ve faziletten mahrum kin ve nefret dünyası da bunu beklemektedir!?..

Lütuflar Ufkunda İnsan

Hayatın her lahzası yeni yeni hazineler elde edebilmek için bir kısım fırsatlardan ibarettir. Bu fırsatları değerlendirerek aydınlıkta yaşamak veya onları fevt ederek karanlıkta kalmak –insanoğlunu şereflendirme noktasında– ona bırakılmıştır.

En başta hayatın kendisi de, insanoğluna bahşedilen büyük nimetlerden biridir. Hayata gelmek veya gelmemek, insanî hüviyette varlığa ermek veya ermemek elimizde değildir; ama, onu değerlendirmek ve bu sihirli nimetlerle iki âlemin mutluluğunu elde etmek iradelerimize bağışlanmış ilâhî bir armağandır.

Hayat ve hayatla alâkalı diğer fakülteleri, Yaratıcı'nın kanun ve prensipleri çerçevesinde fethetmek, onları tanımak ve sahip çıkmak, bizler için yüce birer vazifedir. İnsan bütün meleke ve istidatlarıyla yontulmamış bir mermere benzer. Heykeltıraş, hayalindeki plana göre mermeri kesip, biçip şekillendirdiği gibi, insanoğlu da kendi ruhunun heykeltıraşı olarak eline verilen programa göre, ona ikinci bir varlık kazandırıp, vicdanındaki sırrı onun simasına nakşedebilir. Elverir ki o, kâinat kitabına denk ve yüce hakikatin şuurlu bir aynası olan, vicdanının derinliklerindeki sırlı yazıları okuyabilsin ve yüksek bir himmetle, hep, en iyiyi, en güzeli takipten geri kalmasın: Kısa ve geçici muvaffakiyetler yerine yüksek idealleri tahakkuk ettirmeye gayret göstersin; küçük hedefler yerine, büyük maksatlar arkasında koşsun; basit düşüncelere kapılacağına, şakaklarını zonklatacak derin fikirlerle meşgul olsun; gelişigüzel şeyleri mütalâa edeceğine, bu dünyayı ve öteleri hazırlayacak, ruhunu olgunlaştıracak ciddî eserler okusun...

Yüksek mefkûrelere gönül verememiş; kendini ulvî gayelere göre ayarlayamamış; basit düşüncelerin karanlık ve zıtlarla dolu atmosferinden çıkamamış; görüp duyduğu, okuyup düşündüğü şeylerle yeniliklere ulaşamamış ve insanlara karşı içindeki iştiyak ve sevgi ateşini körükleyip coşturamamış ham ruhlar, hayatta olsalar dahi yaşamış sayılmazlar.

İnsanoğlu, Yüce Yaratıcı'nın halifesi olarak büyük işler başarmak ve değerli eserler ortaya koymak için dünyaya gönderilmiştir. O, bu mükellefiyetin şuurunda ise, eşya ve hâdiselerin içine girecek, onlara müdahale edecek; her gün başka terkip ve başka tahlillerle, yeni yeni sanat eserleri ortaya koyacak.. bütün bunları yaparken de her lahza, iradesinin simasında Hakk'ın sonsuz irade

ve kuvvetini sezecek ve şükranla iki büklüm olacaktır.

Bu yüce vazifeleri görebilmesi için gerekli olan şeyler ise, ona çok önceden verilmiştir: İnsanlığa yükselmek için irade ve heyecan; kâinat ve içindekileri tanıyıp sevmek için merak ve güzellik aşkı; dürüstlük ve adalet için vicdan; varlığa alâka duymak için kalb; bu lütufları yerinde kullanma ve belli bir ölçüde, iyiyi kötüden ayırt edebilmek için akıl; nihayet, bütün bu işleri yanılmadan, arızasız görebilmek için de vahyin aydınlatıcı tayflarıyla pırıl pırıl bir atmosfer...

Maddî-mânevî bu kadar lütuflarla şereflendirilerek dünyaya gönderilen insan, mahlûkat içinde eşi menendi olmayan bir varlıktır. Ne var ki o, Yaratıcı'nın bu armağanlarını değerlendiremediği zaman, O'nun halifesi olmak şöyle dursun, aşağıların aşağısına yuvarlanıp sefillerden bir sefil hâline gelecektir.

Bu zaviyeden, hayatın birinci faslı bir lütuf ve ihsan; ikinci safhası ise, irade, plan ve Hakk'ın emirleri karşısında hassasiyetle üzerinde durulup işlenecek bir harman mesabesindedir. Evet, önceden bize verilenleri, irade şuur ve mükellefiyetlerimizle değerlendirerek, hayatımızı zenginleştirmemiz, fazilet ve Hakk'ın hoşnutluğuyla ona ölümsüzlük kazandırmamız, zamanın bereketli ve canlı akışı içinde onu yeni buudlara ulaştırmamız her zaman mümkündür.

Her türlü muvaffakiyet, o yolda gerekli olan prensipleri iyiden iyiye bilip ona göre hareket eden, devrinin şartlarını idrakle hesaplı davranan ve çalışmalarını ara vermeden sürdüren tâli'liler için bahis mevzuu olsa bile, görgüsüz, bilgisiz, aceleci, hele hele kendi devrini yaşamayan kimselerin onu elde etmelerine imkân yoktur.

Her günü, yeni bir bahar sayarak durmadan çevreye tohum saçanlar ve her fecri, feyizli, bereketli bir hazine kapısı bilerek Hakk'ın ilk ihsanlarını değerlendirip o kapıyı açmaya çalışanlar, hayatlarını yediveren bir başak hâline getirir ve ruhlarıyla ölümsüzlüğe ererler.

Düşünce Helezonunda İnsan

İnsan düşünce dünyasına göre şekillenen bir varlıktır. O, nasıl düşünüyorsa, istidadı ölçüsünde, öyle olmaya namzettir. İnsan, belli bir düşünceye göre, eşya ve hâdiselere bakışı devam ettiği sürece, karakter ve ruh yapısı itibarıyla, yavaş yavaş giderek o düşünce çizgisinde bir hüviyet kazanır.

Aslında, düşünce, niyet ve fevkalâde iştiyak, insanın özünde çekirdekler hâlinde bulunan istidatların inkişaf edip gelişmesinde, toprak, hava, yağmur ve güneşin yeryüzündeki tesiri gibi bir tesir icra ederler. Sebepler dairesinde, toprağın bağrında gelişen tohumlar için toprak, hava, su ve bunları meydana getiren "elementlerin" tesiri neyse, insanın güzel ahlâk ve karakterinin gelişmesinde de, düşünce ve niyet aynı şeydir.

Otlar, ağaçlar tohumlardan; kuşlar, kuşçuklar da yumurtalardan çıktıkları gibi, yüksek ruh ve kusursuz karakterler de, güzel düşünce ve temiz niyetlerden meydana gelirler.

Düşünce bir tohum, davranışlarımız onun tomurcukları, sevinç ve kederlerimiz de meyveleridir. "Güzel gören güzel düşünür;" güzel düşünen, ruhunda iyi şeylerin tohumlarını inkişaf ettirir ve sinesinde kurduğu cennetlerde yaşar gider. Herkesten ve her şeyden şikâyet eden, etrafına, ruhunda geliştirdiği karanlık dünyaların, ziftli menfezlerinden bakan karanlık ruhlar ise, hiçbir zaman iyiyi göremez, güzel düşünemez ve hayatlarından lezzet alamazlar. Cennet'e girseler bile, orada da Cehennem türküleri söyler, zebanîlerle dertleşir ve aydınlık bilmeyen ruhlarında hep, "veyl"[1] hayatı yaşarlar.

Oysaki, insan, Yaratıcı'nın halifesi olarak bütün varlığa hükmetme ve her şeyin efendisi olma mevkiinde yaratılmıştır. Böyle üstün bir vazife ile dünyaya gönderilen insan, bu yüksek payenin gerektirdiği bütün vasıfları da, birer nüve hâlinde beraberinde getirmiştir. Onun, yüksek bir karakter kazanarak ikinci bir varlığa ermesi, sonra da kendi olarak kalabilmesi, sistemli düşünmesine, sürekli çalışmasına ve ara vermeden, kalbî ve ruhî hayatında derinleşmesine bağlıdır; tabiî, fena ve çirkin bir karakter kazanması da, fena ve çirkin düşüncelerine...

İnsan kendine verilen irade gücüyle, iyi ahlâk ve karakterine vesile olabilecek ilk mevhibeleriyle[2] özünü ele alıp, Yaratan'ın emirleri istikametinde kendini yeniden kurmazsa, kendi olarak kalması bir yana, bozulup gitmesi kaçınılmaz olacaktır. O, ya kendi düşünce ve niyet tezgahında yapıp

ortaya koyacağı vasıtalarla, kendine huzur, saadet ve her iki hayat için gerekli olan şeyleri hazırlar; yahut, aynı düşünce tezgahında imal edeceği silahlarla, hem kendini hem de içinde yaşadığı toplumu mahveder.

İyi düşünce ve iyi niyetlerle insan ruhunda kurulan cennetler, zamanla bütün dünyayı sarar, her tarafı ve her gönlü İrem bağlarına çevirir. Fena düşünce ve fena niyetler ise, Cennet'te dahi insanlara, yudum yudum kan ve irin içirirler.

Evet, canavarlık da meleklik de, önce insan ruhunda bir nüve olarak belirir; egzersizlerle kuvvetli kanaatler hâline gelir; sonra da, önüne geçilmez bir seylâp gibi karşısına çıkan bütün engelleri aşar ve hedefine ulaşır...

Yükselip semalar ötesine ulaşmak da, en yukarılardan yıkılıp, baş aşağı bataklığa gömülmek de, bir imtihan gizliliği içinde insana tevdi edilmiştir. Kader-denk pozisyonunu değerlendiren her ferdin, Sonsuz iradeden göreceği destekle, yükselip erilmezlere erebilmesine mukabil; bu hamle ve bu destekten mahrum bahtsızlar hep dizlerini dövüp acı akıbetlerine ağlayacaklardır.

İnsan iradesinin, sınırları itibarıyla her zaman münakaşası yapılsa bile; insanın, Yüce Yaratıcı'ya muhatap olması; O'nun tarafından bir kısım mükellefiyet ve mesuliyetlerin yüklenmesi; duygu ve düşüncelerini "zapturapt" altına alarak, ruhunu kamçılayıp kalbini coşturması ve kendini yeniden şekillendirip biçime koyması, iradesiyle irademizi destekleyen, kuvvetiyle aczimize medet veren, servetiyle bizleri zenginleştiren Yaratıcı'nın, bizlere en büyük armağanı olduğunun kat'iyen münakaşası yapılamaz!...

Evet, insan iktidarsız; ama, Yaratıcı'nın kuvvetiyle son derece güçlü.. imkânları dar; fakat, O'nun hazineleriyle fevkalâde zengin.. idraki sınırlı; O'nun aydınlatıcı emirleriyle alabildiğine ihatalı.. ömrü kısa; niyet ve düşüncesindeki sonsuzlukla ebedlere namzet.. her hayrın anahtarını ruhunda taşıyan –tabiî her şerrinkini de– bir hazinedardır.

Bu itibarladır ki, o en yalnız ve zayıf zamanlarında dahi, kendini idare etme ve kendine sahip çıkma gücünü asla kaybetmez; içinde bulunduğu şartları düşünerek, varlığı ve bekâsıyla alâkalı kanunları araştırarak, iradesini bir anahtar gibi kullanır. Bu anahtarla açtığı yollarda, ilerleye ilerleye nefsin girdaplarını keşfeder ve onları aşmaya muvaffak olur. Ruhunu tahlil ede ede, benliğin sırlarını kavrar. Ve bu suretle de onda, iyilik, güzellik, fazilet düşüncesi inkişaf etmeye başlar. Altın ve elmas, belli bir ameliye görmekle taştan topraktan ayrıldığı gibi, elmas ve altın ruhlar da ancak, bu kabil gayret ve

himmetlerle gün yüzüne çıkıp özleriyle zuhur etme imkânını bulurlar.

Bütün bir hayat boyu, insan olmayı düşünüp planlayanlar ve her zaman ruh ve özlerini araştıranlar, bir gün, mutlaka insan olacak ve ruhlarıyla bütünleşeceklerdir. “Arayan bulur. Israrla kapı çalana, kapılar behemehâl açılır.” Bu, ilâhî bir kanundur. Bu kanuna göre, insanın insanlık semasına çıkabilmesi için, temiz niyet, sistemli düşünce, sarsılmayan bir azim ve sürekli gayrete ihtiyacı vardır. Bu hususlarda insanoğluna ilk yardım, o daha dünyaya gelmeden önce yapılmış, daha sonraki desteklerin de sözü verilmiştir. Artık ona, hemen her dönemeci itibarıyla çeşitli lütuflara mazhar olacağı bu sırlı hayat yolculuğunda, sadece, döne döne yükselmek kalıyor...

1 *Veyl:* İnsanın mahvolacağı bir gayya.

2 *Mevhibe:* İhsan, sevgi, hediye.

Izdırapla Bütünleşen Ruhlar

"Parça parça sine ister dert mûsikîsine,
Yanık bir velvele doldursun ten kafesine..."

Gönlünü yüksek ideallere kaptırmış muzdarip ruhlar, bütün bir hayat boyu buhurdanlık gibi tüter dururlar. Güneşler doğar-batar; haftalar, aylar birbirini takip eder; mevsimler peşi peşine geçer gider de onlar idealize ettikleri düşünceleri istikametinde bir başka bahar ararlar... Hep hazan görür, hazan mevsimi yaşarlar, hazan türküleri dinlerler; ama ne hallerinden şikâyet eder ne de kimseden dert yanarlar. And içip yoluna koyuldukları yüce davaları uğrunda, her cefaya katlanır, fakat asla usanmazlar.

İdeallerinin aşkına kapılmış ve o yolda ümit verici müjdelerle coşmuş bu aydınlık ruhlar, önlerinde yığın yığın uçurumlar, yığın yığın zorluklar bulunabileceğini önceden hesap ederek gerilime geçtiklerinden, ne beklenmedik şeylerle karşılaşmaları, ne imkânsızlıklar, ne de yollarını kesen çeşit çeşit tehlikeler kat'iyen onları şaşırtamaz ve davaları hakkında şüpheye düşüremez. Her tehlikenin bir gün mutlaka ortadan kalkacağı, yolların açılıp imkânsızlıkları imkânların takip edeceği inancıyla, hep azimli ve kararlıdırlar.

Bu itibarladır ki onlar, en ümit kırıcı hâdiseler, en karanlık şartlar içinde dahi, bedbinliğe, karamsarlığa düşmez; geçilmez gibi görünen engelleri şimşek hızıyla aşar ve soluk soluğa hedeflerine koşarlar.

Çevrelerinde olup biten şeylere karşı daima tetikte ve alabildiğine hassastırlar. Hele bu şeyler, onların düşünce dünyaları ile alâkalı ise... İçinde yaşadıkları toplumla öylesine kaynaşmış ve bütünleşmişlerdir ki, yolunu şaşıran bir fert, istikameti bozulan bir aile ya da cemiyeti ayakta tutan umdelerden birinin hırpalanması onları günlerce inletir ve uykusuz bırakır...

Umursamazlık, onların en nefret ettiği şeydir. Toplumun her kesimine ait dert ve sıkıntıları, sinelerine saplanmış bir hançer gibi hisseder ve iki büklüm olurlar. Yüreklerinin ızdırapla çarptığı, beyin sancısıyla şakaklarının zonk zonk zonkladığı nice geceler vardır ki, yığınlar içinde bulunmalarına rağmen, onlar yine yapayalnızdırlar.

Onların dünyasında geceler hep hasretle gelir ve bir ömür kadar da uzar gider. Ne var ki, bunu da sadece onlar duyar ve onlar yaşarlar.

"Şeb-i yeldâyı müneccimle muvakkıt ne bilir,

Müptelâ-yı gama sor kim geceler kaç saat?" (Sabit)

İnsan herhangi bir ideale, inandığı ölçüde gönül verir ve alâkadar olur. Alâkadarlığı nisbetinde de yer yer sevinç, zaman zaman da ızdırap duyar. Bu ölçüye göre, bağlı bulunduğu dava uğrunda bütün bir gün ve haftasını, ay ve senesini hatta senelerini verenler olabileceği gibi, onu varlığının gayesi bilip dünya ve ukbasını feda edenler de vardır. Öyleleri vardır ki, saçları adedince başları bulunsa, davası uğrunda her gün birini isteseler, tereddüt etmeden verir; verir de minnet bile eylemez... İnsanlığın İftihar Tablosu, bu hususta o kadar hızlı ve o denli ileri idi ki, Yüce Yaratıcı, hem senâ hem de tadîl makamında O'na şöyle diyordu: *"Demek bu söze inanmıyorlar diye onların peşine düşüp kendini helâk edeceksin!"*[1]

Ve bu eşsiz fıtratın arkasında, daha bir sürü başyüce, bütün hayatları boyunca hep ızdırap düşünmüş, ızdırap soluklamış, ızdırapla eğilmiş, ızdırapla doğrulmuşlardır. Bir bakıma onların çektikleri, büyüklükleriyle mepsuten mütenasip (doğru orantılı) olmuş; çektikçe yükselmiş, yükseldikçe çekmiş ve her türlü kötülüklerden arınarak birer semavî bilinmez hâline gelmişlerdir. Evet, Hak yolunda, millet yolunda çekilen sıkıntılar kadar insanı günahlardan arındıran, ulvîleştiren ikinci bir şey daha yok gibidir. *"Günahlar içinde öyle günahlar vardır ki; namaz, oruç gibi ibadetler değil de, geçim yolundaki sıkıntı ve maişet derdi onlara kefaret olur."*[2] Ya içinde yaşadığımız toplumu kurtarma gayreti ve bu uğurda çekilen sıkıntılar..!

Bugün bizim, şuna-buna değil; "Milletimin maddî-mânevî mutluluğu için Cehennem'in alevleri içinde yanmaya razıyım." diyenlere... Şahsî menfaat ve bencillikleri bir tarafa iterek Hak ve millet yolunda fâni olanlara... Toplumun ızdıraplarıyla kıvrım kıvrım kıvranıp, hep inilti kovalayanlara... Elinde ilim meşalesi, her yerde bir çırağ tutuşturup cehalet ve görgüsüzlüklerle mücadele edenlere.. üstün bir inanç ve azimle, dökülüp yolda kalanların imdadına koşanlara.. maruz kaldıkları zorluklar karşısında isyan etmeden, ümitsizliğe düşmeden bir küheylan gibi yoluna devam edenlere.. yaşama arzusunu unutarak yaşatma zevkiyle şahlanan babayiğitlere ihtiyacımız var..!

1 Kehf sûresi, 18/6.

2 et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* 1/38; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ* 6/335.

Zirvedeki Işığın Gölgesinde

İpekten kanaviçeleşmiş satırlarıyla önümüze serilmiş ve her sayfası ayrı bir güzellik meşheri olan şu tabiat kitabını, acaba doya doya ve şuurla mütalâa edebiliyor muyuz? Güneşin kolları arasında, her mevsim ayrı bir güzellik ve görkemle nazarımıza arz edilen bu pırıl pırıl ve muhteşem kitap, her zaman başvurulacak ve dikkatle tetkik edilecek bir huzur ve enerji kaynağıdır.

Zirvedeki ışığın gölgesinde ve sinelerimizde tutuşturduğumuz çırağla, bu kitabı iyi okuyup içimizi aydınlatabiliyor, ruhumuzla varlığa erip, inançla kanatlanabiliyorsak, bedbinlik ve karamsarlığa düşmeyecek ve kendimizi hiçbir zaman yalnız hissetmeyeceğiz; her lahza duyacağımız ayrı bir zevk, ayrı bir lezzetle, gönüllerimiz mutluluklarla dolup taşacak ve dudaklarımız saadet türküleri mırıldanacaktır.

Durgun sular yosun tutar.. işlemeyen uzuvlar kireç bağlar.. çağlayanlar hep tertemiz ve pırıl pırıldırlar. Bütün bir hayat boyu durup dinlenmeden mekiğini, kalbi ve kafası arasında hareket ettirenler, bir gün ruhlarını çok güzel şeylerle çimlendirdiklerine şahit olacak ve tâli'lerine tebessüm edeceklerdir. Zira, ancak sürülen topraklar tohuma döl yatağı olabilir; bakılan bağ ve bahçeler meyve verir.

Bağ ve bahçelerimizi saran ısırganlar, ihmallerimizin ifadesi olduğu gibi, ruhlarımızı saran şirretlikler de bizim gaflet ve umursamazlığımızın ürünleridirler. Aktif ve uyanık ruhlar, güzel duygu ve düşüncelerle, gönüllerinde kurdukları Cennet'ler sayesinde, eşya ve hâdiselere bir başka bakar, varlıkla bir başka türlü kaynaşır ve bütünleşirler. Her varlık, Kudret kalemiyle yazılmış bir kelime veya cümle olduğuna göre, niye kaynaşıp bütünleşmeyecekler ki..!

Her canlının bir gelişme ve değişip güzelleşme yeri olan bu dünyada, eşyaya ruh gözüyle bakılabilse, her tarafta Kudret mucizelerinin parıldadığı görülecektir: Ağaçlar, damarlarında hayat suyunun akıp durduğu muhteşem, sevimli birer canlı; dal ve yapraklar, kollarını açmış yalvaran birer âbid; toprak her lahza ayrı bir diriliş heyecanıyla fıkırdayıp duran harikalar meşheri.. ve her tarafta, hava ile, su ile, güneş ile bütünleşen yemyeşil yapraklar ve onlardan fışkıran hayat.. derken, her şeyin, renkler, çiçekler ve tatlı meyvelere doğru sel gibi akması...

Evet, insan, ruhuyla gözleri arasındaki perdeyi kaldırıp idrakine mâni

tıkanıklıkları açabilse, renkler, kokular ve baş döndürücü desenleriyle her yanımızı saran tabiat kitabının güzellikleri, onun ruhuna aksedecek ve onu nefsanîlik zindanlarından kurtararak Cennet koridorlarında dolaştıracaktır. Böyleleri, gözlerinin gördüğü, fikirlerinin ulaşabildiği her yeri, en lezzetli meyveler, en çarpıcı manzara ve levhalarla donatılmış bulacak; kalb, ruh, göz ve kulaklarıyla da bu manzara ve levhalardan istifade edip kendilerinden geçeceklerdir.

Bizlerde, zevk alma ve istifade etme duygularını var eden Kudret, çevremizi de Cennet bahçelerine çevirmiştir. Bu münasebeti kavramanın insan gönlünde meydana getireceği vâridât ne muhteşem ve her hâdiseyle gönüllerimizi aydınlığa boğan Gizli Zât ne mübeccel ve ne lütufkârdır..!

Her biri ayrı bir güzellik kuşağında tecelli eden bunca oluş, dünden bugüne hep olup durdu, ama ne dün bugün, ne de bugün yarındır. Her gün, ayrı bir aydınlık ve ayrı nimetlerle gelmekte; gelenler ışıktan parmaklarla O'na işaret edip geçmektedirler. Bütün bu gelip geçmelerde, her şey gibi insanoğlu da değişip başkalaşmakta ve ayrı bir ruh, ayrı bir karakter kazanmaktadır. Yerinde durup kaldığını ve başkalaşmadığını sananlar, içte ve dıştaki bu kadar değişmeyi sezemeyen kör ve sağır ruhlardır. Duygu ve düşünceleriyle kendilerini tabiatın güzellikleri içinde hisseden tâli'liler ise, bu gürül gürül ırmağın içine dalacak, onunla kaynaşıp bütünleşecek ve soluk soluğa varıp ummana ulaşacaklardır.

Katre iken derya, zerre iken güneş ve hiçliği içinde her şey olan bu babayiğitler, hiçbir zaman yalnız kalmayacak, kendini garip hissetmeyecek; kalbinin bütün kapılarını Yaratıcı'sına açıp O'nunla münasebete geçecek, O'na dert yanıp O'nunla hasbıhâl edecek; en gizli arzularını, en derin acılarını, en içten dileklerini O'na açacak ve O'na sığınacak.. dilini kullanmasa bile, duygu ve düşünceleriyle dertlerini O'na fısıldayacaktır. İçinde O'nunla dertleştikçe, daha başka içlere, içler ötesi içlere kanat çırpıp yükselecek; nihayet, gözlerin görmediği ve göremeyeceği, kulakların işitmediği ve işitemeyeceği ve kalblerin kavrayamadığı ve kavrayamayacağı göz kamaştırıcı iklimlere ulaşacaktır.

Kendini keşfedebilmiş böyle bir Hak erinin iç dünyası, yıldızlarla yaldızlı sema kadar parlak ve derin, mekânlar kadar geniş, Cennet'ler kadar da iç açıcı ve rengârenktir. Gökyüzündeki kandiller gibi, onun sinesinde de meşaleler ışıldamaktadır. Bu meşaleler sayesinde o, bütün eşya ve hâdiseleri aydınlanmış olarak görür ve her türlü tıkanıklıklardan kurtulur.

Her hakikat, önce kendine has soyluluk ve yücelikle bir kıvılcım gibi insanın gönlünde belirir; sonra da bir aydınlık tufanı olarak her yanı sarar. Bu pırıl pırıl iklimde kitleler, sonsuza giden yolları bulur, mesafelerin sırrını kavrar, şaşkınlık ve tedirginlikten kurtulurlar.

Ruh dünyalarında aydınlığa ermiş, varlıkla bütünleşmiş bahtiyar nesillerin, eşya ve hâdiselere yeni bir bakış kazandıracak olan bu ilâhî ışığı, dünyanın dört bir bucağına götürmeleri dileğiyle!,

Mücadele Ruhu

Her türlü muvaffakiyetin ilk şartı iman ve mücadele gücüdür. Gönlünü inançla donatıp, dimağını yüksek düşüncelerin meşcereliği hâline getiren kimseler, hayatın her dönemecinde ayrı bir huzur, ayrı bir hazza ererek kendilerini âdeta Cennet bahçelerinde hissederler. Bu iman ve mücadele gücünden mahrum gönüller ise, en küçük zorluklar karşısında sarsılıp ümitsizliğe düşmeye, cesaretlerini yitirip devre dışı kalmaya mahkûmdurlar.

Hayat bir bakıma, baştan başa çalışma, gayret ve mücadele demektir. Çalışmak için güce, gayret için ümide ve kavga için de maddî-mânevî hazırlıklı olmaya ihtiyaç vardır. Bu ihtiyacı hesaba katmadan, hayatın çok çetin ve zikzaklı labirentlerinden geçmeye kalkanlar, ya dökülür yollarda kalırlar veya bir gölge gibi hep başkalarını takip eder dururlar. Her iki halde de zelil, derbeder ve tutarsızdırlar. Ara sıra yalancı bir saadet elde edip onunla aydınlığa ermiş görünseler bile, hemen her zaman zillet ve sefalet içindedirler.

Böyleleri saray ve malikânelere, deste deste para ve külçe külçe altınlara sahip olsalar dahi yine sefil, yine dilencidirler. Altın ve gümüş, özüyle bütünleşmiş yüksek ruhlar için iyi birer hizmetkâr ise de, kendini idrak edememiş tâli'sizler için çok kötü ve zararlı birer efendi sayılırlar.

İnsanlar, ekseriyet itibarıyla, kolay ve rahatlıkla elde edilebilen zevklerin kucağına atılmakla, gayret ve samimiyet isteyen, meşakkat ve zorluklarla kazanılan büyük ve sürekli nimetlerden kendilerini mahrum etmektedirler. Bu öldürücü düşünce ile gününü gün etmek isteyen nice kimseler vardır ki, hayatlarını hep iniş aşağı yaşamak ister; bir kerecik olsun herhangi bir zorlukla karşılaşmayı kat'iyen arzu etmezler. İnanç ve idealden mahrum, hasbilik ve diğergamlık bilmeyen bu karanlık ve fersiz ruhlar, çalışmayı sevmez, sıkıntıya gelmez, zamanı değerlendirmesini bilmezler; "menn ü selvâ"[1] bekler gibi gözleri hep harikalar kuşağında.. ümitleri sığ, iradeleri mefluçtur. Yüreksiz, günü birlikçi ve menfaatlerine düşkün olduklarından, bütün bir hayat boyu başkalarının dümen suyuna göre hareket eder ve onların dublesi olarak yaşarlar. Bu itibarla da durmadan yer değiştirir, kalıptan kalıba girerler.

Ne var ki, bu hercaîlikle öz ve benliklerini koruyup kendileri olarak kalamayacakları gibi, mevcut saadet ve mutluluklarını da koruyamayacaklardır. Kendi içinden beslenemeyen bir göl gibi, yavaş yavaş çekilecek, kuruyacak ve yok olacaklardır.

Aslında, özü koruma istikametinde gösterilen her gayret, hem yüksek bir zevk, hem de gelecek mutluluğun teminatı olması itibarıyla mukaddes bir hamledir. Ancak, bu zevki idrak edebilmek için de yine, ruh köküne bağlılığa, mazi esintili ilhamlara, inanç ve fazilete ihtiyaç vardır. Düşünce dünyasını bu esaslar üzerine oturtamamış kimselerin, bu yüksek zevki duymalarına imkân yoktur.

Bizce, günümüzde mühimlerden mühim bir mesele varsa o da; her düşünceye yahşi çeken idealsiz nesillere inanç, fazilet, sabır, çalışma aşkı, mazi hayranlığı ve geleceği hallaç etme iştiyakı aşılayarak onları yeniden inşa etmektir. Bu düşünce platformunda gösterilen her gayret, hem bugünü hem de yarınları âbâd edecek ve gelecek nesiller arasında bir "yâd-ı cemîl" olarak kalıp gidecektir.

Tarlaya tohum saçmadan topraktan bir şeyler beklemek abes olduğu gibi; genç kuşakların insanlığa yükseltilmesi istikametinde, bazı fedakârlıklara katlanmadan gidip hedefe ulaşmaya da imkân yoktur. İnsan, almadan önce vermesini bilmelidir ki, alma mevsiminde de kat kat alabilsin...

Bir bahçıvan, şayet bahçesine değer veriyorsa, toprağının en küçük parçasını dahi ihmal etmeden onu işler, hallaç eder; meyveli ağaçlardan bitkilere, onlardan da güller, çiçekler ve süs ağaçlarına kadar bir sürü şey diker. Sonra da onları, su ile, gübre ile besler.. yer yer çapa yapıp yabanî otları koparır ve toprağın hava, güneş ve değişik boydaki esintilerle temasını temin eder ki; bütün bunlar, bahçe sevgisiyle pratiğin bütünleşmesi mânâsına gelir.

Şimdi acaba sizler de, bu bahçıvan gibi, hayatınıza ve nesillerin hayatına müdahale edip onu çeşitli erozyonlardan koruyabiliyor musunuz? Her taraftan hücum eden zararlılara karşı göğsünüzü siper yapıp onu müdafaa edebiliyor musunuz? Ve bu uğurdaki gayretlerinizde fevkalâde bir inanç ve azimle iradenizin hakkını verebiliyor musunuz?

Evet, isteseniz sizler de, hayatınızı yeni baştan inşa edip, ona değişik buudlar kazandırarak başkalaşabilir; eşya ve hâdiselere bir başka zaviyeden bakıp bir başka şekilde müdahale edebilir.. daha iradeli, daha derli toplu olabilirsiniz. Olabilirsiniz; ama bütün bu "olma"ların bir tek yolu vardır; o da, Hakk'ın lütuflarını iradenizin çehresinde tecellî ettirebilmektir.

Evet, içinde yaşadığınız dünyayı kendi şartlarıyla idrak edebiliyor, ümit ve irade balansını Kudreti Sonsuz'a göre ayarlayıp ruhunuzdaki dinamizmle var olduğunuzu gösterebiliyorsanız, vız gelir size her şey.. seller, fırtınalar,

zelzeleler... Böyle bir durumda sizi ne kılıçlar yaralayabilir, ne top gülleleri sarsabilir, ne de ateşler yakabilir... Mevsimler peşi peşine gelir geçer; renkler ve şekiller değişir; bahar ve yazları, sonbaharlar, kışlar takip eder durur; sizler, inanç, ümit ve mücadele ruhunun oluşturduğu zebercetten ikliminizle hep pırıl pırıl ve yepyeni kalırsınız.

1 *Menn ü selvâ:* İsrailoğullarına ikram edilen bıldırcın ve kudret helvası gibi mucizevî yemekler.

Gençlik Ruhu

Toplumlar gençlik ruhuyla canlılıklarını korur, onunla gelişir ve onunla ihtişama ulaşırlar. Bu ruhu kaybedince de, kılcalları kesilmiş çiçekler gibi pörsür, dökülür ve ayaklar altında kalırlar.

Delikanlılık çağında ve mektep sıralarında iken hemen her genç, millete hizmet aşkı ve vatan sevgisi gibi duygularla sık sık gerilir; toplumun yaralarını sarmaktan, bu ülke ve bu ülke insanını yükseltmekten dem vurur; hissizliğe ve hareketsizliğe ateşler püskürür durur...

Ne var ki, böyle yüksek duygularla şahlanan bu gençlerin pek çoğu, bir makam kapıp bir memuriyete geçtikten sonra, içlerindeki bu kıvılcımlar yavaş yavaş sönmeye yüz tutar; ruhlarında bir külleşme, gönüllerinde de bir çölleşme baş gösterir. Daha sonra ise, tamamen cismanî ve bedenî hayatın tesirinde kalan böyle bir genç, o güne kadar gönülden bağlı bulunup toz kondurmadığı yüksek ideallerinden uzaklaşa uzaklaşa tamamen sefil duyguların, pes menfaatlerin zebunu hâline gelir. Bir kere de o acayip ve öldürücü turnikeye girdi mi, gayri semavî bir inayet olmazsa, geriye dönmesi bütün bütün imkânsızlaşır ve bir zamanlar ateş püskürüp durduğu şeylerin azâd kabul etmez kölesi olur çıkar. O kadar esirleşir ki; vazife ve mesuliyetleriyle alâkalı bir kısım hususlarda, vicdanının ihtarlarından dahi rahatsız olmaya başlar.

Bundan böyle o, bütün düşünce kabiliyetlerini elde ettiği mevkii muhafaza ve âmirlerinin teveccühünü kazanma gibi çok defa insan ruhunu alçaltan pes şeylerde kullanır ve bütün bütün sefilleşir. Bir de elde ettiği makam itibarıyla yükselme istidadı gösteriyorsa, artık başka şeyleri görüp gözetmesi imkânsızlaşır ve biricik totemi olan makamını kaybetmemek için, her türlü zillete katlanır. İcabında vicdanına ters, imanına muhalif işlere girer; fayda umduğu herkes karşısında iki büklüm olur; dün ak dediğine bugün kara demeye başlar; bir gün önce göklere çıkardığı kimseleri, ertesi gün rahatlıkla yerin dibine batırabilir.

Ve hele, onun başkalarına, başkalarının da ona riyâ ve tabasbusları, zaten yaralanmış ruhunu ve hırpalanmış iradesini öylesine sarsar ve darbeler ki; bundan böyle onun hayır ve fazilet adına bir şey yapması mümkün değildir. Ne acıdır ki o, dumura uğrayan hissiyatı, körelen zekâsı, bağlanan basiretine rağmen, hâlâ kendini en iyi düşünen, en isabetli kararlar veren, en faydalı işler yapan biri gibi görme marazî ruh haleti içindedir!

Bu duruma düşmüş herhangi bir kimseye hatalarını hatırlatmak ya da ikazda bulunmak oldukça zordur. Böyle hodbin ruhlar, hata ve yanlışlarını gösteren hemen herkese karşı gizli bir kin ve nefret duyduklarından ve en büyük yanlışlarına dahi sevap urbaları giydirerek kendilerini haklı görmeye alıştıklarından kimseden nasihat almak istemezler.

Evet, her insanda bir kısım zaaflar vardır ve bu zaafların belli iklim, belli atmosfer, belli şartlar altında hortlayıp ortaya çıkması da bir bakıma tabiîdir.

Ancak, daha önceden bazı şeyler yaparak, ruhun bu zaaflar girdabında boğulup gitmesini önlemek de her zaman mümkündür.

Öyle zannediyorum ki, her gençte, sağlam bir inanç düşüncesi, yüksek bir diğergamlık hissi, sönmez bir millet ve vatan sevgisi uyarılabildiği.. sabah-akşam mukaddes mefkûremiz etrafında ahd ü peymanlarla bir araya gelinebildiği.. serâzât gönüllerin hayattan kâm alma arzularına karşı tahşidatlar yapılıp, izzet ve şeref gibi değerler üzerinde durulduğu ve mukaddes düşüncelerimiz açısından ülke ve millete hizmet sayılmayan her iş ve meşgalenin bir abes ve bu türlü abeslerle meşgul olmanın da, zaman nimetine karşı affedilmez bir nankörlük olduğu kanaati onların kafa ve gönüllerine yerleştirildiği ölçüde gençler, kalbî, ruhî dağınıklığa düşmeyecek ve özlerini koruyacaklardır.

Aksine, makam sevgisi, şöhret hissi, hayat endişesi ve tamah duygusu gibi insanın iç dünyasını karartan hastalıklarla, her gün ümit semamızdaki yıldızların kayıp kayıp gittiğini görecek ve iç burkuntularıyla iki büklüm olacağız.

Öze Dönmek

Öze dönmek, şahsın kendi karakter, kendi kültür ve kendi ruh köküne dönmesi demektir. Bu da ancak, fert ve toplumun kendi düşünce ve iradesiyle var olması, kendi ayakları üzerinde yürümesi, kendi elleriyle işlemesi, kendi temel kültür malzemesiyle beslenip gelişmesi, millî şahsiyetini hırpalayacak taklitlerden sakınması; örf-âdet ve millî hususiyetler gibi asırlardan beri kaynaya kaynaya benliğimizle bütünleşmiş şeylerin, fevkalâde hassasiyetle korunup kollanmasıyla mümkün olabilecektir.

Öze dönme, ırkî bir tavır, kan bağıyla hareket etme ya da dış dünyaya karşı bütün bütün fermuarını çekip kendi modeli içinde sıkışıp kalma mânâsında anlaşılmamalıdır. O, ne zamanın dişleri arasında aşınıp giden ve maddî-mânevî hiçbir değer ifade etmeyen şeylere gönül kaptırmışlık, ne de temelde bize ait olmadığı halde sonradan içimize sokulmuş yabancı değerlere, bâtıl inançlara, ruhî ve zihnî tekâmülümüzü engelleyen eskimiş şeylere bağlılıktır. Öze dönme, dünü bugünle, bugünü de yarınla bir arada görme ve asırların birikimi kültür menşuruyla, ayıklanacakları çıkarıp atma, geride kalanlara da sımsıkı sahip çıkma demektir.

Bu mânâda öze dönüş, milletçe varlık ve bekâmızın önemli bir şartı olduğu gibi, yabancı değerlerin hücumundan kurtulma ve zaman zaman millî ruh şahikalarını bir duman gibi saran yabancı düşünce ve asimilasyonlardan da zarar görmemenin tek yoludur. Öze dönme hamlesinde muvaffak olan toplumlar, aynı zamanda, yitirdikleri tabiatlarını da kazanmaya, kendileri gibi düşünmeye, kendileri gibi konuşup kendileri gibi soluklamaya muvaffak olurlar.

Ne acıdır ki, yıllar yılı bu ülkede, kendinden kaçan bir kısım müstağripler, hep başkalarının nefeslerini solukladı, hep sun'î teneffüsle yaşadı; bir kere olsun kendileri olarak tabiî teneffüste bulunamadı ve tabiîlikteki derin zevki duyamadılar. Dolayısıyla da, halkla kendileri arasında ortak idealler köprüsü kurulamadı; bu ideallere varış yolları belirlenemedi; yığınların donmuş, hareketsiz ruhlarına onları canlandıracak iman, şuur ve heyecan aşılanamadı. Böylece aydın (!) bir tarafta, halk yığınları diğer tarafta, herkes kendi anlayış ve düşüncesi veya kendi hezeyan ve isyanlarıyla çürüyüp gitti. Bunun neticesi olarak da, kalb, ruh, his ve düşünce dünyamızda kendimizi koruyup kollayamadığımız gibi, kendilerini taklit çizgisinde bulunduğumuz milletlerden de hiç mi hiç yararlanamadık.

Evet, belki, benliğimizin sınırlarını belirleyebilmek, özümüze ait hususiyetleri eksiksiz ortaya koyabilmek için, belli bir ölçüde, başkalarını bilmeye de ihtiyaç vardı; ama keşke bunu paradokslara girmeden ve özümüzü hırpalatmadan yapabilseydik.

Kaybettiğimiz din, dil, tarih şuurunun, bir ölçüde hasımlarımızın dinî düşünce, felsefe ve tarihlerini bilmekle alâkalı olduğunu kabul ediyoruz; ama, rica ederim; bilip değerlendirmenin, şuursuzca taklitlerle ne münasebeti var..?

Bizde öteden beri alafranga bir zümre, herhangi bir kritiğe tâbi tutmadan her şeyiyle batıyı taklit ederken, diğer tarafta ayrı bir grup, hep onu suçlamayı deneyip durmuştur. Aslında her iki zümre de peşin hükümlülük içindeydi ve hata ediyordu. Batı, ne öyle taklit edilmeli, ne de böyle yerin dibine batırılmalıydı. O alınacak yanlarıyla alınmalı, atılacak taraflarıyla da atılmalıydı. Gel gör ki; batı, ne taklit edilebildi, ne de eracifine karşı sınırlar çizilip kapıların kapalı tutulması gerektiği noktada hassasiyet gösterilebildi.

Bugüne kadar kayıtsız şartsız batıya hayranlık duyanlar olsun, onu hakikî mânâsıyla taklit edebilselerdi, kim bilir belki de belli bir seviyede batılı olabilirlerdi..! Ama, ne onlar, ne biz, ne de bağlı bulunduğumuz şu garipler dünyası basitlerden basit bu meseleyi hiçbir zaman kavrayamadık; bundan dolayı da hasımlarımız tarafından tekrar tekrar nakavt edildik.

Hiç olmazsa şu anda olsun, milletin kendine dönmesini hazırlama mevkiinde bulunanlar, onun, havadan, sudan daha çok ihtiyaç duyduğu dinini, dilini destekleyip tarih şuuruyla gönlünü âbâd edebilselerdi!

Kendi usûl ve prensiplerine göre öğretilip hayata mal edilmeyen ilim, aydınlatıcı ve yol gösterici olamayacağı gibi aynı tâli'sizliğe uğramış din ve dinî kültür de kendinden bekleneni asla veremeyecektir. Dinin, fonksiyonunu tam eda edebilmesi için, düşünce ile arasındaki mânilerin ortadan kaldırılmasına ve pratiğe giden yollardaki tıkanıklıkların açılmasına ihtiyaç vardır. Bu yapılmadığı takdirde, zihin ruhla bütünleşemeyecek, kalb ve kafa arasında diyalog kurulamayacak, dolayısıyla da din fonksiyonunu tam olarak eda edemeyecek, bir kısım zavallılar da bunu dinin yetersizliğine verecektir.

Dil de, tarihî tekâmülü içindeki ağırlığıyla ele alınıp güçlendirilmeli ve dünya dilleri arasında iştiyakla yazılıp okunan bir lisan hâline getirilmelidir. Dil, insanın şahsiyetini temsil eden önemli unsurlardan biridir. Ondaki kusur ve eksiklik, kültür hayatını felce uğratır ve bir ölçüde toplumu da bedevîleştirir.

Bir milletin dili, o milletin kültürüne bekçilik yapacak kadar gelişmiş ve güçlü değilse, o milletin başka kültürlerin işgaline uğraması ve zamanla da bütün özünü yitirmesi kaçınılmaz olur. Meselâ insanımıza ilim-irfan dağıtma mevkiinde bulunanların büyük bir kısmı İngilizceye âşina olduklarından, dağarcıklarında, o dilde yazılmış eserlerden süzülüp gelen düşünceler fazlaca bulunacaktır. Bu da onları, İngiliz ve Amerikalılar gibi duyuş, düşünüş ve anlayışa sevk edecek; dolayısıyla da, halkla münevver arasında aşılması imkânsız uçurumlar meydana gelecek ve zavallı yığınlar (eski-yeni) derken şaşırıp ortada kalacaklardır.

Tarih şuuru, geçmişle geleceği bağlayan bir köprü mesabesindedir. Bu köprüyü kurup koruyamayan milletlerin, öbür sahilde gidip nereye aborde olacaklarını kestirmek oldukça zordur.

Bugüne kadar tarih şuurunu koruyamayan hiçbir milletin payidar olduğunu duymadığımız gibi, başkalarına ait levsiyatı tekrar tekrar besteleyip duran müstağriplerin payidar olacaklarına da ihtimal veremiyoruz.

Onun içindir ki topyekün millet, bir kıta sahanlığı prensibiyle millî ruh sahillerini ve semalarını; kimseye ihlal ettirmeme düşüncesiyle millî mefkûre atmosferini; içimize sızma istidadında olan her türlü yabancı anlayışa parola sorma idrak ve basiretiyle de, millî kültür haremini koruyup kollamalı ve şartlar ne olursa olsun, göz ve gönüllerimiz mutlaka kendi ülkemiz üzerinde bulunmalı; bütün bunlarla beraber, bugünün nesilleri, hem “dün” hem de “yarın” olmasını bilmeli ve bu anlayışla geleceği, mazi kanaviçesine göre bir dantela zarafet ve inceliği içinde işlemelidir ki, bugüne kadar milletçe maruz kaldığımız içtimaî erozyonlara bir daha düşülmesin; kaybedilen şeyleri telafiye çalışırken, yeni kayıplara sebebiyet verilecek fasit dairelere girilmesin ve var olma kavgasının verildiği aynı noktada, çeşitli dejenerasyonlarla ölüme davetiye çıkarılmış olmasın...!

Fütüvvet Ruhu

Fütüvvet derken, tepeden tırnağa, alabildiğine genç, dinç, gözü pek ve inançla gerilmiş yiğitleri hatırlarız: Ali'ler, Hamzalar, Alparslanlar, Fatih'ler ve Ulubatlı Hasan'lar gibi yiğitleri... Fütüvvet, tarihi seyri içinde nasıl anlaşılırsa anlaşılsın, o, has mânâsıyla, Allah'tan başka ilâh tanımamanın; dinî duygu, dinî düşünce ve dinî hayat için her türlü fedakârlığa katlanmanın; batıl inanç, batıl anlayış ve batıl davranışlara karşı baş kaldırmanın; her yerde ve her zaman Hak'la sımsıkı irtibatta bulunup hep O'nu haykırmanın unvanı olagelmiştir.

İradesiyle şahlanıp nefsanî arzularını gemleyebilen, her gün birkaç defa kendi kendini hesaba çekerek davranışlarını kontrol altına alabilen, silkinip gönül dünyasında dirilerek gerçekten var olduğunu gösterebilen ve ruhunu en ulvî hislerle coşturup fizik ötesi âlemlerde gezdiren fütüvvet ruhunun temsilcisi bu yüksek ruhlar, içinde yaşadıkları toplumun kılcallarında cereyan eden en temiz kan gibidirler. Bu hayat usaresine sahip toplumlar bahtiyar sayılır; bunu kaybedenlerse, damarları kesilip kan kaybeden bir insan gibi yavaş yavaş hayatiyetini yitirir ve ölür giderler.

Fütüvvet ruhu, bir toplumun varlık ve bekasının en sağlam teminatıdır. Bu ruhu temsil eden yiğitlerse, onun yüksek burçlarında dalgalanan bayraklar, serhad boylarında uyumayan gözler ve her türlü düşmanca ses ve soluklara karşı hassas kulaklar gibidirler. Görür, duyar, gerilime geçer ve gerekirse tereddüt etmeden kendilerini en korkunç ölüm girdapları içine atabilirler.

Bunların dimağlarında, ızdırap dalgaları birbirini kovalamakta; ruhlarında ümit ve hüzün esintileri arka arkaya esip durmakta; saatlerin akrep ve yelkovanlarına bağlı olmayan zamanüstü yaşayışları, bu esintilere göre bölünüp parçalanmakta ve nihayet, gönül mızraplarında duyulan her türlü sevinç-keder nağmeleri de yine hep bu esintilerle çevrelerinde yankılanmaktadır.

Evet bunlar, ufuklarında beliren her şafağı, temcidler gibi en yüksek yerlerden, en gür sadâlarla ilan eder ve etrafı velveleye verirler; cephelerindeki bir gedik ve tâli' bayraklarının hüzünle dalgalanışı karşısında ise iki büklüm olur inlerler.

Bunları ne süper devletlerin güç ve kuvveti, ne de hasım dünyaların teknik üstünlüğü kat'iyen korkutup sindiremez. Onları endişelere sevk edip ızdırapla kıvrandıran yegâne şey, kendi cephelerinin sarsılması, kendi tabyelerindeki

handikaplar ve kendi mevzilerindeki menfi ve hesapsız davranışlardır. Cephe sağlam, tabye mazbut ve yürekler de toplu çarptıktan sonra, her şeyin üstesinden gelip her zorluğu yeneceklerine inanırlar.

Mukaddes düşünceler uğruna en korkunç ateşler içine atılmaya, en amansız belaları göğüslemeye, en ifrit düşmanlarla hesaplaşmaya hazır bu yiğitler, ne pahasına olursa olsun, başlattıkları işi sona erdirme ve milletlerine karşı verdikleri sözü yerine getirme kararındadırlar. Bu çetinlerden çetin yolda yürürken de, ne halkın alâkasına aldırış eder, ne de her köşe başında yollarını kesip onları tehdit eden tehlikelerden çekinirler. Alkışları duymaz; haksız tenkitlere kulak asmaz ve bir ömür boyu durup dinlenme bilmeden, tıpkı küheylanlar gibi hep yüksek hedeflerine doğru koşarlar.

Nefislerine karşı fevkalâde disiplinli ve sertlerden sert; arkadaşlarının eksik ve kusurları karşısında ise alabildiğine müsamahakârdırlar. Kimseyi tenkit etmez.. hakikat namına olmayan tenkitleri umursamaz.. yaptıkları şeyleri sessiz ve gösterişsiz yapar.. dostu, düşmanı tahrik edip kıskançlığa sevk etmeme hususunda alabildiğine titiz davranırlar.

İçinde bulundukları toplumu aydınlatıp insanlığa yükseltme uğrunda onlarla bütünleşir, onlarla içli dışlı olur, onların keder ve sevinçlerini paylaşır; ruhlarının ilhamlarını onların sinelerine boşaltmak için durmadan yollar araştırır ve ızdıraplarla kıvranırlar.

Hâsılı; dün, bugün ve yarınki destanlarımızın kahramanları bu yiğitler, verdikleri mücadelenin şuuru içinde ve fevkalade sabırlı, Hızır'la arkadaş olup "âb-ı hayat" arama idraki içinde ve alabildiğine azimli, dünyanın her türlü ziynet ve debdebesi karşısında da yol-yön değiştirmeyecek kadar inançlı ve iradelidirler.

Mutlu Yarınlar

“Yaşayanlar hep ümitle yaşar
Me’yus olan ruhunu vicdanını bağlar.”
(Mehmet Âkif)

Gözlerimizi yummuş, ümit meşcereliğimde çimlenen yarınlarda geziyoruz. Varlığın dört bir yanında duyulup görülen güzelliklerin, evlerimizden çarşı-pazara, mektep ve mâbede, kışla ve meclise; oradan da yeniden evlerimize, hatta yatak odalarımıza, salon ve mutfaklarımıza gelip aktığını, bir buğu, bir ışık hâlinde her yanımızı sardığını, ışığın renklerle omuz omuza verip bir gökkuşağı teşkil ettiğini görüyor; bu semavî tâkın altından geçmek için durmadan koşuyor ve onu bütün bir ömür boyu gönlümüzde, gözlerimizde yaşatıyoruz.

Ufkumuzda durup bize hep göz kırpan, bizi hep arkasından koşturan ve dünya büyükleri için kurulan tâkların bir solukta geçilip gidilmesine bedel, kanat gerip hep başımızın üstünde duran bu semavî gökkuşağına doğru koşarken, ömürlerimizin varlıkla kaynaşıp bütünleştiğini duyuyor; yarıp içinden geçtiğimiz eşyanın, sağ ve solumuzda bize selâm durup, sonra da akıp geriye doğru gittiğini ve onların yerlerini yenilerinin aldığını hayret ve hayranlıkla seyrediyor; bütün bir güzergâh boyu, bu temenna, bu saygı ve bu el sallamalar karşısında zevke uyanan bahtımızın tebessümleriyle kendimizden geçiyoruz.

Her tarafta öbek öbek ağaçların nazlı salınmaları; pırıl pırıl ve yemyeşil tepelerin vakur duruşları; koyun, kuzu, keçi ve sığır gibi canlıların masum bakış ve meleyişleri; bir yamaç ve bir vadideki köy ve köycüklerin gelin endamıyla bizleri karşılamaları bu armoniye öyle ayrı ayrı renkler katıyor ki, biz bunları zevkle müşâhede ediyor ve “Bir bu kadar zevke bir ömür kâfi değil...” diye mırıldanıyoruz...

Varlığın sinesinden kopup gelen bu ses, bu renk, bu ışık ve bu canlılığın his dünyamızda bıraktığı aks-i seda yanında, bir sel, bir dalga gibi akıp giden pek çok hülya ve hatıranın kanaviçesinden çıkmış bir şiiri de dinler gibi oluruz. Bazen biraz sisli-dumanlı, biraz rüzgârlı ve dalgalı olsa bile, ekseriya ruhanî zevkleri coşturan bütün bir tabiat kitabını.. gökleri, ayı, güneşi ve yıldızlarıyla; zemini, bağı-bahçesi, ovası-obası, ırmakları ve ormanlarıyla yudum yudum hayalimize içirir ve dört bir yandan benliğimizi saran tarif edilmez bir haz esintisine kapılır gideriz.

Her mevsim, ayrı bir ölüm uykusundan uyanıyor gibi gözlerimizi açıp, bazen genç tenli, çarpıcı endamlı, mor, mavi, pembe, yeşil renklerle yüz yüze gelir; bazen de başak ve meyve rayihalarıyla esen tatlı yaz rüzgârlarıyla selâmlaşır, renk ve kokuların tepeden tırnağa iliklerimize sindiğini duyarız.

Gönüllere güzellik duygusunu aşılayıp geçen bu sermedî manzaralar sayesinde, ruhlarında hazandan başka bir şey esmeyen ve hep iç dünyalarında kurdukları fenanın, kötünün rüyalarıyla kahrolup giden bir kısım bedbinlerde bile, ebedlere kadar devam edeceklermiş gibi bir ferahlık çağlamaya başlar.. ya inançlı ruhlarımızda..!

Zaman, masmavi dakikalar içinde akıp giderken, ruhlarımıza hayatın musikisini duyurmak için tıpkı mızraplar gibi inip kalkar; yaprak hışırtıları, ırmak çağıltıları, kuş cıvıltıları ve çocuk çığlıklarıyla her yana neşe olup yağan renkli sabahların; ışıkla açılıp kapanan gözler gibi tesirli, sevgiyle çarpan yürekler gibi heyecanlı grupların; insanları sırlı ve sihirli zaman tünellerinde dolaştıran, tabiatın en romantik vadilerinde gezdiren, gecelerin, değişik perdeden birer nağme olup "tın, tın!" tınladığını duyarız gönül dünyalarımızda.

Bu inanç ve ümit ufkunda müşâhede ettiğimiz her manzara, duyduğumuz her ses, karanlığa kapanmış ruhlarımızda, iç içe girmiş perdeleri, üst üste asılmış peçeleri kaldırır gibi, ötelerin kendine mahsus alabildiğine aydınlık, alabildiğine yumuşak, vicdanlar kadar duru, ruhî hazlar kadar zevkli, sükûnet tüten ve ayları, günleri, saatleri, dakikaları olmayan vadilerinde gezdirir bizleri...

Gönüllerde esen bu tatlı sessizlik, sanki daha evvel ruhlarımızda sezip duyduğumuz ve bir tentene arkasından hep seyredegeldiğimiz, yarı "gayb" yarı "hâzır", büyüleyici hülya âlemlerinin içine çeker bütün duygu ve düşüncelerimizi.

Artık bütünüyle ruhun bir temâşâ zevkine erdiği bu noktada diller susar, gözler kapanır, kulaklar duyduklarını duymaz olur. Ve her şey kalbin diliyle konuşmaya başlar. Duygular, düşünceler, sevinç buğuları hâlinde insanın her yanını sarar; inanca, ümide, iyilik ve güzelliklere uyanan ruh, bu baş döndürücü ve göz kamaştırıcı meşherler karşısında kendini Cennet bahçelerinde tenezzühe çıkmış gibi hisseder ve mest olur.

Mutlu Nesiller

"Gözlerimi yummuş
ümit meşcereliğimde çimlenen
yarınki nesilleri seyrediyorum!"

Yarınların iyilik ve güzellik dünyasında her şeyi Cennet ehlinin temiz simaları gibi imrendirici, onların derin bakışları kadar ifadeli ve tenlerinin kokuları kadar bayıltıcı buluyor, dört bir yandan taşıp gelen bu bin bir rayiha ile taş gibi kalblerin dahi yumuşayıp eridiğini hissediyoruz.

Evet, geleceğin zihni aydın, ruhu aydın insanının elinde bütün varlık bir gül goncası gibi açıldıkça açılacak ve bu aydınlık iklimin tâli'li insanları, kâinatları keşfetme yolunda, yüksek himmetli fatihler gibi zaferden zafere koşacak; nihayet bütün eşyanın insana musahhar olduğu sırrını kavrayarak, önünde sıra sıra dizilmiş zafer tâklarının altından geçip duygu ve düşünce sancağını Hakk'ın hoşnutluğu burcuna dikerek, kendini idrak içinde iki büklüm olacaktır. Yani âcizliğindeki gücü, fakirliğindeki servet ve zenginliği görerek şükür ve şevkle kanatlanıp fethedilecek başka dünyalar arayacak ve gözleri öbür âleme uyanacağı âna kadar da rüyalar gibi tatlı bu şirin dünyasına yeni yeni buudlar kazandırmak için çırpınıp duracaktır.

O günlere yetişebilirsek, bizim gibi dili bağlı, gönlü buruk, hisleri meflûç, çeşitli mahrumiyetler içinde duygu ve düşünce dünyasını geliştirme fırsatını bulamamış olanlar dahi neşeyle coşup, dâhiyane sözler etmeye başlayacak ve bir zamanlar sinelerinde saklı bulunan emellerin, hasret ve ümit arası gelip-giden gizli duyguların, bahtına küskün kapalı düşüncelerin ortaya çıktığını görerek inanç ve ümitlerinde yaşattıkları o sihirli dünyaları bir kere daha bütün ihtişamıyla yaşayacaklardır.

Evet, iç âlemlerimizde uyuklayan hisler şevkle gerilip şahlandığı ve ayn-ı lezzet olan hayatın sabahleyin uyanan kelebekler gibi, çiçekler arasında kona-kalka saadetine yeni buudlar aradığı gibi, her yanda çeşit çeşit lezzetlerin tütüp durduğu bu kuşakta, kendi his ve şuur dünyalarına açılmış ruhlar, daha ledünnî güzellikleri, hayallere karşı daha göz kamaştırıcı ihtişamları arayışa koyulur; inançla ışıldayan gönül düzlüklerinde küme küme yıldızların dizildiğini, öbek öbek Cennet tepeleri gibi yamaçların sağa-sola serpildiğini görür ve peşi peşine gelip iç âlemlerini saran bu renkli düşünceler sayesinde zevk dünyalarını söndürmek isteyen monotonlukları parçalar ve hep yepyeni

iklimlerde şevk ü tarab içinde yaşarlar.

Bu noktaya ulaşmış bir ruh, bütün bütün varlık kadehini taşa çalarak gönlüne açılan menfezlerden hakikatin çehresini müşâhedeye dalar ve hilkatin sınırlarından sıyrılarak bütün zamanların, mekânların, buudların dışına kaymak arzusuyla kendine yeni bir yuva aramaya çalışır. Her sıçrayışla biraz daha ışıklarla sarılır; her aydınlanışta varlığının esas kaynağını biraz daha hissetmeye başlar ve "ben" dediği şeyi bütün bütün unutur. Artık kulaklarına çarpan her seste, gözlerinin içine akan her renkte, ezelden bir tohum hâlinde ruhuna saçılan aşkın, bir humma gibi her yanını sardığını duyar ve önüne geçilmez bir visal arzusuyla yanar-tutuşur. Bundan sonra onun için ne renklerin ağlayışı, ne aydınlıkların kayışı ne de somurtkan inkırazlar asla bahis mevzuu değildir. Onun kulaklarında her ses bir ümit nağmesi gibi çınlar, özündeki her kıpırdanış bir ölümsüzlük ritmiyle atar; lâhutîlik bütün sırlarını onun önüne yayar; gayri bundan öte kendisini, kalbinde ve kafasında bulunan yabancı her şeyi yakıp kül eden aşkın kolları arasında bulur ve varlığının gayesini anlar.

Evet, öyle ümit ediyorum ki, yarınki nesiller, her gün, her gece, her saat, her saniye bu güzel hayattan böyle bin bir zevk alarak, sinelerinde büyük deryaların büyük dalgaları gibi birbirini takip eden vuslat ve aşk dalgalarına kendilerini salıverip, her biri küçük birer dalgayken derya olacak ve bütün bir ömür boyu damla damla aşk ve vuslat yudumlayan bu tâli'liler, bir gün en büyük aşka, en büyük vuslata ererek, gölgelerin aldatmasından ve kesretin dağdağalarından bütün bütün kurtulacaklardır.

Genç Adam

Genç adam! Dön bir kere de kalbinin ve ruhunun soluklarına kulak ver! Geril ve nefsinle hesaplaşmaya hazır ol! İçinde ağaran inanç şafağıyla doğrul ve ucu vicdanında belirip Hakk'a doğru uzanan ışıktan yollarda yürümeye koyul! Bu altın yol zaman ve mekânın hem içinden hem de dışından geçer. Sen, ruhunu saran mânâ ve önündeki kutsî hedefin ışıl ışıl parıldadığını ancak bu yolda görecek; görecek, sonra da bu sonsuz ve çarpıcı hakikatin sihirli güzelliğine kapılıp gideceksin!

Önce, kendini keşfetmekle işe başlayacağın bu yoldaki her hamlende, sanki unuttuğun bir kısım gerçekleri ilk defa hatırlıyor gibi olacak; iç dünyanda buudlaştıkça buudlaşacak, baştan başa renkler, ışıklar içinde derin ve engin bir huzur kuşağına ereceksin!

İçinde ışıldayan inanç meşalesinin aydınlığında, zaman ve mekânın her köşesine, ötelerden gelen nurların dalga dalga yayıldığını görecek; inancın, ışıktan, güçlü kolları arasında o kadar yükseleceksin ki; süpernovaları, pulsarları ve karadelikleri mekânın bağrında açılıp kapanan güller, tomurcuklar gibi görecek ve seveceksin...

Zaman zaman, ruhunun ölümsüz bir ışık gibi maddenin cidarlarını yırtarak zaman ve mekânın dışına kaydığını vicdanında seyredecek ve kâinattaki her şeyin ezelî bir kaynaktan aksedip geldiğini görerek coşacaksın. Nihayet, her parlak şey üzerinde göz kırpıp geçen bütün şuaların, Sonsuz'dan gelen şavklar olduğunu sezecek; benliğini saran buğu buğu mânâlarla kendinden geçeceksin..! Ne var ki, her vâridât bir kısım zahmetle elde edilmekte, her nimet bir külfet mukabili verilmekte, maddî-mânevî her muvaffakiyet de bir düzine mahrumiyetlere bağlı bulunmaktadır. Zahmetsiz vâridât, külfetsiz nimet olamayacağı gibi, bir kısım mahrumiyetlere katlanmadan da hiçbir muvaffakiyet elde edilemeyecektir.

Böylesine çetin ve aynı zamanda zevkli bir yolda yürümek isteyen herkes, önce varacağı hedefi belirleyip yapacağı şeyleri disiplin altına almalı; sonra da, bir daha geriye dönmeme niyet, inanç, azim ve kararlılığıyla yola koyulmalıdır ki, takılıp yokuşlarda kalmasın; şaşırıp yön değiştirmesin ve bir kısım sıkıntılar karşısında yılgınlığa düşmesin...

Hedefi belirlenmemiş bir yolda yürümek, hem boş hem de tehlikelidir. Zira, böyle bir yolla, asla neticeye varılamayacağından, sonunda ümidin felce

uğraması, inanç ve azmin de bütün bütün yitirilmesi ihtimali bahis mevzuudur.

Herhangi bir eseri okurken, önce rahat anlayabileceğimiz kolay kısımlarından başlayıp aheste aheste ilerlediğimiz gibi, aşma mecburiyetinde olduğumuz tepeleri aşarken de, onları parçalayarak, mesafelere bölerek geçmeye çalışmalıyız ki, aşılmaz gibi görünen yollarda ümitsizliğe düşüp yürümekten vazgeçmeyelim...

Asırlardan beri her yanıyla rahnedar olmuş ferdî ve içtimaî bünyenin, bir hamlede tamir edilip canlandırılmasına, eski dinamizmine kavuşturulup cihanla hesaplaşır hâle getirilmesine imkân yoktur. Ne var ki, ona ait parçaları birer birer ihyâ ederek "bütün"e eski fonksiyonunu kazandırmak da pekâlâ her zaman mümkün olabilir. Bunun gibi, yapacağımız her şeyi aheste aheste ve kendi tabiî seyri içinde ele alacak olursak, bu bizlerde bir şeyler yaptığımız inancını uyaracak ve azmimizi kamçılayacaktır. Derken, bir gün önümüzdeki korkunç mesafeleri aşıp, yolun sonuna vardığımızı hayret ve hayranlıkla müşâhede edecek, lütuflarını üzerimizde hissettiğimiz Zât karşısında şükranla iki büklüm olacağız.

Havailik ve ankâ-gönüllülük ile hiçbir iş başarılamaz! Çeşitli zorluklarla pençeleşip onları birer birer yenerek, iradelerinin çehrelerinde Hakk'ın inayetini ispat eden tâli'liler, bir gün kendilerini zirvede bulacak ve ektikleri tohumların yediveren başaklar gibi salındığını gördükçe, dönüp dönüp aydınlık geleceklerine tebessüm edeceklerdir.

Paradoksların Cenderesinde

Günümüzün hayat felsefesi, topyekün nesilleri fıtrat kanunlarıyla karşı karşıya getirdi ve onlarla çarpıştırdı. Bugünün insanı, düşünceden tasavvura, tasavvurdan davranışlara kadar, tabiîliğin karşısında ve yapmacıklarla iç içe... O, hiç düşünmeden hayatın hemen her kesiminde, fıtratı ve fıtrîliği hoyratça baltaladı ve kendini sun'îlik akımlarına kaptırıp gitti. Düşünüp planlamasında, düşüncelerini sisteme koymasında; yiyip içme ve yatıp kalkmasında, ferdî ve içtimaî bütün davranışlarında; talim ve terbiye gibi ruhu insanlığa yükseltme hamlelerinde ve bu husustaki sistem ve metodunda; içtimaî ve iktisadî problemlerini halletmesinde ve dünya ile alâkalı bütün iç ve dış politikasında hep kendinden kaçtı ve haricî kriterlerin tesirinde kaldı.

Takdir toplamak için düşündü; alkışlanmak için iş yaptı; gösteriş için evini, bürosunu tefriş etti; görenek ve tiryakilikler uğrunda boyunu aşkın masraflara girdi ve imkânları elversin, vermesin kendini fantezilere kaptırarak gidip gırtlağına kadar lükse gömüldü. Eldeki imkânlar, sınırlılığını korurken; ihtiyaçlar, altından kalkılmaz buudlara ulaştı. Ve tabiî bu uğurda haysiyet ve şeref hırpalandı; izzet ve onur rencide oldu. Daha sonra ise, meşru, gayri meşru ayırt etmeden her yolla kazanç teminine tevessül edildi... Kazanılan şeyler karşılığında, her biri cihandeğer ve dağlar cesametinde pek çok şey kaybedilmesine rağmen, çeşitli paradokslarla aşına aşına, özünü yitirmiş günümüzün nesilleri, bunu bir türlü göremedi veya her nedense, görmek istemedi..!

Fantezi ve lüks hayat düşüncesi, kendini beğendirme arzusu, bir kısım görenekler ve aşağılık duygusundan kaynaklanmaktadır. Oysaki, milletleri mutluluk içinde yaşatan, lüks ve fanteziden ziyade, ruh yüceliği, iyi ahlâk ve fazilettir. Debdebe ve fantezilere kendini kaptırmışlık ise, bütün ahlâk ve fazilete zıttır. Kabul edelim ki, lüks, zenginliğe alâmet ve bir kesim için de kazanca sebep olmaktadır. Ama, rica ederim; hiçbir müspet neticesi olmayan bu işlerden ne elde edilecektir? Böyle, her yolla servet arzusu karşısında insanlık ve fazilet ne olacaktır? Ahlâk ve mürüvvetin yerini para ile doldurabilecek miyiz? Evet, para ile her şey satın alınabilir; ama ahlâk ve fazilet asla..!

Dünyevî ziynet, lüks ve debdebe gibi küçük ve mânâsız arzularla alçalmış ruhların büyük ve mukaddes düşüncelere yükselmeleri, yüce mefkûreler

uğrunda kavga vermeye hazırlanmaları tamamen imkânsızdır. Gayret etseler bile, kırılmış cesaretleri ve felç olmuş iradeleriyle kat'iyen bunu başaramayacaklardır. Böyleleri, hep budalaca pohpohlara alıştıklarından, çevrenin mürâice takdir ve alkışları, onlar için mükâfatın en değerlisi olacaktır.

Böyle bir toplum içinde varlığa erme felaket ve bahtsızlığına uğramış bir fert, içinde yetiştiği topluma uyma ve onun mânâsız bir kısım kaide ve prensiplerine riayet etme yolunda, pek çok iyi ve güzel şeyleri feda edecektir. Aman Allahım! Meğer insanlar, ne budalaca düşüncelerle, ne büyük şeyleri kaybediyor ve nelere katlanabiliyorlarmış..!

Aşırı lüks ve ziynetperestlik, insanlardan fazilet ve güzel ahlâkı alıp götürdüğü gibi gerçek sanat anlayışı ve zevk-i selimi de bütün bütün öldürdü. Ve artık günümüzde, güzellik telâkkisi öylesine bayağılaştı ki; bu anlayışla, ne dâhiyane düşünceleri inkişaf ettirip geliştirme, ne de sanata yeni buudlar kazandırma kat'iyen mümkün olmayacaktır. Hatta aramızda bir kısım fevkalâde istidatlar bulunsa bile, bunlar, zevk ve sanat anlayışından mahrum muasırları tarafından takdir edilmeyecekleri düşüncesiyle, çocuksu eserlerle kendilerini küçültecek, müşteri ve alkışçıların seviyesine inecek ve hiçbir zaman inkişaf etme fırsatını bulamayacaklardır.

Evet, böyle bir atmosfer içinde, ne güzellik aşkı, ne gönülde ilhamların coşması, ne de sanatkârlık ruhu kat'iyen gelişemez. Böyle bir anlayış içinde, sanat perişan, sanatkâr bir satıcı, sanatseverler de muhtevadan habersiz, dış yaldız ve kabartmalara hayran bir sürü çocuklardır.

Dış tesir ve baskılarla ruhta köleleşmiş bugünkü nesiller, dönüp kendi özlerini bulacakları, fıtrat kanunlarına dehalet edecekleri, varlıklarının toprak ve tohumlarına sahip çıkacakları güne kadar da, bu eziklik ve bu perişaniyet devam edeceğe benzer.

Günümüzün, zevksizlik ve derbederliğini görüp düşündükçe, eski devirleri hasretle yâd etmemek elden gelmiyor. Kudret elinin hazırladığı incelerden ince programa göre ve kudsîlerin eliyle, tekrar tekrar tabiat kazanında karıştırılıp hallaç edilen pırıl pırıl o fıtrî hayat, rengârenk güzellikleri ve kanaviçe zarafetiyle, uzaklaştığımız kendi yamaç ve kendi kıyılarımız gibi artık çok gerilerde kaldı...

Pişmanlıklar Kuşağı

Arkada bıraktığı günlere bakıp da pişmanlık duymayacak az insan vardır. İyiler, neden daha mükemmel olmadıklarını düşünerek; kötüler de, işledikleri fenalıkların yüz kızartıcı çirkinliklerini görerek hasret ve inkisar içinde iki büklüm olup inleyeceklerdir.

Genç kuşakları ihmal edip nefsaniliğin karanlık lâbirentlerinde yapayalnız bırakanlar, onların her gün biraz daha azmanlaşmalarına seyirci kalanlar.. kitleleri millî kültür ve millî düşünceden mahrum edenler, çekip onları şehevânilik bataklığında çürütenler.. fenalara ve fenalıklara yahşî çekip gününü gün etmek isteyenler, ülkenin dört bir yanına kozmopolitlik tohumlarını saçarak millî şuur ve millî mefkûreyi öldürenler.. özünden ve ruh kökünden uzaklaşmayı mârifet ve medeniyet sananlar, ilim yuvalarını bu Cehennem zakkumunun meşcereliği[1] hâline getirenler.. yıllarca can alıcı hasımlarımızı dost bilip onlara dostluk türküleri söyleyenler, göz göre göre bütün değer hükümlerimizi yerle bir edip halihazırdaki şu hazin manzarayı hazırlayanlar.. cismanî ve bedenî hazlarını, her şeyin önüne geçirip çılgınlık ve hezeyana girenler; bunların hâline imrenip, kelebeklerin kendilerini ateşlere attıkları gibi, gidip gidip levsiyâta gömülenler.. medeniyet deyip, yenilik deyip çeşit çeşit yabancı düşünceye pey-çekenler; olup biten bunca şey karşısında, bir kerecik olsun, irkilmeyen ve ürpermeyenler.. en alttakiler, onların da altındakiler; en üsttekiler, onların da üstündekiler… Bir gün mutlaka, ettiklerine nadim olup ağlayacaklardır!.. Ne var ki, o günkü ah u enîn ve çığlıklar hiçbir işe yaramayacaktır.

Çeşit çeşit nedamet düşüncelerinin bir sis gibi ortalığı sardığı o gün; keşke, "Düşünce dünyamla bir çığlık olup her yanı sarsaydım; sarsaydım da bütün ölü gönüllere ruhumun ilhamlarını duyurabilseydim." deyip dövünen ve pişmanlıklar içinde kıvranan çaplı ve çalımlı yüksek himmetlerin nedametleri duyulacağı gibi; bütün bir hayat boyu, kayda değer hiçbir iş yapamamış, hiçbir fedakârlığa katlanamamış ve koskoca ömür sermayesini zayi etmiş kimselerin de pişmanlıklarla inleyip şaşkın şaşkın sağa sola tosladıkları görülecektir.

İhmallerin birer dev felaket hâlinde çevreyi sardığı, ekilen Cehennem tohumlarının başak bağladığı, dört bir tarafın kararıp gözlerin döndüğü ve yürekler acısı bu hazin manzaranın herkesi dağidar edip dize getirdiği o gün, "keşke" diyecekler:

Keşke, bugünleri dünden görebilsek ve bu felaketleri hazırlayan karanlık ruh ve karanlık çehreleri vaktinde sezebilseydik; sezebilseydik de, bugünkü çaresizliklere ve bu âh u efgâna düşmeseydik..!

Keşke, aldatıcı ruh ve mürüvvet bilmeyen bir kısım simalarla aramızda, aşılmaz dağlar bulunsaydı da hicranı bir dert, dostluğu bin hasret, vefasız bir güruh arkasına düşüp ömrümüzü zayi etmeseydik..!

Keşke, sağduyulu, sağ düşünceli aydınlık yolun muhasebe insanları arasında yerimizi alabilseydik de hesapsızlığın bağrında gelişen bugünkü anaforlara kapılıp gitmeseydik..!

Keşke ilimlerle dimağlarımızı, inanç hakikatleriyle de gönüllerimizi aydınlatarak Yüce Yaratıcı ve O'nun şaşmaz şanlı elçisi Ufuk İnsan'ın ak yoluna bağlılığımızı koruyabilseydik de ruhlarımızı saran şu bin bir hezeyan, gönüllerimizi dolduran şu iç içe gurbet ve yalnızlıkları görüp hissetmeseydik..!

Keşke, ibret dolu sayfalarıyla maziyi yâda getirip, onun aldatmayan ve aydınlatıcı derslerinden alacağımız feyizlerle, geçmişimize yaraşır bir parlak gelecek hazırlamaya muvaffak olabilseydik..!

Evet, bugünkü her pişmanlık, dünkü ihmal, dünkü gaflet ve dünkü umursamazlığın acı birer meyvesi olarak karşımıza çıktı. Yarınlar da, acı-tatlı her türlü semeresiyle bugünün bağrında gelişip hazırlanmaktadır. Bu itibarladır ki, çok yakın bir gelecekte, milletçe ya "keşke keşke"lerle kadere taşlar yağdırıp geçmişi hasretle anacağız yahut onu ve kahramanlarını hayırla yâd edip tâli'imize tebessümler yağdıracağız…

1 *Meşcerelik:* Ağaçlık, koruluk.

Yabancılaşma

İnsan bir şeye kendini kaptırdığı ölçüde, yavaş yavaş o şeyin tesirine girer ve onda fâni olur. Asırlar var ki insanımız, kâh makine, kâh teknik ve teknoloji, kâh bütün eşya ve hâdiselerin tesirinde, özünden uzaklaşa uzaklaşa kendi dünyasına karşı bütün bütün yabancılaştı. Günümüzde makine, insan düşüncesini öylesine baskı altına aldı ki, zavallı insanoğlu, onun çark ve dişlileri arasında sıkışıp kalarak; aşk, heyecan, insanî duygu ve düşünce, irade ve vicdan gibi özüne ait bütün cevherleri birer birer yitirdi.

Bugünün modern insanı, duygu ve düşünceleri ile somun ve cıvata yivleri arasında ezilip gitmiştir. Onun bir fabrikadaki vazifesi, iki vida atlayıp üçüncüsünü veya üç vida atlayıp dördüncüsünü sıkıştırmaksa, o, bu küçük işle öylesine bütünleşmiş, makine çarklarıyla o denli içli-dışlı olmuştur ki, bu hâliyle dönüp insanca düşünmesi, insanca konuşması, insan gibi hissedip insanca davranması âdeta imkânsızlaşmıştır.

Düşünmeyi öne alan mantıkçılar, insana: *"Düşünen hayvan"*; konuşmayı ehemmiyetli görenler de ona: *"Konuşan hayvan"* demişlerdi; eğer bugünün insanına bir ad vermek icap etseydi, zannediyorum en uygunu *"vida sıkıştıran hayvan"* olacaktı. Bunun mânâsı ise, kâinatlar kadar değer taşıyan yüce varlık insanın, bir cıvata ve somun kadar küçülüp ehemmiyetsizleşmesinden başka bir şey değildi. Bu itibarla da ona, tek buudlu insan veya değeri düşmüş insan demek daha uygun olacaktır.

Günümüze kadar gelen bir inanışa göre; bir kısım kimseler, kötü ruhların tesirine girerek özlerini kaybettikleri, benliklerinden uzaklaştıkları ve onların kuklaları hâline geldikleri kabul edilmektedir ki; batının teknik ve teknolojik üstünlüğü karşısında başı dönen, bakışı bulanan ve medeniyet adına gidip gırtlağına kadar onun erâcifine gömülen; özünü, şahsiyetini, benliğini yitirmiş günümüzün ruh hastası-müstağripleri[1] için aynı şeyleri düşünebiliriz. Böyleleri, kat'iyen kendileri olarak duyamaz, kendileri olarak düşünemez ve kendileri olarak zevk alamazlar. Bu itibarla da, bütün bir tarih boyunca birikip gelişen örfler, âdetler, dinî duygu ve düşünceler, sanat ve edebiyat gibi hayatî unsurlar onlara ters gelmeye başlar. Oysaki, bütün zevk ve elemler, keyif ve kederler; hatta hayata ait bütün iniş ve çıkışlar yukarıda arz edilen hususların halitasından ibaret bir menşûrdan[2] geçirilip değerlendirildiği ölçüde duyulur, kavranır ve yaşanır. Aksine, bütün bir hayat ve ona ait şe'nler, rol icabı, onları

temsil eden bir insan üzerinde tesir icra ettiği kadar dahi duyulup hissedilmez.

Seneler var ki batı toplumu, kendi düşünce tarzını, hayat felsefesini, duyuş ve zevk alışlarını bizim insanımıza empoze ede ede, onu öylesine sersemleştirdi ki; artık o, kendi gibi düşünemez, kendi gibi inanamaz ve kendi gibi okuyup yazamaz oldu. Yirmi devletten derleyip toparladığı kültür kırıntılarıyla meydana getirmeyi planladığı melunlardan melun bir anlayış içinde, hareketsizliği bir ızdırap, hamle ve aksiyonu ise bin hasret oldu..! O bu hâliyle, batının kültür ve medeniyetine sahip olduğunu ve olacağını hayal ededursun; karşı dünya, asırlardan beri kurup durduğu emellerini tahakkuk ettirmeden başka bir şey düşünmüyordu: O her şeyiyle değişmeliydi; inancı, düşüncesi, kültürü, hayat felsefesi, istihsal ve istihlâkı, giyim-kuşamı ve evinin döşemesine kadar her şeyiyle.. bir de bunlar "toplumu modernize etme ve medenileştirme" gibi aldatmacalarla ele alınınca, özden uzaklaşma ve yabancılaşma fevkalâde bir hızla ve çok kısa zamanda her tarafı sardı.

İsterseniz bu durumu, Sartre'ın *"Yeryüzünün Lânetleri"* kitabının önsözünde beraberce gözden geçirelim: *"Amsterdam, Paris, Londra gibi ülkelere, birkaç aylığına, bır kısım Asyalı ve Avrupalı gençleri getirip gezdirecek; giyim-kuşamlarını değiştirecek; biraz lisan biraz da batı kültürü verdikten sonra kendi hars ve mânevî değerlerinden uzaklaştırarak yeniden ülkelerine göndereceğiz. Artık bizim borazanlarımız hâline gelen bu gençler, gittikleri ülkelerde bizim düşündüğümüz gibi düşünecek ve bizim söylediklerimizi haykıracaklardır..."*

Şecaat arz eden Kıptî'nin sirkatini dinlemeye ne hacet! Bu ülke insanının batı taklitçisi ve takipçisi olduğu, üzerinde münakaşa yapılmayacak kadar gün gibi meydanda... Nesillere dini, kültürü, tarihi unutturularak köksüzlüğe öylesine revaç verildi ki; genç kuşaklar, kendi kültürünü bilmez; ama, onu aşağılamada fevkalâde mahirdir.. dininden bütün bütün habersizdir; ama, onu yerden yere vurmada müsamahasız ve peşin hükümlüdür.. edebiyattan anlamaz, nesir ve nazım hususiyetlerine aklı ermez; ama, geçmişi karalamada alabildiğine merhametsiz ve cüretkârdır... Rica ederim, böyle tiplerin, toplumun kaderine hakim olduğunu düşündükçe ürpermemek mümkün müdür?. Böylelerinin el üstünde tutulduğu bir cemiyette, gençlerin serserileştiğine ve anarşinin boy atıp geliştiğine değil; bütün bunlara rağmen, hâlâ bu vatan ve bu milleti seven bu kadar insanın bulunduğuna şaşılmalıdır..! Kaderin tatlı cilvesine bak ki, milletçe bu kadar erozyonlara uğradıktan sonra, toprak hâlâ kuvve-i

imbatiyesini korumakta ve millet ağacı yeni sürgünlerle geleceği selâmlamakta..!

Evet, “her şeyin yitirildiği” düşüncesinin hâkim olduğu ve milletçe tamamen tarihten silinip gitmemizin beklendiği bir dönemde, toparlanıp kendimize gelmemiz, asırlardan beri devam edegelen kemikleşmiş yanlışlıkları sezmemiz ve millî ruhun şahlanıp kendi özüyle bütünleşmeye geçmesi hem şaşılacak, hem de takdir ve şükranla yâd edilecek bir keyfiyettir.

Ne var ki, taklitçilik bir süre daha devam edecek; millî ruh bir müddet daha derbeder olacak ve millet bir miktar daha acı çekecektir. Ama, bütün bunlar kat’iyen uzun sürmeyecek; yerlerini milletçe özlenen şeylere bırakarak silinip gideceklerdir. Elverir ki millete bahar ve diriliş vaad edenler, sözlerinde dursun; bu çetin yolda ümitsizlik ve yılgınlığa düşmesinler..!

1 *Müstağrip:* Batı hayranı.

2 *Menşûr:* Prizma.

Medeniyet veya Mefhum Kargaşası

Eskilerce medeniyet; köy, kasaba, şehir, nerede olursa olsun, insanî duygu ve düşünce etrafında toplanmış ruhların, insan olmalarını idrak şuuruyla bir arada yaşamaları şeklinde tarif edilirdi. Mahiyet itibarıyla medenileşmeye müsait olarak yaratılan insanoğlu, varlığa erdiği günden bu yana, bir ölçüde hep medenî olabilmiş ise de, onun gerçek mânâda medenileşmesi, duygu, düşünce, his ve irade gücüyle kendini gösterdiği anlara rastlar. Vâkıa onu, sanayideki baş döndürücü muvaffakiyetleri; teknik ve teknolojik sahalardaki yenilikleri; trenleri, transatlantikleri, tayyare ve feza gemileri; büyük şehir, geniş cadde ve yüksek binaları; barajları, dev platformları, rafinerileri ve nükleer santralleriyle medenî görmek isteyenler de olacaktır; ama, bu hususlar, insanın insanî duygu ve düşüncesiyle bütünleştiği ölçüde, onun müreffeh yaşamasına birer vasıta olsalar bile kat'iyen medeniyet esasları sayılamazlar.

Evet, geniş imkân ve modern vasıtalarla hayatın çehresi değişebilir, yaşama modernize edilmiş sayılabilir; ancak, bütün bunlarla insanın medenîleştiği söylenemez. Medeniyet, insan istidat ve kabiliyetlerinin gelişmesine müsait bir iklim ve atmosfer; medenî insan da, o vasatta, duygu ve düşüncesi itibarıyla inkişaf edip gelişen ve geliştirdiği yüksek duygularıyla toplumun emrine giren insandır.

Bu itibarladır ki, o, ruhî ve zihnî bir vak'a olarak, zenginlik, lüks, saray ve apartman gibi cismanî refah unsurlarında, istihsal ve istihlak gibi bedenî duygu gayyalarında aranmamalı; belki, görüş tarzı, düşünce sistemi gibi zihnî vak'alarda aranmalıdır.

Dünden bugüne bir kısım kimseler, medeniyeti, refaha hizmet eden vasıtaların bolluk ve modernleştirilmesinde aramış ve medenileşme adına kitlelere hep bu noktayı göstermişlerdir. Zayi edilen bunca zaman ve arkada bırakılan koskoca bir "ömr-ü heder"den sonra olsun, o, ruhta, ruhun tekâmülünde ve insanın kendini yenilemesinde aranmalı değil miydi? Sözün özü, medeniyet, alınıp başa geçirilecek bir urba olmadığı idrak edilerek, zaman-şartlar-insan üçlüsü içinde ele alınıp aheste aheste, şartlar kollanarak ve insanın gelişmesi için gerekli olan zaman hesaba katılarak, aklî ve mantıkî bir çizgide idealize edilmeli ve yığınlar aldatılmamalıydı..!

Medeniyet başka, modernleşme başkadır. Birincisinde insan, görüşleri, düşünce tarzı, insanî yanlarıyla; ikincisinde ise, bedenî hazları, yaşama vasıta

ve imkânlarıyla değişip yenilenmektedir.

Ne var ki, mefhum kargaşasıyla yanıltılmış nesiller; isim ve mefhumlar yanlış kullanıla kullanıla, önce ifade ve düşünce tarzında aldatılmış, sonra da çarpık ve bozuk düşüncelerin zihinlere yerleştirilmesiyle din, dil, millî felsefe, ahlâk ve kültürde saptırılmış ve dejenere edilmişlerdir. Teknik imkân ve modern vasıtalara sahip olan bir kısım milletler, daha doğrusu her millet içinde yarı "aydın" (!) çevreler, kendilerini medenî ve karşı tarafı da bedevî görerek medeniyet ve kültür adına tarihin affedemeyeceği en büyük günahı işlemişlerdir...

Aslında medeniyet ayrı, hayat standartlarının yükseltilmesi veya modernize edilmesi ayrı şeyler olduğu gibi, tahsilli olmakla "aydın" olmak da birbirinden tamamen farklı şeylerdir. Ciddî bir tahsil görmediği halde aydınlıkta yaşayan çok münevverler bulunabileceği gibi, bedeviyeti sırtından atamamış dar görüşlü, dar düşünceli okumuşların sayısı da az değildir.

Mefhum kargaşası, bazen çok uzun süre nesilleri aldatabilir. Yıllarca akların kara, karaların ak kabul edildiği; zulmün, başına adalet tacını giydiği, adaletin zulme unvan olduğu; zift ruhların aydınlık havarisi kesildiği, gerçek münevverin kapı kapı kovulduğu; ve bu yengeççe yürümenin farkına varılamadığı ülke sayısı oldukça çoktur.

Bir toplumun aydınlığa kavuşup düşünce, tasavvur, kanaat ve ifadede kargaşadan kurtulabilmesi, hakikî mânâsıyla münevver bir kadroya sahip olmasına bağlıdır. Münevverlik, tahsilli olmakla karıştırılmamalıdır. Bir cemiyette, çeşitli ilim dallarında ihtisas yapmış insanlar, sanat ve maharet erbabı bulunabilir; ne var ki, o cemiyetin aydınlığa çıkması; fizik, kimya, matematik, hendese tahsili görmüş insanlardan daha çok, yaşadığı devri idrak içinde, kalb ve ruhun hayat ufkuna ulaşmış, irade ve zihniyle varlığa ermiş gerçek münevver ve güçlü iradelerle kabildir.. ötelerden gelen esintilerle, ruhlarına mayaladıkları hakikatleri hallaç edip gönüllerinde hiç sönmez birer ışık kaynağı meydana getiren, sonra da durmadan çevrelerine mesajlar göndererek yepyeni bir topluma giden yolları açan ve aydınlatan, millî kültüre yeni buudlar kazandıran gerçek münevver ve güçlü iradelerle... Medeniyet ve toplum bunların eseri; bunlar da doğru düşünce, doğru inanç ve millî kültürün eseridirler.

Her yeni medeniyet, yepyeni bir aşk, yepyeni bir iman hamlesiyle ortaya çıkar. Bu aşk ve imanın olmadığı yerde medeniyetten de eser yoktur. Bir de bu

iman ve heyecanın bulunmadığı bir toplumda, istidatların gelişmesine engel despotça müdahaleler varsa, böyle bir iklimde, çeşitli ilim dalları sayesinde semalar aşılsa bile, medeniyetin var olduğu ufka ulaşılamaz ve orada medeniyetten söz edilemez. Hatta böyle bir vasatta, her nasılsa ortaya konmuş bir kısım medeniyet ürünleri dahi er-geç bozulup gitmeye ve çürüyüp yok olmaya mahkûmdurlar.

Evet, bir cemiyette yığınlar inançsız, aşksız, mesuliyetsizse; kim olduklarını, nerede ve niçin yaşadıklarını bilmiyorlar ise; bir baştan bir başa bütün müesseseleriyle değişse, hayat standartları fevkalâde yükseltilse, herkes giyiminde kuşamında değişip modernleşse de, o cemiyetin medenileştiği söylenemez. Zira, defaatle ifade edildiği gibi, medeniyet, zihnî ve ruhî bir vak'adır; onun ilim-teknik, giyim-kuşam, mobilya-lüks eşya, araba ve villalar ile kat'iyen alâkası yoktur.

Eğer medeniyetin bunlarla alâkası olsaydı; o zaman bir insanı birkaç ayda, bir toplumu da birkaç senede medenileştirmemiz kabil olacaktı. Heyhât!.. Bunca modernizasyondan sonra irfan hayatımız adına bir adım ilerleyemeyişimiz, taklitle medeniyet olamayacağının en açık ve en acı delili olmuştur.

Ne gariptir ki, bir kısım "geri kalmış ülkeler" entelijansiyası, bütün bu "olmazlar" "olur" gibi göstererek geniş halk kitlelerini aldatmış ve bir kısım modernizasyon hareketlerini medeniyet hamlesi gibi göstermeye çalışmışlardır. Aslında, günümüzde müstemlekeci düşünce artıklarınca medenileşme hamlesi olarak gösterilen bütün bu oldu bittiler, çok önceleri batılı dostlarımız (!) tarafından, bizim için medeniyete giden yolları tıkamak ve gerçek medeniyet esaslarını işlemez hâle getirmek maksadıyla ortaya atılmış; din, dil, düşünce tarzı darbelenerek, bunların yerine nesepsiz bir zihniyet ve anlayış ikame edilmek istenmişti. Onların bu mevzuda, bizzat muvaffak olup olmadıklarının münakaşası bir yana, dışlaşan içtekiler, onların arzu edip de yapamadıkları her şeyi –hem de millî reaksiyonlara sebebiyet vermeyecek şekilde– o kadar mükemmel yaptılar ki, yüz haçlı ordusuyla bu mükemmeliyette yapılamazdı!..

Ne var ki, son birkaç sene içinde, milletin millî ruh etrafında kümelenmesi ve kendi medeniyetini tesis istikametinde son bir-iki asrın en çaplı ve çalımlı hareketini ortaya koyması, batı ile beraber bizdeki müstağriplerin de plan ve düşüncelerini altüst etmiştir. Bundan öte, omuzunda geleceği bayraklaştıracak nesillere, güçlü bir inanç, bitmeyen bir azim, ters yüz edilmeyen bir iradeyle bu

işi devam ettirip kendi medeniyetlerini korumak kalıyor.

Izdıraplı Nesiller ve Ufuktaki Işık

Yıllardır buhurdanlık gibi tütüp duran sinelerimizde birer inilti, dudaklarımızda birer çığlık hâline gelen senin ızdırap ve acılarınla, yine senin imdadına koşmak istedik. Çevremizde sis ve duman, önümüzde ard arda mânialar; hissiyatımız sarsık, ruhlarımız yaralı; yer yer aksak karıncalar gibi sekerek, zaman zaman yanıp kül oluncaya kadar ateşin etrafında pervaz eden kelebekler gibi uçarak senin gurbet ve senin yalnızlığın için çırpınıp durduk.

Ne kadar kalbinin feryatlarına kulak verebildik, ne kadar sinelerimizdeki çığlıkları ruhuna duyurabildik bilemeyiz; ama, hakikat olan bir şey varsa o da, seni tam anlayamamanın ızdırabı, kendi hazlarımızı unutup sana yâr-ı vefadar olamamanın hüzün ve azabı gündüzlerimizi gece, gecelerimizi de karanlık karanlık üstüne kabir hayatına çevirdi.

Etrafımızı görüp sezdiğimizden bu yana gözlerimizde Mecnun'un hicran ve hasreti, gönüllerimizde Yakub'un hüzün ve derdi, dillerimizde Kerbela türküleri kendimizi bu dertliler yolunda bulduk ve o gün-bugün ızdırap içinde kaynaya kaynaya bir hâl olduk.. senin ızdırabın, benim ızdırabım, insanımızın ızdırabı ve topyekün bizim dünya, bizim âlemimizin ızdırabı... Doğrusu, bu hâle getirilmiş bir dünyada sana ve bana başkası da yaraşmazdı ya!

Sen ve ben, mazisi kartallar gibi hep zirvelerde geçmiş şanlı bir milletin, cihana medeniyet muallimliği yapmış muhteşem bir devletin, hasım ve hain bir dünyanın hiç dinme bilmeyen kin ve nefretleriyle tarihten silinip gideceği korku ve endişesini vicdanlarımızda duyup kaç defa içimiz burkuldu; kaç defa, bu muhteşem millet gemisinin, asırlardan beri yolunu kesen ölüm girdaplarından herhangi birine takılıp gideceği telâşıyla iki büklüm olduk...

Dünyanın dört bir yanına ışıkla beraber ürpertiler de salan ve koca yeryüzünü hükümranlığına kâfi bulmayan dev bir milletin, birdenbire sarsılıp alt üst olacak hâle gelmesi; bir zamanlar kendinden korkup tir tir titreyen devletler karşısında aynı zilletle boyun büküp temennâ durması ve yüksek kalelerin yüksek burçlarında bayraklaşan çelik yürek ve çelik iradelerin, eski kapıkulları önünde ric'at ric'at üstüne geriye çekilip durması karşısında, yapacak başka bir şey de olamazdı sanırım.

Ah, nerede o zafer sancaklarını yüksek burçlara dikip göklere selâm duran polat ruhlar! Nerede, o eşya ve hâdiselere sözlerini dinletip engin zevk ve zekâlarıyla çevrelerini Cennet'lere çevirenler! Nerede, yeryüzünün vârisleri

olma şuuruyla dünyalarına kazandırdıkları bambaşka renk ve ışık tayfları arasında, ötelerle içli-dışlı olup bin bir rayiha içinde yaşama zevkini idrak edenler! Nerede, o çalışmayla mutluluk, mücadeleyle haz arasında kurdukları köprülerle milletlerini rüyalarda gezdirenler!?

İnançsızlığın, ahlâksızlığın, vatansızlığın ve milliyetsizliğin birer sârî illet gibi dünyayı sardığı; iftirak, bağnazlık ve hakka hürmetsizliğin ruhları esir ettiği bir dönemde, sizin aydınlık dünyalarınızı hatırlamamak mümkün mü? Hele bir zamanlar, aynı hastalıklarla yurtlarından, yuvalarından edilen ve bugün boyunlarında tasmalar, ayaklarında zincirler, kulaklarında zalimlerin "hayhuy"u ve tepelerinde müstebidlerin yumrukları sağa-sola itilip kakılan vatansız ve bayraksız yığınları düşündükçe hasretle yanmamak, ürpermemek kabil mi?

Evet, bir baştan bir başa dünyamızın dört bir yanında harap iller, yıkılmış hanümanlar, mezar taşlarına rahmet okutturan cansız cesetler, hasımlarının akla hayale gelmedik hokkabazlığı karşısında apışıp kalmış irfansız ruhlar, simsiyah bir atmosfer içerisinde yaşayan derbeder, perişan ve cahil kitleler, o tertemiz ikliminizden gelecek ışık ve diriltici soluklara su kadar, hava kadar muhtaçtırlar. Ve ancak bu sayede dirilip kendilerini bulacaklardır. Evet, bu sayede mutlaka bir gün uyanıp kendilerine geleceklerine, silkinip ufuklarını saran kanlı kâbuslardan sıyrılacaklarına inanç ve ümidimiz tamdır. Ve hele, şafakların şafakları kovaladığı, millet içinde millete hizmet düşüncesinin yeniden canlandığı; menfaat düşüncesi, makam sevgisi ve şöhret hissi gibi insanı alçaltan kötü duygu ve tutkuların yerlerini, hasbîlik ve diğergâmlık gibi yüksek hislerin almaya başladığı; zevk düşkünlüğü ve istikbal endişesiyle sarsık ruhlara bedel, hemen her yerde yiğitlik ve civanmertlik soluklayan kimselerin hissedildiği şu günlerde, daha da inançlı ve ümitliyiz. Hatta bu çaplı ve çalımlı hamlelerin, geleceğin içtimaî coğrafyasında meydana getireceği silinmez izleri bugünden seziyor ve görüyor gibiyiz.

Ne var ki, o mutlu yarınların gelmesi için yine de, maddî-mânevî hiçbir şey beklemeden, dünyevî-uhrevî hiçbir sevdaya kapılmadan, "Yol bu, devran bu!" deyip sarsılmadan hak bildikleri yolda yürüyen kara sevdalılara ihtiyaç olacağı da hatırdan bir lahza çıkarılmamalıdır.

Gel

Gel ey millet ruhu ve fatihlik düşüncesi! Yıllar geçiyor ki bizler, başı açık ve yalınayak hayallerimizle hep yollardayız ve seni bekliyoruz..! Bir upuzun aydınlığın öncüleri sayacağımız şafak emarelerinin, peşi peşine tüllendiği şu günlerde, rüyalarımızda ağardığın aynı noktadan çıkıvererek ışığa muhtaç dünyalarımıza nurlar saç!

Hazanının şiddetli ve amansızca estiği yörelerde sabrın solukları kesilmiş olabilir; ne var ki bizler, her gün biraz daha ümitli, biraz daha canlı "emarelerin şafağı"nda ve şafakları zorlayan sebeplerin bağrında bir ulu dirilişin gerçekleştiğini görüyor gibi oluyor ve kendimizden geçiyoruz. Gel, bu umumî "ba'sü ba'del mevt"in son türküsünü sen söyle ve bu uzun ızdırap bezmini de sen kapa!

Fazilete arka çevrilip rezaletin peylendiği, sevaba hacir konup günah toptancılığının yapıldığı, iffete kezzap dökülüp haysiyetin dağa kaldırıldığı, tarihin mıncıklanıp geçmişe salyalar atıldığı o uğursuz dönemler artık çok gerilerde kaldı. Her gün güneş doğarken, bir yeni şevkle şahlanıp istikbale koşanları daha fazla bekletme! Atını ışık arayanların dünyasına doğru mahmuzla ve gel artık!

Eşyanın çehresine ziya çalıp gözlerimizden perdeyi kaldıran, kâinatların özü o saflardan saf ruh aşkına gel! Hak katının makbul erleri enbiyâ, evliya aşkına gel! Göklerde ve yerde kudsîlik soluklayan ruhlar aşkına gel! Âl-i Âbâ aşkına, Şâh-ı merdân aşkına gel! Şehitler aşkına ve dört bir yanda tazim gören şehitler efendisi Hamza aşkına gel!

Yıllardır yollara dökülmüş seni gözleyen yaşlı gözler ve sabahlara kadar uyku nedir bilmeyip kıvranan dertli sineler aşkına, ne olur gel! Anaların ızdırapla çarpan yüreklerine, perişan ve derbeder nesillerin ayyuka çıkan feryatlarına, çığlık atıp inleyen çocukların heyecan ve hafakanlarına merhamet et de gel..!

Akın karadan ayrıldığı, ışığın zulmet ordusunu tarumar ettiği, cehaletin ilmin önünde bozguna uğradığı ve sabânın güzel kokular sürünüp herkese ve her şeye bahar muştuları fısıldayıp dolaştığı şu mübarek günlerde ger dizginini, gel gayri!

Karlar eriyip buzlar çoktan çözülmeye durdu; goncalar kemer kuşanıp senin uğrunda yollara döküldü ve çiçekler sana ait türkülerle semaa kalkıp bir yüce

bayram adına çevrelerine davet gamzeleri çakmaya başladı. Yaprakların hışırtısından ırmakların çağıltılarına, göklerin ışıkla sarmaş dolaş gürültüsünden ormanların heybetli uğultularına kadar hemen her şeyde bu yeni dirilişin nağmeleri duyulup seziliyor. Bak! Bayırlar, rengârenk güzellikleriyle milletimin tâli'ine tebessüm ediyor; bağ ve bahçeler etrafa saldıkları diriltici rayihalarla gönülleri coşturuyor ve ruhlara bahar muştuları sunuyor. Ve artık, aylar güneşler bir başka türlü doğuyor, bir başka türlü batıyor.

Ey asırlardan beri hasretle yolunu gözlediğimiz ruh! Eğer sen bir şafaksan gel gayri bunca emare yeter! Eğer kıyametsen, bilmem ki başka hangi alâmeti beklersin?!

"Gül açıp bülbül öteli hayli zaman oldu;
Her yanda ağaran hayalin ruhuma doldu;
Bekletme! Bu mevsim artık mevsim-i bahar.. Gel!"

Gel şeytanın kâsesini kır; iblisler dünyasına bir velvele sal! Nemrut'a rahatı haram edip Firavun hanümanını harap eyle! Işıktan kaçanları nurunla boğ; yarasalara aydınlıkta yaşama âdâbını öğret! Gel, bize sonsuzluk şarabını sun ve derbeder gönüllerimizi ölümsüzlük aşkıyla coştur! Coştur ve asırlardan beri hicranla yanan sinelerimize "âb-ı hayat" ulaştır!

* * *

Bir yeni var oluşun tan yeri ağarırken, temcid verir gibi hep haykırıp inliyoruz: Gel ey var oluşumuzun mâyesi, ümitlerimizin ruhu! Gel ey birkaç asırdan beri nesillerin beklediği feleğin karnındaki mübarek yolcu! Gel ey millet ve tarih şuuru! Gölgen başımıza düştüğü günden bu yana, bu dünyada, hem şevkle gerilip coşanlar hem de salacağın tufandan uykusu kaçanlar var. Henüz ışığının tam zuhur etmediği şu günlerde, gölgenle yanıp kül olanları gördükçe, yolunu gözleyen gariplerin sana olan iştiyakları daha da artmakta ve buğu buğu gönül gözlerini saran visal arzusuyla yürekleri bir başka atmaktadır. Gel, visale koşan gönüllerimizi şâd eyle! Gel, aslanların yüreklerine korku salan o müthiş naralarınla haykır! Haykır ki, vatansız ve mazisiz ruhlar kahrolup gitsin; her tarafa zehir çalıp geçen yılanlar, akrepler deliklerine girip saklansın ve asırlardan beri kötü duygu ve kötü tutkuların meşcereliği hâline getirilmek istenen şu mübarek topraklar, sadece, ilmin, inancın, ahlâk ve faziletin fideliği olsun!

Bu ülkede huzur ve nizam, yeryüzünde adalet ve emniyet, gölgen gibi seni

her yerde takip eden ve kıvrılıp açılmalarıyla sana selâm duran şerefimizin remzi forsunun dalgalanmalarında –o forsu dalgalandıran var olsun!– cihan sulhü ve devletler muvazenesi senin o sultanlara taç giydiren kutlulardan kutlu silahının namlusundadır.

Senin re'yine müracaat edilmeden devletler planındaki her karar bir aktörlüktür ve bu kararın verildiği yerlerin de tiyatrodan farkı yoktur. Senden âdâb ve erkân öğrenmeden milletlerine baş olmuş bütün başlar, o toplumlar için bir tâli'sizlik eseri; bu tâli'sizliğe uğramış olan yığınlar da gaflet ve dalâletin esiridirler.

Gel, Süleyman Nebi (aleyhisselâm) gibi, rüzgârlarla kanatlanan tahtına bin; ilhadla çehresi kararmış dünyalar üzerine şimşekten kamçılarını sal; inkârla gözü bağlanıp diline kilit vurulan ilmin dilindeki kilitleri çöz; dünden bugüne hep karanlık şeyler fısıldayıp duranlara aydınlık bestelerinden bir şeyler fısılda; akrebin kuyruğunu kırıp yılanların ağzına panzehir akıt ve çirkef olan toprakları ruhunda taşıdığın ıtırlarla yıka, Cennet yamaçlarına çevir.

Gel, öyle sihirli oyunlar oyna, öyle sanatlar yap ki, bütün sihirbazların kolları kanatları kırılsın ve senin harikaların karşısında bütün hüner sahipleri apışıp kalsın! Gel, çöllere düşmüş "âb-ı hayat" arayanlara öyle bir şerbet içir ki, suyu Hızır çeşmesinden, şekeri de gökler ötesinden getirilmiş olsun..!

Dört bir yandan misafirliğine koşanlara semadan sofralar indir ve her yanda karanlıkta kalmış ruhları aydınlatacak meşaleler yak! Başka çerağlara ihtiyaç bırakmayacak kadar parlak meşaleler…

Gel, hep ışınlarıyla başımızı okşayan güneş gibi üstümüzde dolaş ve ruhlarımızı aydınlat! Yağmur yüklü bulutlar gibi hep bizi kolla, hasretle yanan sinelerimize sular serp! Senin kehkeşanlara denk ruh ikliminde kol gezen güneşler dünyayı da aydınlatmaya yeter ukbayı da.

Sıyrıl kabuğundan ve ışıklandır karanlığa boğulmuş dünyaları! Bağrındaki bütün su menbalarını sal bağ ve bahçelerimize; her tarafta kevserden çeşmeler akıt! Kendin de, bu çeşme ve pınarlara hazinedarlık yapan yüce dağlar gibi mehabetle yerinde kal! Okyanuslar gibi medlerle kanatlan ve öyle köpür, öyle dalgalan ki, karşı durulmaz o dalgaların her yeri alsın; o güçlü kollarınla sarmadığın bir kara parçası kalmasın!

Evet, dünyalar yaşadıkça, geceler gündüzleri kovalayıp duracak, ölümler de dirilişleri takip edecektir. Gel, eşya ve hâdiseler üstü ayrı bir buudda öyle bir

dünya kur ki, zamanın dişleri, onu aşındıramasın ve onun temelini öyle sağlam esaslara bağla ki, hiçbir hâdise ile sarsılmasın ve hiçbir uğursuz el onunla oynayamasın!

Gel, gönüllerimizde hazırladığımız tahtına otur! Duygu ve düşünce dünyalarımıza durmadan emirler yağdır! Bizleri kapıkulu olmaya kabul et ve cesetlerimizde can olduğunu göster!

Yararlı Ruhlar veya Vicdan Topluluğu

İnsanoğlu var edilip bu âleme gönderilirken, iyi-kötü, güzel-çirkin, yararlı ve zararlının nüvelerini de beraberinde getirmiş ve bunlardan bir bölümüne mahiyetinde çimlenip gelişme hakkını vermiştir. O günden bugüne de insan mahiyetinde, geceler gündüzlerle iç içe; kömür, elmasla yan yana; aydınlık, karanlığın arkasında; kin ve nefret, sevgiyle yaka paça; hürriyet, esarete karşı bitmeyen bir kavga içinde; şekilcilik, ihlâs ve aşka pusular kurmakta; hakikat, bâtılla hesaplaşıp durmaktadır. Dünya durduğu sürece de hem bu zıtlıkların çarpışması, hem de onları temsil edenlerin hesaplaşması devam edip gideceğe benzer.

Evet bir tarafta, egonun karanlık labirentlerinde yol bilmez, iz bilmez şaşkın ruhlar; diğer yanda, her an sonsuzla yüz yüze ve bitmeyen bir yolculuğa karar vermiş, daha doğrusu iç dünyasında miraca azmetmiş aydınlık gönüller…

Birincilerin kaosla başlayıp kaosla biten kâbuslu dünyalarına karşılık; ikincilerin her dakikaları, ötelere inancın aydınlık ikliminde ve ucu gelip sinelerine dayanan Cennet'lerin yalılarında geçmektedir.

Birincilerin, kötü görme, kötü düşünme ve hayattan zevk alamama ızdırabıyla kolu kanadı kırık esirler hâlinde kıvrım kıvrım kıvranmalarına mukabil, ikinciler güzel görüp güzel düşünmenin pırıl pırıl ikliminde, her an bir başka dünyaya doğru seyahat etmekte ve bir başka mutluluğu paylaşmaktadırlar.

Öncekiler, kendi iç dünyalarında karanlık ve karamsar oldukları gibi, cemiyete yararlı olma liyakatini de kaybetmişlerdir. İçinde yaşadıkları millet ne onlardan, ne de onların kabiliyetlerinden asla istifade edemez. Hatta böyleleri, cemiyete yararlı olmaya zorlansalar bile, ihtimal ki, hep benlikleriyle engellenecek, hep ihtiraslara takılıp kalacak, asla kendilerini aşamayacak ve kendilerinden bekleneni yerine getiremeyeceklerdir.

Böyle muhteris gönüllerde mürüvvet ve insanlık arama beyhude; sevgi ve anlayışa rastlamak ise tamamen imkânsızdır. Bunlar zahiren başkalarını seviyor görünseler de, az bir dikkatle, samimî olmadıkları hemen anlaşılacaktır.

Her türlü açıklık ve açık yüreklilikten mahrum bu karanlık ruhları, anlayıp öğrenmek de bir hayli zor, hatta bir bakıma imkânsız gibidir. İnsanca davrandıkları aynı anda zalim ve mütecaviz; zulüm ve saldırganlıkları içinde de fevkalâde yumuşaktırlar. Güçlü ve kuvvetli olduklarında alabildiğine

gaddar; korktukları veya desteksiz kaldıkları zamanlarda ise şahısların ayaklarını öpecek kadar aşağılık ve miskindirler. En küçük bir çıkar uğruna dünyaları ateşe vermekten çekinmez, en hasis bir menfaat karşısında binler ve yüz binlerin hukukunu çiğner geçerler.

Varlıklarını dünyanın direk ve kaidesi sayan bu bencil ruhlar, bütün bir hayat boyu hep ihtirasların mahbesinde yaşar, bir kerecik olsun eşya ve hâdiseleri olduğu gibi görmeye muvaffak olamaz veya görmek istemezler. Kör, sağır ve kalbsizdirler; duyup işittikleri bir aldanmışlık, görüp sezdikleri hayal ve rüya, değer hükümleri de sarhoşça hezeyanlardan ibarettir...

Doğrusu bunlar, özleri itibarıyla fevkalade kabiliyetsiz ve liyakatsiz; içinde yaşadıkları cemiyet itibarıyla da son derece yararsız kimselerdir. Şahsî haz ve zevkleri açısından dünyanın tam göbeğinde ve hayatla iç içedirler; ama, başkalarına faydalı olma, cemiyetin çıkarlarını kollama, ona gelecek zararları göğüsleme ve çevrelerine yararlı olma noktasında onları arasanız dahi bulamazsınız...

İkincilere gelince; bunlar, varlığa ermenin sırrını kavramış, kendi iç dünyalarında fütuhat fütuhat üstüne derinleşmeye azmetmiş, herkesle ve her şeyle bir çeşit sevgi ve duygu birliği kurmaya yönelmiş özünde istidat ve liyakatli, başkaları için de hem lüzumlu hem de çok yararlı kimselerdir. Yükselip benliklerinin zirvesine diktikleri irade sancağının gölgesinde, hep fazilet kavgası verir, hep hasbilik ve diğergâmlık takip ederler. Düşünce ateşiyle kavrulan ruhları, saflaşan dimağları, nebiler ışığının birer gölgesi gibi, daha önce onların uğradıkları her yerde meleklerle akrabalığa ulaşır, onlarla bütünleşir ve onların arasında gezerler.

Hak katında sâf sâf dizilmiş bahtiyar toplulukların merkez noktasının, hem ilerisini hem de gerisini peygamberler tutar. Onların arkasında da bu kudsîlerin bayrağı dalgalanır. –O bayrağı dalgalandırana ruhlar feda olsun!– Nebilerin emir ve direktiflerini bunlar temsil ederler. Böylece merkezi tutanlar hayat şiirini besteler; arkadakiler de, onu en tatlı melodilerle seslendirmeye çalışırlar. Merkezdekiler, çevrelerine iyinin, güzelin, mâkulün mesajlarını sunar ve her tarafta hakikatin meşalesini yakarlar; arkadakiler de, sonsuza kadar hep onun etrafında döner dururlar. Merkezdekiler, "sûr"u dudağında şaha kalkmış İsrafil gibi çevrelerine ruh ve diriliş üflerler; arkadakiler de, bu ruha ceset giydirerek onu hayatın her ünitesinde en canlı heykeller hâlinde temsil etmeye çalışırlar.

Bu kutluların seslerinin ulaşmadığı yerlerde ses adına duyulan şeyler birer hırıltı, söylenen sözler de delilerin hezeyanından farksızdır. Bu yüksek kametleri görme bahtiyarlığına erememiş körler ve onların gönüllere huzur veren soluklarını duyamamış sağırlar, bütün bir hayat boyu bülbülün nağmelerini saksağan sesine karıştırır dururlar da bunun farkına bile varamazlar.

Bu kutlular, ta baştan, en yüksek hakikat karşısında iki büklüm olup yere yüz sürdüklerinden hep O'nu bilir ve O'nun eşiğine baş koyarlar. O'nun kapısında eğilenlerin başları ayaklarına selâm durur ve onların ayakları hep başlarının ulaştığı noktalarda dolaşır; dolaşır da secdede bir araya gelen ayak-baş halkası, onları miraçla noktalanan arşiye ve ferşiyelerde[1] gezdirir. Hele bir de ilham küheylanları şahlanırsa, bir solukta gökler ötesine ulaşır, Cennet'lere uğrar, meleklerle atbaşı hâle gelir ve O idrak edilmez etrafında hayret ve hayranlıkla uçuşup durmaya başlarlar.

Kim bilir günde kaç defa, güneşi top, bir başka yıldızı da çevkân yaparak gök ehline sihirli oyunlar gösterirler! Kaç defa, niyazla vuslata erer, Yâr ile hemdem olur, nazla geriye dönerler. Kaç defa, aşkın "hayhuy" perdeleriyle şahlanır, ruhlarında hakikî varlığa ermenin zevkini duyar ve kendilerinden geçerler..!

Soluklarında "Hak", düşünceleri hakikat, dillerinde ölümsüzlük muştusu, önlerinde sonsuz saadet... Dünyayı mâmur etmeye azmetmişlerdir; ama, hayattan kâm almayı akıllarının köşesinden bile geçirmezler. Alabildiğine hasbî ve yürektendirler; yapıp çattıkları şeyler karşılığında herhangi bir mükâfat istemedikleri gibi kahramanlıklarının destanlaştırılmasını da arzu etmezler.

Ne acıdır ki, bütün bir ömür boyu hayır ve fazilet adına kadehler gibi dolup boşalan bu yüksek ruhlar, dünden bugüne bir kısım aldanmış kişiler tarafından hep horlanıp hakir görülmüş; hep yaşama hak ve hürriyetinden mahrum edilerek cemiyet dışı bırakılmaya çalışılmışlardır.

Yar yüreğim yâr
Gör ki neler var
Bu halk içinde
Bize güler var

....

Bu yol uzaktır

Menzili çoktur
Geçidi yoktur
Derin sular var (Yunus)

Ruhlar aydın, vicdanlar hür, sineler de imanlı olduktan sonra varsın olsun ne çıkar!

1 *Arşiye ve ferşiye:* Halktan Hakk'a yükseliş ve seyrini tamamlayarak dönüp halka geliş.

Millî Düşüncenin Gurbet Yılları

Bugüne gelinceye kadar millî mefkûre ve tarihî değerlerin bu kadar garip kaldığını hatırlamak mümkün değildir. Müntesiplerinin cehalet ve iradesizliği, hasımlarının azim ve cür'eti karşısında gurbetlerin en acısına marûz bırakılan koskoca bir tarihî dava, kim bilir daha ne kadar zaman bu yalnızlığını yaşayacak..?

Yıllar yılı cehalet ve aczini aşamayan bu dünya ve onun uyur-gezer insanları, fevkalâde azimli, fevkalâde mütecaviz ve alabildiğine şer bir dünya karşısında, defaatle nakavt edilmiş olmasına rağmen, büyük bir kısmı itibarıyla, bir kerecik olsun gerilime geçemedi, kendini yenileyip kendi asrı ile hesaplaşamadı ve çağını hep gerilerden takip edip durdu. Ara sıra toparlanıp kendine gelmeye çalıştığı görüldü ise de, bir düzine karanlık ruh, karanlık düşünce ve karanlık beyanların "irtica, çağ dışı" yaygaraları karşısında sindi ve fermuarını başına çekerek yeniden derin uykulara daldı.

Evet, işte bir tarafta, örfüne, an'anesine, mukaddes değerlerine bağlı; fakat, büyük ölçüde okumayan, düşünmeyen, şayet bir problemi olursa ona harikalar kuşağında çözüm bekleyen ve sürekli olarak hasımlarının oyun ve gözbağcılığına gelen saflardan saf bu sadedil insanlar; diğer tarafta yabancılaşmayı "çağdaşlık" ve "medeniyet" sayan, mukaddes değerlerini tezyiften geri kalmayan, bir çırpıda bütün geçmişini inkâr edebilen ve kendi dünyasına ait hiçbir şeyi bilmeyen, hatta bilmediğini de bilmeyen.. dinî duygu ve dinî düşünceye karşı fevkalâde mütecaviz; garpçılığı sırf bir taklit, kendi dünyasından nefreti bir aşağılık duygusu.. hâsılı;

"Şark'a bakmaz, Garb'ı bilmez görgüden yok vâyesi,[1]
Bir kızarmaz yüz, yaşarmaz göz bütün sermayesi"

kimliksiz bir yığın...

Birincilerin, arzu edildiği ölçüde faydalı oldukları iddia edilmese bile, hüsnüniyetli ve zararsız olduklarında şüphe yoktur. Ya ikinciler öyle mi? Bunlar tamamen, hasım dünyanın söz ve fikirleriyle oturur kalkar, onların kin ve nefretlerine tercüman olur; onların düşüncelerine şerhler, haşiyeler yapmaya çalışır ve eski şerhçileri, haşiyecileri tenkit ettikleri aynı noktada, batıl hezeyanların yorum ve izahlarıyla çürüyüp giderler.

Bunlardır ki kitap, gazete, mecmua, panel ve açık oturum gibi şeylerle efkâr-ı

âmme yapmasını, meşruları gayri meşru, gayri meşruları da meşru göstermesini çok iyi bilirler. İsterlerse, hiç yoktan sun'î kıyametler koparacak cemiyeti tedirgin ve yığınları da birbirine düşürebilirler. Ve yine bunlar, din ve dince mukaddes sayılan şeyleri tahripten bir lahza geri kalmaz; yerinde mazi ve tarihi karalayarak, nesilleri özlerinden uzaklaştırır; yerinde ilericilik adına ülke ve insanımıza bütün bütün zararlı her şeye vize vererek, yığınları yabancı düşüncelerle şaşkına çevirir; yerinde de bütün ahlâkî prensipleri hiçe sayıp kitleleri zapturapt altına alan tarih kadar eski bütün beşerî disiplinleri yerle bir eder ve anarşiye davetiyeler çıkarırlar. Bunlar ve bunların elinde kimliksizleşen bilgisiz nesiller, zamanla birbirinin kurdu hâline gelir ve ülke bir baştan bir başa kanlı bir arenaya döner.

Tabiî bu arada, geçmişine saygılı, yarınını kavrama peşinde ve çağıyla hesaplaşmaya hazırlanan aydınlık ruhları, "beşinci kol", "mürteci" gibi yaftalarla karalayıp toplum dışı bırakmayı, ürkütüp kaçırmayı ve sahip çıktıkları cihanpaha değerlere taraftar olmanın ayıp olduğu hissini uyararak, koskoca bir tarihî mirası hamisiz, müdafisiz bırakmayı da ihmal etmezler.

Her gün, her hafta, dünyanın kaç yerinde ve bilmem hangi melanet yuvalarında üretilen bin bir yalan, tezvir, iftira ve isnatlarla vatan evladının, birbirine karşı kin ve nefretlerini bileyerek, onları hep hınçlı ve gerilim içinde tutmaya çalışırlar.

Bütün bunları, ilhâd cephesinin tahripçi olmasında, onun profesyonel şirretliklerinde, oyunlarını hasım dünyanın plan, düşünce ve imkânlarından istifade ederek çok iyi oynamasında aramak uygun görülse bile, yıllar yılı bilgisiz ve görgüsüz kalmaya mahkûm edilmiş, her fırsatta sindirilmiş, değişik oyunlara getirilerek hep saf dışı bırakılmış ve bir türlü kalb-kafa bütünlüğüne erme imkânını elde edememiş vatanperver kesimin, gerektiği kadar tarih şuuruna ve mes'ûliyet duygusuna sahip bulunamamasında aramak daha muvafık olacaktır.

Ah şanlı, tâli'siz; muhteşem, bahtsız ülkem! Bir zamanlar "Hürriyet, müsâvaat, adalet" teranesini dilinden düşürmeyenlerin elinde hırpalanıp durdun. Bir başka zaman yabancılarla el ele, omuz omuza milleti bölüp ülkeyi sağa sola peşkeş çeken karbonarilerin maceralarıyla.. bir diğer zaman da hasım dünyanın bütün nefret ve tiksintilerine rağmen, ille de onunla zifafa koşan kimliksiz bir güruhun hevâ ve hevesleriyle..!

Sen ne zaman duygu ve düşüncede dirilerek dostlarını sevinç ve gıptaya,

düşmanlarını da infial ve öfkeye sevk edeceksin? Ne zaman, o muhteşem yerini alarak tarihî fonksiyonlarını kusursuz yerine getireceksin..?

1 *Vâye:* Nasip, kısmet.

Hayret Kuşağı

Gözlerimde buğu buğu hayret, gönlümde ümit ve burkuntu dört bir yanda olup bitenleri seyrediyorum; fırtınalarla sarsılan çamı-çınarı, devrilip kendi enkazı altında kalanı, her şeye rağmen başaklar gibi salınışlarıyla etrafa tohumlar saçanı ve darbelene darbelene ruhuyla bütünleşip ölümsüzlük kuşağına ulaşanı...

Tufanları tufanların kovaladığını, dalgaları ifritten dalgaların takip ettiğini ve ard arda sarsıntıların arkasında bir yeni varoluşa doğru yol alındığını... Elmasın kömürden, altının taştan-topraktan ve sağlamın çürükten ayrılmaya başladığını hayret ve hayranlıkla seyrediyorum.

Bir yanda, millî mefkûrenin bağrına damla damla kan damlatıldığını, tarih şuurunun horlanıp geçmişe lânet yağdırıldığını; bir uğursuz düşüncenin her köşe başını tutup ruhu ve ruh insanını hırpaladığını, yarasalara şehrayinler tertip edip baykuşları harabelerle sevindirdiğini, akla hayale gelmedik yalan, tezvir v e tertiplerle toplum içinde sun'î sıkıntılar meydana getirip, onun düşünce istikametini ve çalışma gücünü felce uğrattığını, dünyanın dört bir yanında Neron'lara rahmet okutturan, tiranların zulüm ve istibdatlarını unutturan bunca facia varken, milletin özüyle bütünleşme gayretlerinin "irtica" yaygaralarıyla engellenmeye çalıştığını.. diğer yanda bu kızıl kıyamet karşısında olsun, bir türlü ayılıp kendine gelmeyenleri, sefâhet ve eğlencelerde ömür tüketenleri, olanca güçleriyle hayattan kâm alma peşinde koşanları, başını derde sokmamak için bukalemun gibi yaşayanları, bir kısım hasis menfaatler uğruna birbiriyle didişip duranları, vatan ve milletin yaralarını sarma mevkiinde bulundukları zaman bile, emmek için onun kurumuş damarlarında kan arayanları, olup biten bu kadar şey karşısında iradelerine kement ve ağızlarına kilit vurulanları sinemde inilti, gözlerimde kan seyrediyorum.

Özü ihlâs, samimiyet ve ciddiyet olan dinî hayatın, bir kısım soğuk merasimlerle folklor hâline getirilişini ve bu işin figürleri sayılan gırtlak ağalarını, cenaze ilâhîcilerini, çeşit çeşit ses sanatkârlarını, Rabbime karşı utanç içinde ve iki büklüm seyrediyorum.

Neron'ların gayz ve tuğyanını, ruhanîlerin sessiz infiâlini,[1] ezenlerin "hayhuy"unu, ezilenlerin "âh u efgân"ını mutlak bir kısım sırlara gebe, kaderî bir cilve deyip hayret ve teslimiyetle seyrediyorum.

Düşlere sığmayan bir yüce davayı, o uğurda her şeyini fedaya azmetmiş

tâli'lileri, geleceğin kutlu rüyalarıyla gerilip gerilip kendinden geçenleri; sonra da "Uhud"a varmadan ters yüz olup geriye dönenleri, daha deneme imtihanında elenip gidenleri ve yıldız avlamak için yelken açtığı göklerin derinliklerinden zıpkının ucunda bir ateş böceği ile geriye dönenleri üzüntü ve şaşkınlıkla seyrediyorum.

İnsan ruhunun yüceliğini, ondaki "ebediyet" fikri ve ebedî güzellikler arzusunu, sonra da bu yüce ruhun bir kısım bedenî istekler karşısında "pes" edişini, üç adım ötede kendine tebessüm eden sonsuzun güzelliklerini göremeyerek cismaniyetin altında kalıp ezilişini ızdırapla seyrediyorum.

Rahmeti Sonsuz'un, cahile-görgüsüze, zalime-gaddara, mülhide-mütecavize mehil üstüne mehil verişindeki sabır ve hilmini hâdiselerin çehresinde; zulüm ve tecavüzleriyle "gayretullah" sınırlarını zorlayanların derdest edilip aman verilmeyeceğini de, O'nun değişmeyen âdetinin simasında "inanç ve ürpertiler"le seyrediyorum.

Gözlerimde buğu buğu hayret, gönlümde ümit ve burkuntu, olup bitenleri tablo tablo seyrediyorum.

1 *İnfiâl:* Hareketsiz iç reaksiyon.

Aldatan Dünya

Millet eğer var olmak istiyorsa, kendi azmine, kendi iradesine, kendi samimiyetine ve kendi fedakârlığına güvenmelidir. Başkalarına güvenip dayanarak başkalarından merhamet dilenerek, hasım bir dünyaya itimat ederek bir yere varılamayacağı artık ortadadır. Hatta, bu vaziyette bir yere varmak şöyle dursun, bulunduğumuz durumu muhafaza etmemiz bile oldukça zordur.. ve hele karşımızda, muvaffakiyetlerimizden rahatsız ve felaketlerimizi arzulayan düşman bir dünya bulunuyorsa...

Evet, karşımızda böyle bir dünya vardır ve bu dünya, asırlardan beri medeniyet dersi vermek iddiasıyla bizleri hep cehalet ve barbarlıkla karalamış ve bir lahza olsun özündeki haçlı düşüncesinden kurtulamamış, kurtulma cehdini gösterememiş ve kurtulmak istememiştir.

Bugün dünyanın dört bir yanında, firavunların zulüm ve istibdâdını, neronların hunharlık ve şekavetini unutturacak bunca işgaller, katliamlar, yağmalar ve çeşit çeşit haksızlıkların sürüp gitmesine karşılık, İslâm düşmanlığında birleşen bu dünya insanları, olup biten şeyleri bir ölüm sessizliği içinde seyretmekte ve ihtimal ki bir tiyatro sahnesinde görülüp duyulan şeylerden müteessir oldukları kadar da müteessir olmamaktadırlar.

Hindukuş dağlarından Filipinler'e, oradan da Balkanlar'a kadar koskoca bir dünyada, tâli'siz masumların gözyaşları, ümitsizlik içinde çırpınan yüreklerin iniltisi, binler-yüz binler zavallı çocuk, genç ve beli bükülmüş mecalsiz ihtiyarların, insan bozması bir kısım cellatların elinde kesilip biçilmesi, her biri birer sanat harikası olan medrese ve mâbetlerin acımasızca yerle bir edilmesi gibi, birbirinden büyük bu kadar dev hâdise karşısında, medeniyetin beşiği ve kürsüsü olma iddiasında bulunan bu zalim dünyada, "artık yeter..!" diye haykıran kaç insan gösterebilirsiniz? Kaç insan gösterebilirsiniz ki, zulme, haksızlığa isyan ederek, riyakârca dahi olsa, eski efendilerine karşı centilmence davranmıştır? İsyan etmek bir yana, yıllar var ki bu insafsız dünya, gazete, mecmua, televizyon ve radyosuyla sürekli olarak mazlumları tahkir ve zalimleri alkışlayan naralarla inleyip durmuştur.

Bizler, kendi inanç, kanaat ve anlayışımıza göre, insanoğlunun bu kadar levsiyata gömüleceğine, bu denli bayağılaşacağına ihtimal vermesek bile, cihanın dört bir yanında tatbik edilen haince planlar, seylaplar hâlinde akıtılan kanlar ve her biri birer mezar hâline getirilen şehirler, kasabalar tablo tablo eşi

ve benzeri görülmedik bir vahşeti sergilemektedir.

Ah benim zavallı ve tâli'siz insanım! Sen hep hüsnü kuruntularının, dost ve düşmanını tefrik edememenin kurbanı oldun! Her fırsatta merhametine sığındığın şu dünya, ne senin inilti ve ızdırapların, ne de imansız ve amansız zulümlerle ölüp ölüp dirilmelerin karşısında, kat'iyen üzüntü ve teessür duymamıştır. Aksine, seylaplar hâlinde akıtılan kanları, yıkılan hanümanları, birbirine düşürülen insanları ve sefalet içinde kıvranan yığınları kendi çıkarları istikametinde istismar etmiş ve hiçbir zaman samimi olmamıştır. Olmamıştır; çünkü ölen de öldüren de, çocukları yetim, kadınları dul kalan da hep Müslümanlardı. Ve bunların Müslümanlığı, her türlü medenice muameleden mahrum bırakılmaları için kâfi bir sebepti. Evet onun nazarında, bu mazlumlar dünyası sadece bir kısım muvazaalarda kullanılmalı ve başkaca bir değer de atfedilmemeliydi. Ne onun varlık ve bekâ mücadelesi, ne de hak ve hürriyet kavgası kat'iyen nazar-ı itibara alınmamalı ve desteklenmemeliydi. O, umumi hayat mücadelesinde ayıklanıp gidecekse gitmeli; şayet kalacaksa cankeş olup işlerine yaramalı, canlı olup bütün bütün işlerini zorlaştırmamalıydı...

Ah uğursuz dünya; ah zalim düşünce, ah aldatan şeytan! Bilmem ki ettiklerine hiç pişmanlık duyduğun oldu mu?..

Ne var ki, sen pişmanlık duysan da duymasan da, bunların hiçbirinin cezasız kalmayacağı, Allah'ın değişmeyen âdetine göre, mutlaka iğneden ipliğe her şeyin hesabının verileceği bir gün gelecek ve sen maşerî vicdan karşısında hacaletten iki büklüm olup inleyeceksin!

Keşke sen, henüz o gün gelmeden insanlığını idrak ederek yaptıklarından vazgeçebilseydin! Keşke bizler de, hasımlarımızın bu kadar kin ve nefretleri karşısında uyanıp kendimize gelebilseydik; kusurlarımızı görüp bizi perişan eden faktörleri en derin, en gizli noktalarına kadar tahlil ve değerlendirmeye tâbi tutabilseydik! Acı dahi olsa, hakikatleri haykırıp yanlış ve küflü kanaatleri esastan düzeltebilseydik! Garaz ve inadı bir tarafa bırakarak, bu millete, onun duygu ve düşünce dünyasına hizmet etme etrafında birleşebilseydik..!

Sevgi

Sevgi, dünyaya gelen her varlıkta en esaslı bir unsur, en parlak bir nur, en büyük bir kuvvettir ve bu kuvvetin yeryüzünde yenemeyeceği hiçbir hasım yoktur. Sevgi evvelâ bütünleşebildiği her ruhu yükseltir ve ötelere hazırlar. Sonra da bu ruhlar sonsuzluk adına doyup duydukları şeyleri bütün gönüllere hâkim kılmanın kavgasını vermeye başlarlar. Bu yolda ölür ölür dirilir; ölürken "sevgi" der ölür, dirilirken de sevgi soluklarıyla dirilirler.

Sevmeyen ruhların olgunlaşıp insanî semalara yükselmelerine imkân yoktur. Evet onlar yüzlerce sene yaşasalar dahi olgunluk adına bir çuvaldız boyu yol alamazlar. Sevgiden mahrum bu sineler, bir türlü egonun karanlık labirentlerinden kurtulamadıkları için, kimseyi sevemez, sevgiyi sezemez ve varlığın sinesindeki muhabbetten habersiz olarak kahrolur giderler.

Çocuk, ilk defa dünyaya gözlerini açtığı zaman sevgi ile karşılaşır, şefkatle gerilmiş ruhları görür ve muhabbetle atan kalblere sırtını vererek büyür. Daha sonraları ise, bu sevgiyi bazen bulur bazen de bulamaz; ama bütün bir hayat boyu hep o sevgiyi arar ve onun arkasından koşar.

Güneşin çehresinde sevginin izleri vardır. Sular buhar buhar o sevgiye doğru yükselir; yukarılarda damlalaşan su habbecikleri, o sevginin kanatlarıyla kanatlanır ve naralar atarak baş aşağı toprağın bağrına inerler. Güller, çiçekler sevgiyle gerilir ve gelip geçenlere tebessümler yağdırırlar. Yaprakların bağrına taht kuran jaleler, durmadan çevrelerine sevgi dolu gamzeler çakar ve sevgiyle raks ederler. Koyun, kuzu sevgiyle meleşir ve birleşir; kuşlar ve kuşçuklar sevgiyle cıvıldaşırlar ve sevgi koroları teşkil ederler.

Her varlık, kâinattaki yeri itibarıyla bu geniş sevginin bir yanını parlak bir senfonizma ile seslendirmekte; iradî ve gayri iradî, varlığın sinesindeki derin aşk ve muhabbeti göstermeye çalışmaktadır.

Sevgi, insan ruhunda öyle derin izler bırakır ki, o uğurda yurt-yuva terk edilir, icabında ocaklar söner ve her vadide ayrı bir mecnun "Leyla!" der inler. Ruhundaki sevgiyi kavrayamamış sığ gönüller ise bu işe delilik derler..!

Diğergamlık ve başkaları için yaşamak, insanoğluna ait yüksek bir duygudur ve kaynağı da sevgidir. İnsanlar arasında bu sevgiden en çok hisse alanlar en büyük kahramanlardır; içindeki kinleri, nefretleri söküp atmaya muvaffak olmuş en büyük kahramanlar... Ölüm bu kahramanların soluklarını kesemez. Hazan onların çiçeklerini solduramaz. Aslında her gün iç dünyalarında ayrı bir sevgi

meşalesi tutuşturup, kalblerini sevginin, mürüvvetin meşcereliği hâline getiren ve duygu dünyalarında açtıkları yollar ve tünellerle bütün gönüllere girmesini bilen bu çalımlı ruhlar, öyle yüksek bir divandan “ebed-müddet” yaşama hakkını almışlardır ki, değil ölüm ve fânilik, kıyametler dahi onların çiçeklerini solduramaz ve kadehlerini deviremez.

Çocuğu için ölmesini bilen anne büyük bir şefkat kahramanı; ülkesi ve insanı için hayatını hakir gören fert bir millet fedaîsi; insanlık için yaşayıp onun için ölen kahraman ise, sinelerde taht kurmaya hak kazanmış bir ölümsüzlük âbidesidir. Böylelerinin elinde sevgi, her düşmanı yenebilecek bir silah, her kapıyı açabilecek sihirli bir anahtardır. Bu silah ve bu anahtara sahip olanlar, bugün olmasa da yarın mutlaka bütün cihanın kapılarını açacak ve ellerinde muhabbet buhurdanlıkları dört bir yana huzur kokuları saçıp dolaşacaklardır.

İnsanların gönüllerini fethetmek için en kestirme yol sevgi yoludur. Ve sevgi yolu peygamberler yoludur. Bu yolda yürüyenlerin yüzlerine kapılar kapanmaz! Ezkaza, birisi kapansa bile onun yerine yüzlercesi, binlercesi açılır. Bir kere de sevgi yoluyla gönüllere girildi mi, artık halledilmedik hiçbir mesele kalmaz.

Ne mutlu sevgiyi kendine rehber yapıp yürüyenlere! Yazıklar olsun, ruhundaki sevgiyi sezemeyip bütün bir hayat boyu kör ve sağır yaşayan tâli’sizlere!

Ey yüceler yücesi Rabbim! Kinlerin, nefretlerin gecenin koyu karanlıkları gibi dört bir yanı sardığı günümüzde, Sen’in sevgine sığınıyor; şu fevkalâde haşarı ve alabildiğine azgınlaşmış yaramaz kullarının gönüllerini, muhabbet ve insanî duygularla doldurman için son bir kere daha kapında inliyor ve iki büklüm oluyoruz.

Kaos ve İnanç

Bugüne kadar yeryüzünde, hemen her devirde, değişik çap ve buudlarda kargaşalar meydana gelmiş, kargaşaları kargaşalar takip etmiş, dağlar cesametinde çalkantılar olmuş; insanlık defaatle sarsılıp defaatle ümitsizlik ve hayal kırıklığına uğramış.. bu vahşetzâra geldiğine elli defa pişmanlık duymuş ve inlemiştir. -Bilmem ki gelmemesi elinde miydi..!- Sonra da çalkantılar dinmiş; her yanda peşi peşine baharlar sökün etmeye başlamış ve acı günler bütünüyle unutulup onların yerlerini sevinç ve neşe günleri almıştır.

Çağımızın insanı bu kargaşa ve çalkantıların en amansızlarına, en vahşi olanlarına, en seri yayılanlarına şahit oldu. Zannederim, yeryüzü bugüne kadar hiçbir devirde bu kadar cinnete şahit olmamıştır. Bernard Shaw'un da dediği gibi, "Eğer diğer gezegenlerde bizim gibi canlılar varsa, dünyamızı mutlaka bir tımarhane şeklinde görüyorlardır." Evet, günümüzün insanı, emsali görülmedik bunalımlar içindedir ve bu hâliyle de o, daha çok delilere benzemektedir; tabiî dünyamız da deliler diyarına...

Bu yüzyıla kadar insanlık, yeryüzündeki hâdiseleri hep mevzii olarak tanıdı. Bu itibarla da, sağda-solda cereyan eden harpler-darpler onu ne fazla ilgilendirdi, ne de endişelendirdi. Oysaki bugün, mesafe ve sınırlar o kadar daralmıştır ki, dünyanın en ücra köşesinde cereyan eden herhangi bir hâdise, hemen her yerde derinden derine kendisini hissettirmekte; dolayısıyla da, ruhlarda ya huzursuzluk ve endişe veya emniyet ve sevinç meydana getirmektedir.

Ne var ki bizler, bütün iyilikseverlerin samimi gayretlerine rağmen, hep huzursuzluk ve endişe veren hâdiselere şahit olduk. Kalb ve kafa bütünlüğünü temsil edecek olan yeryüzünün gerçek sahipleri gelip insanlığın kaderine hükmedecekleri güne kadar da, bütün bu huzursuzluk ve endişeler devam edeceğe benzer. Bundan dolayı da, dünya üzerinde olup biten her şeyin insanlık yararına ve onun maddî-mânevî saadeti adına değerlendirilip, şekillendirilebilmesi için, bundan sonraki nesillerin de bir hayli uğraşması icap edecektir.

Bütün bunlara bakarak, insanlığın yeniden kendini idrak edip özüyle bütünleşmesini ütopik, hatta bütün bütün imkânsız görenler çıkabilir. Ne var ki, bizler bunu, en ümitsiz dönemlerde dahi hep mümkün görmüş ve beklemişizdir. Ve hele, kargaşa ve huzursuzluğun maşerî vicdanda meydana getirdiği araştırma

hissi, duyarlılık ve şuurlanma sayesinde, inancımız daha da kuvvetlendi ve pekişti. Öyle inanıyoruz ki, çok yakın bir gelecekte bütün insanlık, tarihî yanılmaların kurbanı olan bir kısım yüksek değerleri mutlaka arayıp bulacak ve onlara sahip çıkacaktır. Kaldı ki o, kendini böyle bir araştırmaya sevk edecek özündeki aslî cevheri hiçbir zaman unutmadı ve unutma niyetinde değildir. Tarihin çeşitli devirlerinde ve bugün, her çeşit altüst olmalara, en köklü değişmelere rağmen, değişmeyen, değişmek şöyle dursun her yeni hâdiseyle ağırlığını daha da hissettiren Allah inancı, daima insanlığın en birinci meselesi ve solmayan, eskimeyen en diri düşüncesi olmuştur. İnsanoğlunu başka yanlara çekmek isteyen akımlar, onu inanç cevherinden uzaklaştırmak isteyen faktörler ne kadar güçlü olursa olsun, onun nazarında inanç vak'ası her zaman ruznâmenin birinci maddesini teşkil edecek ve bu husus zamanla daha da ehemmiyet kazanacaktır.

Hristiyanlık dünyasında her geçen gün kiliselere rağbetin biraz daha artması, belli bir aralıktan sonra İslâm dünyasında camilerin yeniden dolup taşması, üzerinde durup düşünülmesi icap eden çok önemli hususlardandır. Bugüne kadar, yüzlerce imparatorlukla beraber yüzlerce tacdar yıkılıp gitmiş; Sezar'lar, İskender'ler, Napolyon'lar unutulup hafızalardan silinmişlerdir; ama insanların sinelerindeki iman cevheri, tazeliğinden hiçbir şey kaybetmeden çağları aşarak, günümüze kadar sürüp gelmiştir.

Bugün bir kısım kimselerce, inanç gücünün zayıf ve inanan insanların da sığ olduğu iddia edilse bile, az bir araştırma ve küçük bir gayretle, bunun bir aldanma ve aldatma olduğu hemen anlaşılacaktır. Bir kere, bütün resmî istatistikler, her geçen gün, inanan insanların sayısının daha da arttığını göstermektedir. Bilhassa Müslümanlar arasındaki kemmî ve keyfî derinleşme ve çoğalma, daha şimdiden bir kısım inançsız kimseleri telaşlandırmaya başlamıştır. Pekin'den Moskova'ya, oradan da bir kısım Balkan ülkelerine kadar, inanan kimselere yapılan baskıların altında bu endişenin tohumları yatmaktadır. Ne var ki, yapılan şeyler boş ve gösterilen gayretler de beyhudedir. Zira;

"Hak tecelli eyleyince her işi âsân eder;
Halkeder esbâbını bir lahzada ihsan eder."

İnanç, beşer fıtratının gereği ve onun tabiatının en önemli bir parçası ise –ki, öyledir– bir gün mutlaka ilhad ve inkârın gayri tabiî bütün kuvvetlerini bozguna uğratacaktır. Nasıl olmasın ki, iman sinelerde Hakk'ın yaktığı bir meşaledir ve

onu teyit eden de yine Hak'tır.

"Takdîr-i Hudâ kuvve-i bâzû ile dönmez
Bir şem'a ki Mevlâ yaka üflemekle sönmez..!"

Bundan milyonlarca yıl önce de, her şey kudret ve irade meşcereliğinde[1] âdeta bir kaostu: Bir yanda dev kaynamalar, hiddetle etrafa lav yağdıran yanardağlar; diğer yanda da narinlerden narin minik bir protoplazma, küçücük bir sürüngen ve cılız bir bitki.. hiç beklenmedik bir anda birdenbire maratonu, kimsenin değer vermediği bu zayıflardan zayıf varlıklar kazanmış ve "natürel seleksiyon"a rağmen, bunlar, yeryüzünün kaderine hâkim olmuşlardı.

Bu ilk ürpertici fizikî hâdiseler karşısında, her şey insanın eşya ve hâdiselere hükmetmesiyle noktalandığı gibi, tarihin çeşitli devirlerinde, bin bir kargaşa ve anarşinin alıp yürümesine karşılık da yine her kavganın insanî ruhun zaferiyle sonuçlandığını görmekteyiz.

Evet, yıllarca Avrupa'nın altını üstüne getiren çeşitli kaynaşmalar, bilhassa Fransa ve Amerika ihtilalleri gibi nice insanın canına kıymakla neticelenen en hunharca hareketlerle dahi bir kısım güzel neticeler elde edilmiştir. İnsanlığın mutluluğu adına meydana gelen bu sürpriz neticeleri, o günün insanları göremezdi. Göremediklerinden dolayı da yaşadıkları çağa "tefessüh etmiş yıllar"[2] nazarıyla bakmışlardı. Ama bizler bugün, o fırtınalı çağların arkasındaki güzel neticeleri görüyor ve onların yanıldıklarına hükmediyoruz.

Günümüzün insanlarının da, inanç ve cesaretlerini yitirmedikleri takdirde, bir baştan bir başa bütün dünyayı saran kargaşa ve huzursuzluğu yenecekleri ümidini beslemekteyiz. Aslında dünden bugüne hep, en bunalımlı dönemleri, en huzurlu dönemler takip etmiş, kaoslar nizamları doğurmuş ve aydınlıklar zulmet zulmet üstüne karanlıkları kovalamıştır. Toplumlar, tam kimliksiz ve kaba bir kitle hissini verdiği aynı anda, üstün vasıflı, çelik iradeli, düşüncesi aydın birisi çıkmış ve onlara insanlığa giden yolları göstermiştir. İlk planda belki onunla alay edilmiş, düşüncelerine karşı çıkılmıştır; ama, neticede koca kitleler onun mayasıyla mayalanmış, onunla bütünleşmiş ve onun sayesinde apayrı bir varlığa ulaşmışlardır...

İşte bu kuşağın en kudsîleri nebiler ve onların takipçileri..! İşte Copernic ve Galileo, işte Edison ve Einsteinler..! Hemen hepsi de "redd ü inkârın" en akıl almazına maruz kalmışlardır; ama, zamanın tefsiriyle, bütün hasımlarına rağmen bir hamlede sıçrayıp zirveleri tutmuşlardır.

Dünya kuruldu kurulalı bu, hiç değişmeden hep böyle cereyan etmiştir ve bugün için de aynı şeyler bahis mevzuudur. Elverir ki, günümüzün insanı da inanç ve düşüncede kendini yenilemesini bilsin, gelip geçen hâdiseler karşısında ümidini yitirmesin; maddî-mânevî, içtimaî-iktisadî krizlere gereğinden fazla ehemmiyet vermesin ve önünü kesen dev vak'alardan ürküp paniğe kapılmasın..!

1 *Meşcerelik:* Ağaçlık, koru.

2 J.J. Rousseau.

İlmin Putlaştırılması

Günümüzde modern ilim ve teknolojik gelişmeler, insanoğlunun gözlerini öylesine kamaştırdı ki, artık o, iki adım ötesini görememekte, ilim ve teknolojinin dışında hiçbir şeye tam güvenememekte; güvenmek bir yana, mevcut teknik imkânlarla her müşkülünü yenip, her problemini çözebileceğine inanacak kadar çarpık kanaatler taşımaktadır. Böyle bir aşırılığın, insanoğluna neye mâl olacağını kestirmek zor olmasa bile, bu mevzuda verilecek herhangi bir hüküm için zamanın tefsirini beklemeyi daha faydalı bulmaktayız. Yalnız şu kadarını söyleyelim ki; her şeyde ifrat ve aşırılık zararlı olduğu gibi, ilmin bir "put" hâline getirilerek bütün değerlerin ona götürülüp bağlanması da, hem insanlık adına hem de ilimler adına fevkalâde tehlikeli ve zararlıdır.

Evet ilmin, salim düşünce-tecrübe-vicdan üçlüsüyle ele alındığı zaman yararlı olduğunda, cemiyetin hayat seviyesini yükselterek ona, bugünü ve yarını itibarıyla huzur, mutluluk vaad ettiğinde şüphe yoktur. Ne var ki onun, tek başına kaldığında, sapma ve saptırmalara vesile olacağı da kat'iyen göz ardı edilmemelidir.

Evet, zihinler sonsuzluk düşüncesinden mahrum bırakıldığı, ruh teknolojinin esiri hâline getirildiği, kalbî hayat bütün bütün ihmale uğradığı bir yerde ilimden de, ilmin yararlı olacağından da bahsedilemez. Aksine, böyle bir iklimde ilim, vahşetlerin buudlaşıp devam etmesine, boğuşmaların kıran kırana sürüp gitmesine, aldatma ve istismarların "dev" birer afet halini almasına yardımcı olacak ve "hak" karşısında "kuvvet"e omuz verip yan çıkacaktır.

Doğrusu şu ki, ilim, insanın maddî-mânevî mutluluğunu hedef alıp, onun bedenî-ruhî problemlerini çözmeye çalıştığı ve insanı gönül-zihin birliğine ulaştırabildiği ölçüde faydalı ise de; bunları yapmadığı veya yapamadığı zamanlarda faydasız, hatta bir ölçüde zararlıdır ve ondan insanlık yararına bir şeyler beklemek de abestir.

Bugünün bütün bütün maddîleşen insanı, ilim ve tekniğe sadece şahsî hazları, maddî refah ve rahatı itibarıyla alâka duymaktadır. Böyle bir anlayış ise onu, her gün biraz daha ahlâkî çöküntü, ruhî bunalım ve düşüncede sığlaşmaya götürmektedir. İşte bu insan tipidir ki, büyük bir kısmı itibarıyla gerçeği araştırmaya ve o yolda tefekküre yanaşmamakta, hatta bunları sevmemektedir. Şüphesiz bunda, topluma avam kültürünün hâkim olmasının, ilim adamlarındaki beleşçilik düşüncesinin ve hasbî ruh kıtlığının tesiri çok büyük olmuştur. Ne

var ki, ruh insanı, ilham insanı, gönül insanı yetiştirememenin tesiri bundan daha büyüktür. Ortalığı, her şeyi maddede arayan aklı gözüne inmiş karakuraların sardığı bir dönemde, gerçeğin ilminden, ilimde derinleşip buudlaşmaktan bahsetmek mümkün değildir. Aksine, böyle bir atmosferde muhakeme ve tefekkür her gün biraz daha kısırlaşacak, insanlar biraz daha aptallaşacak ve dünyanın her yanı makinelerin komutlarıyla iş yapan insanlarla dolup taşacaktır.

Onun içindir ki, yarınları yeniden inşa etmeyi planlayanlar, öncelikle ilmin ne olup ne olmadığını, ondan neler beklenebileceğini, onun hedef ve gayelerini çok iyi belirleme mecburiyetindedirler. Yoksa aksaklıklar sürüp gidecek ve ilim de kendinden beklenenleri kat'iyen veremeyecektir.

Öyle zannediyorum ki, bugün talim ve terbiye müesseselerimizden en yüksek devlet kademelerine kadar görüp müşâhede ettiğimiz kusurların büyük bir bölümü de, işte bu kimliği tesbit edilememiş ilim anlayışından kaynaklanmaktadır. Kanaatim o ki, her şeyi vak'aların dış yüzünde araştıran talim ve terbiye müesseseleri, hikmet ruhundan uzak kaldıkları ve bu müesseselere ilim taassubu, dar kafalılık hükmettiği sürece, nesiller sathileşmeye devam edecek, tefekkür hayatımız daha da sığlaşacak; yeni buluş ve tespitler insanlığın kurtuluşu adına bir kısım sihirli reçeteler takdim etseler bile, dünya çapındaki bu umumî yozlaşmanın önü alınamayacaktır.

Bir yerde, eğer ilmî keşif ve tesbitler, insanoğlunun maddî-mânevî mutluluğunu hedef almıyor ve insanlık ruhunun emrinde şekillenmiyorsa, ilim gayesinden saptırılmış, teknoloji insanlık aleyhinde işlemeye başlamış ve insanoğlu rağmına her şey altüst olmuş demektir.

İnsanoğlu, kulak ardı edilebilecek kadar ehemmiyetsiz bir varlık değildir. O, varlık adına sözü edilen her şeyin merkez noktasını tutmakta; önünde ve üstünde başkalarına yer vermeyen Yaratıcı'nın gözdesi müstesna bir yaratıktır. Kâinatları vareden Zât, onu, varlığın özü, hülasası ve gayesi olarak yaratmıştır. Böyle bir mevkide yaratılan insanın gayesi de, Yaratıcı'sını arayıp bulmak, varlığına gaybî ve uhrevî derinlikler kazandırmaktır.

Bu noktada ilme düşen vazife ise, insanın gözünden perdeyi kaldırıp ona gerçeği göstermek ve onu yeni tefekkür ufuklarına doğru seyahate hazırlamak olacaktır.

Bu sayede, ilmin bütün buluş ve tespitleri, insanoğlunun ruhunda, ötelere doğru uzayıp giden birer merdiven hâline gelecek ve her gün ayrı bir iman

şuuru, ayrı bir ibadet aşkıyla şahlanan tâli'li ruhlar, bu merdivenle, cismaniyetin dehlizlerinden kurtulacak, zamanüstü hüviyetlere ulaşarak bütün zaman ve mekânların üstünde Sonsuz'la hemdem olacaklardır.

Artık bundan böyle, bunlar için, ne kendilerini aşağıya çekmek isteyen tabiatın zararlı yanları karşısında yenilmek, ne de bedene ait sis ve dumanlar içinde şaşırıp kalmak bahis mevzuu değildir. Çevrelerini saran bütün is ve pastan arınmış bu üstün kametler, kim bilir günde kaç defa gökler ötesi varlıklarla tanışıklığa giriyor, kaç defa meleklerle atbaşı sonsuzluk istikametinde yarışlara katılıyor ve kaç defa, hakikatin hararetiyle bir mum gibi eriyip o bilinmez okyanuslarla bütünleşiyorlardır..?

Yokluklar Arenası

Mazhar olduğumuz nimetlerin kadrini bilmek, yeni mazhariyetler için en sağlam bir esas, en güçlü bir vesiledir. Sıkıntı ve mahrumiyetler, izafî değerler ifade ettikleri için, en müreffeh bir hayat seviyesinde bile, her zaman bir kısım mahrumiyetlerden bahsetmek mümkündür. Tabiî bunların yapıcı bir düşünce ile ele alınmasında da mahzur yoktur. Ancak, bütün bütün Hakk'ın lütuflarını görmezlikten gelerek hep mahrumiyetler üzerinde durmanın, hep olup biten şeylerin fena yönlerini araştırmanın hiçbir yararı olmadığı da muhakkaktır.

Sıra sıra yokluklar arasından geçerek, yığın yığın mahrumiyet ve sıkıntıların ekşi, abûs çehrelerini görerek; bilmem kaç ölüm koridorundan sıyrılıp "tenezzüh ve seyir" diyebileceğimiz bu rahat ve huzur dolu günlere gelip ulaştık.

Daha "dün" denecek kadar çok yakın bir geçmişte, hayrın, hayır düşüncesinin susturulmak istendiğini, şerrin ve çeşit çeşit şirretliklerin çığlık çığlık etrafı velveleye verdiğini görüyor; elimiz bağlı, kolumuz bağlı, dilimiz bağlı ve düşüncelerimiz esir sadece seyrediyorduk. Bir evde, bir bahçede dost ve sevdiklerimizle bir araya gelerek düşünce alış verişinde bulunamıyor; duyuş ve hissedişlerimizle yapayalnız bırakılıyorduk. Zira, en nezih düşüncelerden kaynaklanan ve en temiz hislerle ifade edilen şeylerden bile kuşku duyup korkanlar vardı ve bunlar milletin kaderine hâkimdi...

Rica ederim, o zamanlar bin seneyi aşkın bir zamandan beri milletin sinesinde kök salmış millî kültür ve tarih şuurundan, o göz kamaştırıcı muhteşem geçmiş ve onun getirdiklerinden; gazadan, cihaddan, gazilik ve şehitlikten söz etme imkânı var mıydı? Her biri başlı başına bir destana mevzu olacak, güneşi batmayan o şanlı günlerden, onun birer rüya, birer hülya değerindeki hatıralarından; varlık ve dirliğimizin bereketli kaynaklarından; ırmaklarından, çeşmelerinden, çağlayanlarından bahis açmaya imkân var mıydı? Şanlı tarihimizin füsunkâr güzelliklerini, onun ayrı ayrı yanlarından taşıp gelen musiki gibi tatlı seslerini; zaferleri, zafer duygularını, hezimetleri, nefis muhasebelerini derleyip, toparlayıp bir aynaya aksettirir gibi, millî ruh menşurundan geçirerek maşerî vicdana aksettiren gazeteleriniz, mecmualarınız, kitaplarınız, broşürleriniz, seminerleriniz, konferanslarınız ve bir mânâda televizyonlarınız, radyolarınız var mıydı?

Duyguda, düşüncede birbirinden koparılmış ülke insanının birbirine hasret

giden fertlerini; yan yana ve bir arada fakat "daüssıla" ile kıvranan ailelerini; yokun, yokluğun, hatta gölgelerin kavgalarının verildiği arenaları gördükçe lime lime olup inleyen, yüreklerinizi duyup dinleyen ve "aks-i sada" nev'inden olsun cevap veren var mıydı?

Bütün bu kıtlıklar döneminde yitirilen değerlerimiz, tezyif edilen tarihimiz, yıkılan yuvamız, perişan olan insanımız karşısında ızdırap çekip sızlayan, ona masmavi günler hazırlama yolunda düşünce çilesiyle kıvranan ve onun sıkıntılarını paylaşan kaç insan gösterilebilirdi?

O günlerde tarih ve din düşmanlarının, gökleri keşif ve arzın tabakalarını hallaç etme planı, dev teleskoplarla semayı arayıp taramaları ve bu yolla ortaya koydukları yeni tespitleri, tahminlere dayalı iddiaları, –eğer o günlerde bulunsaydı– feza gemileri, ışıkla yarışan mekikleri ve ancak rüyalarda görülebilen ileri feza teknolojileriyle, geçmişe ait her şeyin hakkından geleceklerini, bütün değer abidelerini yerle bir edeceklerini; insanların bakış ve düşünce tarzlarını temelinden değiştirip varları yok, yokları da var edeceklerini; varlık, hayat ve ölüm gibi öteden beri insanoğlunun en mühim meseleleri sayılan mefhumlara anlaşılır ve yararlı izahlar getireceklerini; hatta en onulmaz dertlere derman bulacaklarını, ölümü öldürüp kabir kapısını kapayacaklarını; bütün metafizik oyunları (!) bozup varlığı, onun tek ve gerçek esası olan (!) maddeye ve maddeci düşünceye teslim edeceklerini avâz-avâz bağırıp herkesi susturmalarına ve insanı insanlığından utandıran şarlatanlıklarına karşı, kim bir söz söyleyebilmiş ve kim "Yeter bu yalanlar artık!" diyebilmişti?

Tertemiz imanî düşüncelerimiz, ondan kaynaklanan cesaret ve fedakârlıklarımız, millet ve ülke yararına durulardan duru niyetlerimiz, aksiyon ve kabiliyetlerimizle kendi kendimizi ifade etmemize imkân veriliyor muydu? Ve yine o günlerde, aynı duygu ve aynı düşünceyi paylaşan insanlar olarak bir araya gelip uhrevî hislerle derinleşmenin, yenilenmenin ve dünyamızın kaderi hakkında müzakerelerde bulunmanın, fikir beyan etmenin imkânı var mıydı?

Zaten o günlerde bizler, sadece hülyalarımızda yaşadığımız o tılsımlı dünyalara, adalet ve hakkaniyetin atlas iklimine, eksiksiz, kusursuz inancın ak yoluna girmeye karar verseydik de giremezdik. Zira, bütün köprüler yıkılmış, yollar da perişandı... Ne bir ses, ne bir soluk, ne bir rehber, ne de bir ışık yoktu. Tûr dağının sağında solunda Sâmiriler'in pusuları, Hira'ya giden yollarda da Ebu Cehil'lerin gayz u tuğyanı vardı. Henüz görünürlerde ne duyan,

ne anlayan, ne de bu yanlışlıkları göğüsleyecek bir kahraman yoktu. Hamza'ların, neyin avcılığını yapmaları gerektiğini henüz bilemedikleri; Ömer'lerin, uyku mahmurluklarını henüz üzerlerinden atamadıkları o günlerde, ne anlayışsızlığın tepesine inecek bir yumruk, ne de mantıksızlığa başkaldıracak bir dimağ yoktu.

Bütün bu dizi dizi yoklukların en ızdıraplısı, en acısı ise, sağda-solda tantana ile ilan edilen "insan hakları", "demokrasi", "vatandaşlık" gibi hemen herkese serbest teneffüs hakkını veren mefhumlardan istifade etme imkânı da yoktu. Nihayet, bütün bu yokluklardan kısa zamanda sıyrılıp çıkmanın, hatta bu uğurda bir kısım civanmertlik ve fedakârlıklarda bulunmanın yolu da yoktu.

Bu arada ihtiraslarımız, zaaflarımız kaderimizdeki bu yokluklarla birleşince, ümitlerimiz delik deşik oluyor ve kendimizi bir kördüğüm tâli'in pençesinde hissediyor; hissettikçe de gevşiyor, çöküyor ve dağılıyorduk. Heyhât! O günlerde bizi derleyip toparlayıp imanın, aşkın, heyecanın potasında birleştirecek bir el de yoktu.

Ya şimdi, bu türlü yokluklardan, mutlak mânâda, bahsedebilir miyiz? Vâkıa elde edilmesi gerekli olan daha bir sürü şey var; ama, bunlar destan seviyesindeki o eski yoklukların yanında deryada katre kalır.

Bence, bugün üzerinde durulması gerekli olan en önemli yokluk, Hakk'ın nimetlerine karşı şükür ve şuur yokluğu, o nimetleri değerlendirip daha büyük lütuflara sıçrama yokluğu, bütün güçleri ve kuvvetleri Hak'la münasebette görüp her şeyi O'ndan bilme yokluğu.. evet, yok olan bunlardır ve Hak erlerinin omuz omuza verip takviye etmeleri gerekli olan esaslar, kaideler de bunlardır.

Keşke, her şeyi tenkit yerine, her nimete kendi cinsinden şükürle mukabele ederek, o nimeti artırma yollarını araştırabilseydik! Ve keşke, şahısların, hiziplerin himmet ve kuvvetleri yerine, Hakk'ın kesilmez ve aldatmaz inayetlerine itimat edebilseydik..!

Bekledikleri ve Bulduklarıyla Millet

Yıllar var ki bu millet, başka şey değil, kaybettiği aşkını, imanını yeniden kendisine iade edecek, düşüncesini sistemleştirip iradesini yönlendirecek ve millî düşüncenin yağmalandığı günden beri bir tarafta unutulmaya terk edilmiş koskoca tarihî mirası ve kültür hazinelerini değerlendirecek rehber zekâlar bekliyor. Bizlerse ona, sadece, cismanî zevklere, maddî refah ve rahata giden yolları gösteriyoruz...

Millet, dünden bugüne hep ümit ve inkisarların "gelgit"leri arasında yaşadı; yer yer ümitle neşelenip coştu ve zaman zaman yeisle burkuntulara düşüp iki büklüm oldu. Kim bilir, bugüne kadar kaç defa ufkunda parlayan yalancı herhangi bir ışığı şafak zannederek şahlanıp heyecanla yollara döküldü.. kaç defa yanıldığını görerek sarsıldı ve kaç defa yeni arayış ve bekleyişlere dalarak daha başka kapıları zorlamaya başladı..!

Bunca arayış ve bunca bekleyişle bâri bir yere varabilseydi. Ne gezer.. o durmadan arıyor; fakat aradığını bir türlü bulamıyor.. hatta yer yer aradığıyla bulduğu şeyler arasındaki zıtlıklardan hezeyanlara giriyor; netice itibarıyla da kendine rağmen, yaşama şartlarının ağırlaşmasına, toplumda bir kısım zararlı kabuk değişikliklerine sebebiyet veriyor ve her şeyi bütün bütün içinden çıkılmaz hâle getiriyordu.

Aslında o yıllarca evvel ruhunu yitirmişti ve aradığı da oydu. Aradığını bulup yeni bir "ba'sü ba'del mevt"e ulaşacağı güne kadar da, bu ümit, bu inkisar, bu hezeyan ve bu melankoli sürüp gidecekti...

Tabiî bu arada, inanç ve ümit kadrosunun, kendinden beklenenleri yerine getirmediği ve getiremediği de üzerinde durulmaya değer ayrı bir husustu. Ne acıdır ki, handikapları handikapların takip ettiği bu dönemde, o da, mükellefiyetleriyle yaptıklarının farklılığı arasında eriyip gitmiş, cazibe ve güvenilirliğini bütün bütün yitirmiş durumdaydı.

Mükellefiyetleri ona, asırlardan beri rahne rahne üstüne sağlam yanı kalmamış millet kalesini yeniden ihya edip eski ihtişamına ulaştırma yollarını gösteriyor; her gün birkaç defa sinesini Hakk'ın nefesleriyle doldurup İsrafil gibi gerilerek bütün kurak ve çorak çöllere diriltici soluklar salmasını emrediyordu... O ise, yaptığı ve yapacağı hizmetlerden ya hakk-ı temettü arıyor veya bir pes-himmet olarak, mescid tamiri için sağda solda mendil açıp inayet dilenenlerin durumuna düşüyordu. Hizmet ve himmetin en küçüğü dahi

mübecceldir; ama, büyük himmetlere ihtiyaç hissedildiği bir yerde mini gayretler gerçek hizmete ihanettir.

Bu itibarladır ki, onun da, bekledikleriyle, beklediklerini elde etme uğrunda ortaya koyduğu cehd ve gayretler arasında ciddî münasebetsizlikler ve tutarsızlıklar vardı.

Evet, acaba bu inanç kadrosu, milletin kendi özünü idrak edip ruhunda dirilmesini; gözünü açıp ilk cedleri gibi, eşya ve hâdiseleri yepyeni bir anlayışla ele alıp değerlendirmesini ve birkaç asırlık tarihî tıkanıklığa bir kısım mecralar bularak akıcılık kazandırılmasını beklerken, bu uğurda kendi mükellefiyetlerini yerine getirebilmiş miydi? Çözüm bekleyen bunca problem karşısında muvakkaten olsun şahsi haz ve zevklerini unutabilmiş miydi? Milletin asırlık dertlerini temsil makamında bulunma iddialarına karşılık, haftada birkaç defa, bu dertleri vicdanında duyup inleyebilmiş miydi? Milletine karşı aşk derecesine varan derin bir alâka ve bağlılıktan dem vururken, senede bir iki defa olsun evinin yolunu unutabilmiş miydi? Her fırsatta iddialı avukatlara has bir eda ile maznun ve dinleyicilere kendini anlatmaya çalıştığı kadar, evet o kadar olsun, peygamberlerle temsil edilen bir yüksek davada, bir ruh ve gönül insanı olarak tıpkı rabbaniler gibi “Girdim reh-i sevdaya, mecnunum! Bana ar-namus lâzım değil.” diyebilmiş miydi..?

Ne acıdır ki millet, rehberlerinden beklediği bu şeylerin çok azını ya bulmuş, ya bulamamıştı; buna karşılık, onlara olan güven ve itimat duygusunu yitirmiş ve yıllardan beri değerli bir hazine gibi ruhunda muhafaza ettiği safvet ve samimiyetini de büyük ölçüde kaybetmişti.

Vazife ve sorumluluklarını gerektiği gibi hissedemeyen rehberler, çok defa şahsiyetlerini ön plana alarak, verdikleri hizmette heves hendesesinin dışına çıkamadılar ve keyfî, indî ve hissî davranışlardan bir türlü kurtulamadılar. Arzularını fikir sanarak kitleleri, heveslerinin bağrında gelişen çoğu yanlış şeylere davet edip onları şaşkınlıktan şaşkınlığa sürüklediler. Hak ve hakikatin münhasıran kendi ellerinde olduğu zehabına kapılarak, başkalarını ve başka yolları batıl görüp ilhad ehlinin öteden beri bizlere isnat ettiği bağnazlığı en utandırıcı şekliyle kendi aralarında yaşadı, yaşattı ve Hakk’ın hatırını görmezlikten geldiler.

Böyle bir durum ise, hayatı, rehberlerini taklitten ibaret sayan halk kitlelerini bütün bütün şaşırttı ve onları bir hezeyan topluluğu hâline getirdi.

Zaten, yıllardan beri, Frenk fanteziyelerine aldanarak kendini batı

yamaçlarında yabancılaşmaya salmış; başka dünyalarda kendine ruh ve kimlik arayan; tarih ve kültürüne yabancı düşüncelerin gölgesinde yaklaşan; kendi değerlerini yabancı kriterlerle değerlendirmeye alışmış bulunan; sözün özü, şeytanın uzattığı merdivenle Cennet'lere ulaşmayı "düşleyen" ve bu uğurda koskoca bir tarihî mücadelenin paha biçilmez kültür değerlerini, hem de mazi ve millete rağmen, kumara veren şu dimağları mağlata kazanı, davranışları yapmacık, bütün işleri lafazanlık nifak şebekesi, şimdiye kadar yüz defa bu masum yığınları sarsmış ve zihinlerini allak bullak etmişti. Arkadan, izahı imkânsız bu dost cefası ise, onlara hem en sindirici ve söndürücü, hem de en utandırıcı bir darbe oluyordu.

Dost vefasız olunca fenadır; cefa eden dostun ise hiçbir kitapta yeri yoktur.

Hazanla Gidip Baharla Gelenler

Son asırlarda, içeride ve dışarıda, millet ve ülkemiz hakkında, ne düşünülen ne de söylenilen şeyler hiç de iç açıcı olmamıştır. Bu düşünce ve söylentilere göre, devlet eski güç ve aktivitesini kaybetmiş, toplum bütün bütün fonksiyonunu yitirmiş; kitlelerin çehrelerinde fevkalâde bir durgunluk, dalgınlık ve bitkinlik.. en canlı dakikaları sadece geçmişi sayıklama zamanlarında, en çalımlı halleri ona destanlar dizdikleri anlarda.. yaşadıkları asırla hesaplaşırken maziyi imdada çağırmakla iktifa etmekte ve tahkir edildiklerinde eski devirlerin ihtişamına sığınmakta.. alabildiğine güçsüz, alabildiğine iktidarsız ve ayakta durabilmek için sarmaşıklar gibi hep dıştan destek arama peşinde.. hâsılı, hangi taraftan bakılırsa bakılsın, eskilerde gücün, kuvvetin, canlılığın, nizam ve ahengin yurdu olan bu ülke, harap illeri, kimsesiz hanümanları, yıkılmış yolları, çökmüş köprüleri ve dize gelmiş insanlarıyla yürekler acısıydı...

Bir ölçüde düşünüp söylenenlerin hepsi doğruydu. O kıskıvrak bir cendere içine alınmıştı ve bir taraftan, tıpkı toprağın bağrında çürüyen kökler gibi zeminin ta derinliklerine kadar inen öldürücü sızıntılar onu çürütürken; diğer yandan esip savuran hazan rüzgârları onda ne dal ne de yaprak bırakmamışlardı. Sonra da dört bir cepheden ona hücum eden çeşit çeşit hastalıklar, alttan üstten sarsılmış bu enkaz üzerine gelip taht kurmuşlardı. Bu durum bir taraftan bir bitiş, bir tükeniş, bir inkıraz görünürken, diğer yandan bin bir gürültü, tarraka ve etrafı velveleye vermesiyle de âdeta bir “bâ’sü ba’del mevt”in başlangıcıydı.

Evet, millet bünyesindeki bu yorgunluk ve durgunluğu, bu çürüme ve kokuşmaları hemen her yerde ve hissedilir şekilde, tatlı bir canlılık, yeni bir yeşerip çimlenme ve gönüllerimize ümit kıvılcımları salan bir başka bahar takip ediyordu. Her yerde gülün, çiçeğin tomurcuklaştığı; kuşların, böceklerin birer hatip gibi minberleri tutup hutbe ve münacatlarını îrâda başladıkları; selvilerin “hû hû!” deyip salınmaya durdukları; zeminin bir baştan bir başa rengârenk ve pırıl pırıl bir haliçeye büründüğü; pembe, beyaz, erguvan ve kırmızıdan fistanlar giyip yeni bir bayrama, yeni bir şehrayine hazırlandığı... Hâsılı, her şeyin kendi çevresine diriliş solukları salıp bir taze bahar müjdelediği ve bu taze baharın geçmiş hazan mevsimiyle aynı noktada buluştuğu, birinin alıp götürdüklerini öbürünün aynıyla getirip yerlerine

koyduğu yumuşak, tatlı, canlı fideleriyle, öteki âlemin bağ ve bahçelerinde hazırlanmış gibi taptaze bir bahar...

Bunun böyle olduğuna inanan günümüzün nesilleri, mazi kadar derin, inançlar kadar güçlü bir muhteşem tarihî mirasın böyle birkaç sadme ile yıkılıp yok olmayacağını; dalları kesilse bile, kökünün bütün bütün kurutulamayacağını; bugün darbelense dahi yarın toparlanıp kendine geleceğini zaten biliyor ve yürekten inanıyorlardı.

Aslında, insanımızın tabiatının bir parçası hâline gelen ve tıpkı su sesi, bülbül sesi, mehtap görüntüsü kadar onun ruhuyla, gönlüyle bütünleşmiş bulunan, bunca örfü, âdeti, tarihî vâridâtı ve yüzlerce senelik kültür birikimi böyle rahatlıkla bir tarafa itilemez ve ona karşı lakayt kalınamazdı...

Bir zamanlar, Hak düşüncesi ve Yüce Yaratıcı'yı her şeye tercih etme felsefesiyle, melekleri imrendiren muhteşem medeniyetleri kurmuş; en tatlı mûsıkîlerden daha tatlı ve Cennet esintileri gibi ruhları sarıp sevindiren bu medeniyetler sayesinde, sabah-akşam hep tâli'ine tebessüm etmiş; ebediyete meftun ruhuyla uhrevîliklere yönelmiş, onları sevmiş ve arzulamış; saraylarını, köşklerini Cennet kasırlarının minyatürleri mahiyetinde düzenlemiş ve âdeta öteleri çekip burada yaşamış.. düşüncede dürüstlerden dürüst, inancında melekler kadar sâfi, yaşayışında saadet asrının şivesini kullanan bu millet, bir daha dirilmemek üzere nasıl ölebilirdi ki..?

Bugün artık bu duygu ve bu düşüncelerle kaynayıp bütünleşen, mânevî hazlarıyla, sevgiyle süslü yumuşaklardan yumuşak kalbleriyle, kendilerini erişilmez bir güzellikler armonisi içinde bulan ve nazarları emniyet telkin edici bir tatlılığa ulaşmış bulunan.. bin bir sıkıntı ve zahmetlerden geçe geçe pişip olgunlaşan; yıllarca zamanın ters akışını imanla, ümitle, sabırla göğüsleyerek zamana karşı mücadele etmesini öğrenen; defalarca rüyalardan aldıkları ürpertilerle tir tir titreyerek teyakkuza geçen ve yine defalarca rüya ve hülyalardan aldıkları sevindirici mesajlarla ufuklarında şafak aramaya koyulan.. kim bilir ne kadar, emek deyip terbiye deyip terleyen; ne kadar, dikkat deyip, tedbir deyip kıvranan.. bilmem kaç defa, dökülüp yolda kalmışlarda yeniden doğrulup yürüme arzusu uyandırmak için yüzsuyu ve gözyaşı döküp ağlayan; kaç defa, hazırlamaya çalıştığı, hazırladığı veya hazırladığını sandığı ham ruhların, henüz dava düşüncesinin koridorunda dolaşıp durduklarını görerek burkuntuyla iki büklüm olan yığın yığın muzdaripler vardır ve bunlar ters yüz edilemeyecek kadar Hak'la irtibat içindedirler. Onlar bulundukları

hemen her yerde, donanma gecelerinde gözlerimizi kamaştıran havaî fişekler gibi çevrelerine ışıklar yağdırır ve bin bir sihirli oyunlarla bizleri aydınlık iklimlerine çekmeye çalışırlar; hülyalarımız ve rüyalarımız gibi şefkatli, yumuşak, huzur verici ve pırıl pırıl iklimlerine...

Bir Devre Daha Kapanırken

Upuzun bir kuraklaşma ve çölleşmeden sonra tatlı tatlı bahar rüzgârlarının esip yamaçlarımızın yeşermeye başladığı, yıllardan beri kanlı bir kâbus gibi üstümüze çöken zulmetlerin bir bir dağılıp gitmeye yüz tuttuğu ve artık peşi peşine şafak emarelerinin göz kırpıp geçtiği şu günlerde, şimdiye dek ehemmiyet verip yaptıklarımızla, önemsemeyip kulak ardı ettiğimiz şeyler açısından durumumuzun tetkikinde yarar olacağı kanaatindeyiz.

Evet, bugüne kadar aşılan engebelerle, aşılması gerekli olan mâniaları; halledilmiş problemlerle, çözüm bekleyen müşkilleri; tedavi ve mualeceye cevap veren hastalıklarla, çaresiz görünen dertleri.. bütün gayretleri ve bütün himmetleri; bilumum sebepleri ve topyekün neticeleri inceden inceye gözden geçirerek ruh ve irade gücümüzün, inanç ve azmimizin, iç derinliğimiz ve Kudreti Sonsuz'la münasebetimizin derecesini anlamaya çalışmalıyız; çalışmalıyız ki, böyle bir iç dinamizmle daha neler yapılabileceğini açık seçik müşâhede ederek ileriye dönük kararlarımızda daha isabetli olabilelim.

Yoksa, sahip olduğumuz inanç gücü, bilgi-düşünce derinliği, azim ve irade kuvvetiyle, sorumluluk ve mükellefiyetlerimiz arasında gerekli dengenin mevcut olup olmadığı, yani "tenasüb-ü illiyet" prensibine göre, yapılacak işlerle, o işlere yetecek enerjiye sahip bulunup bulunmadığımız bilinmezse, muvaffakiyet beklediğimiz noktalarda çok defa hezimete uğrar ve beklenmedik inkisarlardan belimizi doğrultamayız. Böyle bir duruma düşünce de ekseriyet itibarıyla, kaderin tenkit edilmesi, "atf-ı cürm"lerle şahısların karalanması, hizmet elemanlarının birbirini yıpratması gibi musibeti ikileştiren hususlar eksik olmaz.

Yapılacak işlerle, ona yetecek enerjide denge prensibi, değişmeyen ilâhi bir kanundur ve bu kanunun istisnası yoktur. Ara sıra fevkalâdeden zuhur eden inayetler, Hakk'ın fevkalâdeden lütufları cümlesindendir ve kat'iyen mükelleflerin davranışlarına esas değillerdir. Sebepler dairesi içinde ve irademizin "söz konusu" olduğu yerde, iradeye sırt çevirip sebepleri kulak ardı etmek apaçık bir cebrilik; varlığı ve bekâsı çok ince hesaplara bağlı bir kısım önemli işleri avâmî projelerle ele almak ise düpedüz bir divaneliktir.

Bilhassa günümüzde çok önemsiz meselelerde dahi, çok dakik fizibilite hesaplarına duyulan ihtiyaç ve gösterilen ihtimam düşünülünce, dünyanın en önemli meselelerinden daha önemli olan ve tarih boyunca peygamberlerle

temsil edilen âlemşümul bir davanın rastlantılarla, amatörce gayretlerle yürütülemeyeceği hemen anlaşılacaktır.

Böyle bir dava, bilgili, kültürlü, yaşadığı devri idrak etmiş, ruh dünyası sonsuzdan gelen ışıklarla pırıl pırıl, güç ve kuvvetini Yaratıcı'nın iradesiyle bütünleşmede arayan, kafa ve kalb izdivacına muvaffak olmuş nesillerle temsil edildiği ölçüde ümit verici ve istikbal vaad edici olacaktır. Aksine, bin bir zahmetle ve birer birer elde edilen şeyler, toptan yıkılıp gidecek; yıkılıp giderken de arkadakilerin inanç ve ümitlerini de beraber götürecektir.

Bugün dünyamızda, oldukça çaplı sayılabilecek bir var oluş kavgasının verildiği, bir ölçüde cehaletin kısmen yenildiği, yararlı bir kısım düşünce sistemlerinin geliştirildiği ve bu sistemlerin azimli, kararlı takipçilerinin bulunduğu, eğer bizim dünyamız için de geçerliyse; bir Rönesans'a temel teşkil edebilecek ilmî materyal, düşünce birikimi, kültür ve sanat faaliyetlerinin ümit verici ve sevindirici bir noktaya ulaşmış olduğu, bugüne kadar durmadan alternatifsizliğiyle övünen küfür ve ilhadın fikir planında bütün bütün iflas ettiği, mukallit ve gezginci ruhların, düşünce dilenciliğinden vazgeçip kendi dünyalarına seyahate karar verdikleri birer gerçektir ve bu millete hizmeti vazife bilenlerin başarı hanelerine kaydedilmesi gerekli olan önemli hâdiselerdendir.

Ne var ki bütün bunlar, dünyalardan daha ağır bir ulu düşünceyi tahakkuk ettirmede, yapılması gerekli olan şeylerin sadece bir kısmını teşkil etmektedir. Gerçek güç ve ters yüz edilemez kuvvete gelince o, fikir urbasına bürünmüş her türlü heva ve hevesten sıyrılarak hak düşüncesiyle bütünleşmekte, her yeni teşebbüste şahsî arzu ve isteklerimizi bir tarafa iterek Hakk'ın hoşnutluğunu esas almakta, bilumum yetersiz ve tutarsız davranışlarımızın çehresinde Kudreti Sonsuz'un baş döndürücü irade ve iktidarını müşâhede edip, nefsanîlik, kendi kendimizi putlaştırma, Hakk'ın icraatında kendimize bir pay ayırma gibi şirklerden uzaklaşarak "Mülk Senin, sikkeyi basan Sensin; hüküm de Sana aittir!" gibi yüksek idrak ve nezih bir anlayışta aranmalıdır.

Sağlam Geçmiş Güçlü Yarın

Şanlı geçmişimizi kendine has zevkleriyle her duyuş ve her yudumlayışımızda, peşi peşine ihtişamlarla başımızın döndüğünü hisseder, bu hisle gerilir; onunla bir başka hazlara uyanır ve o şanlı, namlı devirleri bütün tazeliğiyle yeni baştan yaşıyor gibi oluruz.

Maziye dair her söz, her düşünce, her hatıra öyle sırlı bir menşurdur ki, geçmişten esip gelen, ruhlarımızı okşayıp geçen her ses ve her izle gözlerimizin önünde bambaşka dünyaların tüllendiğini duyar gibi olur ve kendimizi cedlerin o velveleli hayat armonileri içinde buluruz. Buluruz da; dünü bugünle, bugünü de yarınla iç içe tahayyül eder ve bu uçsuz bucaksız hazlarla sonsuzluk kadar derinleşiriz.

Vâkıa, yer yer geçmişten hazan rüzgârlarının esip geldiği, hayallerimizi bir kısım hüzünlerin sardığı da olur; ama sürekli olmayan bu sis ve duman, tıpkı bahar bulutları gibi çarçabuk silinip gider, yerlerini göklerin ve zeminin çehrelerinde dalgalanıp duran daha çarpıcı güzelliklere ve daha derin zevklere bırakırlar. Aslında, gerçek zevk de, bu iniş ve çıkışların, bu med ve cezirlerin birleştiği noktada çağlayıp duran zevktir.

Bu itibarla geçmişin hülya ve hatıralarıyla gelen hüzün ve kederler, hayatın bütün buudlarını duyup hissetmek, her lahza var olmanın ayrı bir derinliğine ermek yolunda çok zevkli bir "daüssıla"dır ve bizler için yaşanmış ve yaşanacak olan bin bir hazzın beliğ bir lisanı olduğunda da şüphe yoktur. Bu lisan, her şeyi cismaniyetin karanlık labirentlerinde ele alan bahtsızlar için, matemle dolmuş ağlayanların dili olarak kabul edilse bile, hakikate uyanmış gönüller nazarında o, geçmişin baş döndürücü zenginliklerine, hülyalarla bezenmiş en tatlı, en imrendirici güzelliklerine menfezler açıp, hasret ve hicranla yanan sinelerimize, olmuşun çehresinde olacağın mesajlarını fısıldayan talâkatlı bir beyandır.

Evet, geçmişten kopup gelen levent naraları, nal sesleri ve at kişnemeleri, bizlere ayrı bir inşirah ve teselli esintileriyle gelir ve hayat yolunda karşımıza çıkan engelleri aşabilmemiz için kollarımız, kanatlarımız olurlar. Bu sayede en acı anların yanında en tatlı saatlerle, en karanlık dakikaların ardından en aydınlık günlerle yeni yeni ümitlere, sevinçlere erer; ışıktan ışığa koşar, ilerisi için beslediğimiz hülyaları, emelleri, rüyaları yakalamağa çalışırız.

Kendini, geçmişin bu tatlı, bu zevkli hayal akıntılarına salıverenler için

hayat, içimine doyum olmayan kevserler gibi gönülleri yararak hislerin en derin noktalarına ulaşır ve girdiği sinelerde eski günleri yeşerten birer tohum hâline gelir. Sonra da, bunların iç dünyalarında en büyüleyici renkleri, en bayıltıcı kokuları ve en imrendirici desen ve nakışlarıyla yepyeni baharlar belirir.. yarınki mutluluklara uyanmış kalblere, aşk ve ümidin bilmem kaç zevkini birden tattıran baharlar...

Evet, insan, hayatın bin bir tecellisi içinde, geçmiş, gelecek ve ikisinin birden onun ruhuna boşalttıkları duygu ve şuurla, varlığa daha bir başka bakabilir; vak'aları daha değişik tahlil edebilir ve her an ayrı bir zaman parçasını tartan hassas bir terazi gibi, bütün zamanları birden tartarcasına daha isabetli hüküm ve neticeler elde edebilir.

Bu kuşakta o, dünden bugüne ortaya konan en parlak tabloların birtakım uhrevî kıymetlere ulaştıklarını görür; fiziğin dudağında metafiziğe ait nağmeleri dinler; sonra da iç içe bu seziş ve anlayışlarla her türlü takdirin üstünde ledünnî bir hayatın zevkleriyle beslenerek, kendini sonsuz denizlere salıp, onların maviliklerinde yüzer gibi semaların derinliklerine dalıp, yeni bir yurt arama yolunda uçar gibi aya, güneşe, yıldızlara bakarak sonsuzluğa yelken açar gibi olur.

Eski-yeni, dün ve yarın arasındaki bu rabıtaları bulamamış, şuraya buraya konup kalkan, köksüzlere ve geçmişten nasipsizlere gelince, onlar, bu dalgın bakışlarla ne bir terkip ve tahlil yapabilir, ne de bir yere varabilirler.

Erozyonlar ve Millet Ruhu

Yıllar yılı ihmale uğramış bu ülke, en büyük şehirlerden en küçük kasabalara, en küçük kasabalardan da en ücra köylere kadar mutlaka imar edilmeli; asırların birikimi içtimaî dertlerimiz, bir daha, bugüne kadar bir türlü kurtulmayı başaramadığımız aynı fasit daireler içine girilmeyecek şekilde, günümüzün inanmış, tecrübeli, mahir dimağlarınca dikkatle gözden geçirilmeli; gelişen dünya şartları da nazar-ı itibara alınarak, şimdilerde küçük olsa bile, büyümeğe namzet, zayıf olsa bile güçlenme yolunda ve çağıyla hesaplaşmaya hazır, soylu, istikrarlı bir dünya kurma yolları behemehal araştırılmalıdır.

Yakın tarihe kadar, mevcudiyetimizi kemiren, varlığımızı temelinden sarsan, sık sık bize korkulu günler, korkulu anlar yaşatan milletçe perişaniyetimizin gerçek sebepleri, içtimaî rahatsızlıklarımızın arkasındaki ana meseleler, kat'iyen bilinememiş; onların üzerine gidilememiş ve halledilememişti...

İçinde yaşadığımız dünyayı idrak edememenin, hatta onu çok gerilerden takip etmenin, bilgisizliğin, görgüsüzlüğün ve zaman zaman hasımlarımızın oyununa gelmenin bu mevzuda önemli birer sebep ve saik olduğu söylense bile, bizce, dert ve sıkıntılarımızın gerçek kaynağı, düşünce hayatımızda fikir dilenciliğinden kurtulamamada; bize ve tarihimize rağmen, plan ve projelerimize, el âlemden mimar aramada; varlık ve bekamızın esasını teşkil eden cevherlerin, en amansız erozyonlarla akıp gitmesine seyirci kalmada ve her türlü yabancılaşmaya karşı açık olmada aranmalıdır.

Fevkalâdeden bir inayet olmazsa, son, şu bir iki asırdan beri milletimizi kıvrandıran bu iç içe dertler, kitleler aydınlatılacağı, tarih şuurundan hareketle, çağın şartlarına göre düşünce hayatımıza yeni buudlar kazandırılacağı, içtimaî bünyemizde durmadan mecra değiştirip akan ve uğradığı her yeri tahrip edip geçen bunca yabancı ve yanlış cereyanlar bertaraf edileceği âna kadar da onulmayacağa ve bu yara kanayıp gideceğe benzer. Şayet sıkıntı, gereken hassasiyetle ele alınmazsa –maâzallah– yapılan bunca şey, gösterilen bunca gayret, bir gece, üç-beş sergerdanın çıkaracağı yangınla kül olup savrulacaktır.

Evet, ülkemizin, en münbit ovaları, en bereketli yaylaları ve en feyizli ırmaklarıyla Cennet'lere çevrilmesini bütün ruh u canımızla istiyor ve diliyoruz. Modern teknikle ziraata, yeni buudlar kazandırılmalı; yıllardan beri emekleyip duran sanayii inkişaf ettirilip, gelişmiş ülkelerle rekabet edecek seviyeye ulaştırılmalı; el değmemiş yeraltı, yerüstü zenginliklerimiz

değerlendirilerek, insanımızın istifadesine sunulmalı; hudut kapılarından dünyanın dört bir yanına ihracat konvoyları akıp gitmeli; ne pahasına olursa olsun, Türk parası dünya borsalarında, bu şanlı milletin şerefine uygun, o mutena yerini almalı ve yıllardan beri sözü edilegelen "milletin güçlendirilmesi" ve "halkın refah seviyesinin yükseltilmesi" gibi vaadler bir an evvel mutlaka gerçekleştirilmelidir. Ancak, bütün bunlar yapılırken de, millet ruhu kulak ardı edilmemeli; nesillerin kalb ve kafalarını hedef alan bilumum talim ve terbiye müesseselerinin yabancılık hırıldamalarına meydan verilmemelidir. Batının ilim ve irfanı, sanat ve tekniği alınıp değerlendirilmeli; ama, millî ruh ve millî düşünce çiğnenmemeli, tarihî seciyemiz yıpratılmamalı ve bunca yıllık ahlâk ve fazilet anlayışımız bin yıllık düşmanlarımızın levsiyatıyla becayiş edilmemelidir.

Zaten, yıllardan beri, kitlelerin cismanî zevklerini okşayan, onları hisleriyle vurup yaralayan ve sâri bir hastalık hâlinde her şehre, her köye, her eve girip yerleşen batı humması, şimdiye kadar endişe edilenlerin çok üstünde ahlâk ve fazilet anlayışımızı delik deşik etti, toplumu âdeta kurt sürüleri hâline getirdi.

Şimdi, bu eski mikrop yuvalarının dezenfekte edilip temizlenmeye çalışıldığı, fikir ve vicdanların millî ruh iksiriyle yıkanıp, arındırılıp özüne ulaştırılmasının düşünüldüğü ve yıllar yılı kemikleşmiş bir kısım dertlerimizin sezilip tedavi yollarının araştırıldığı şu günlerde olsun, hâlâ, meselelerimize dışta çözüm arayacak, ısmarlama plan ve projelerle kendi dünyamızı inşa edecek, bu ülke ve onun gerçeklerini görmezlikten gelerek, yakın geçmişteki küflü zihniyet ve eskimiş düşünceleri hamlelerimizde esas kabul edeceksek, yeni yeni yol-iz bulup çıkmaya çalıştığımız o eski tarihî çukurlara, bir kere daha yuvarlanıp gitmemiz mukadder demektir.

Bile bile böyle bir felaket uçurumuna yuvarlanıp gitmeye, ister körlük densin, ister cinnet; tarihe karşı en büyük bir hıyanet ve millete karşı da affedilmeyen bir ihanet olduğunda şüphe yoktur.

Onun içindir ki, millete bir kısım yüksek hedefler gösterilirken, evvela tarihî hatalar düzeltilmeli; yanlış kanaatler milletin sinesinden sökülüp atılmalı; her türlü sahteler, sahtelikler, sahte dost ve sahte dünyalar kitlelere anlatılmalı.. sonra da onlara kendi düşünce ve inanç dünyalarına seyahat imkânları hazırlanmalıdır ki; bir çukurdan çıkarken diğerine düşmesinler. Zira, nesepsiz düşünce, gayri millî plan ve projelerle, artık hiçbir yere varılamayacağı herkesin malumudur.